

VÝROČNÍ ZPRÁVA
O ČINNOSTI A HOSPODAŘENÍ
MASARYKOVA ÚSTAVU A ARCHIVU
AKADEMIE VĚD
ČESKÉ REPUBLIKY, V. V. I.,
ZA ROK 2022

Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.

IČO: 67985921

Sídlo: Gabčíkova 2362/10, 182 00 Praha 8

**VÝROČNÍ ZPRÁVA
O ČINNOSTI A HOSPODAŘENÍ
MASARYKOVA ÚSTAVU
A ARCHIVU AKADEMIE VĚD
ČESKÉ REPUBLIKY, V. V. I.,
ZA ROK 2022**

Dozorčí radou pracoviště projednána dne 6. 6. 2023

Radou pracoviště schválena dne 19. 6. 2023

Obsah

Úvodní slovo	4
Excelentní hodnocení pro projekt o překladateli Emilu Saudkovi	6
Historický geografický informační systém MemoGIS Praha	7
Tohle jsme prožili: Vydejte se na vzrušující historické výpravy online!	8
Dokončení katalogizace původní Knihovny T. G. Masaryka	10
„Dnes již nepotřebujeme oponovat politické reprezentaci přes historii.“ Rozhovor s Josefem Tomešem	11
Opuštěný stůl. Za Josefem Tichým.	14
Ocenění pracovníků	15
Informace o složení orgánů pracoviště, o jejich činnosti a změnách	17
a) Východí složení orgánů pracoviště.	17
b) Změny ve složení orgánů pracoviště.	18
c) Informace o činnosti orgánů pracoviště	18
Informace o změnách zřizovací listiny	19
Hodnocení hlavní činnosti včetně informací o výsledcích výzkumné činnosti.	20
a) Organizační struktura Masarykova ústavu a Archivu AV ČR	20
b) Činnost vědeckých a odborných oddělení.	20
c) Archivní a servisní činnost	25
d) Činnost knihovny	26
e) Činnost nakladatelství	27
f) Projekty vědy a výzkumu	28
g) Výsledky vědecké činnosti (výběrová bibliografie)	36
h) Mezinárodní spolupráce	47
ch) Výuka na vysokých a středních školách	52
i) Vzdělávání veřejnosti (výběrově).	52
j) Popularizační činnost (výběrově)	55
k) Grafické znázornění genderových poměrů na pracovišti	57

Hodnocení další a jiné činnosti	59
Informace o opatřeních k odstranění nedostatků v hospodaření; zpráva, jak byla splněna opatření k odstranění nedostatků uložená v předchozím roce	59
Stanoviska dozorčí rady.....	59
Informace požadované zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví	59
a) O skutečnostech, které nastaly až po rozvahovém dni a jsou významné pro naplnění účelu výroční zprávy	59
b) O předpokládaném vývoji pracoviště	59
c) O aktivitách v oblasti výzkumu a vývoje.....	59
d) O nabytí vlastních akcií nebo vlastních podílů.....	60
e) O aktivitách v oblasti ochrany životního prostředí a pracovněprávních vztazích	60
f) O tom, zda pracoviště má pobočku nebo jinou část v zahraničí	60
g) Informace požadované podle zvláštních právních předpisů	60
Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.....	60
a) Počet podaných žádostí o informace a počet vydaných rozhodnutí o odmítnutí žádosti	60
b) Počet podaných odvolání proti rozhodnutí	60
c) Opis podstatných částí rozsudků soudu ve věci přezkoumání zákonnosti rozhodnutí povinného subjektu o odmítnutí žádosti o poskytnutí informace a přehled všech výdajů vynaložených pracovištěm v souvislosti se soudním řízením o právech a povinnostech podle zákona č. 106/1999 Sb.....	60
d) Účel poskytnutých výhradních licencí včetně odůvodnění nezbytnosti poskytnutí výhradní licence	60
e) Počet stížností podaných na postup při vyřizování žádosti o informace, důvody jejich podání a popis způsobu jejich vyřízení	60
f) Další informace vztahující se k uplatňování zákona č. 106/1999 Sb.....	60
Příloha: Účetní závěrka a zpráva o jejím auditu	61

Úvodní slovo

Rudolf Kučera, ředitel

Rok 2022 měl být podle řady prognóz konečně rokem, kdy se náš život vrátí po dvouletých pandemických restrikcích opět k normálu. Dříve nepředstavitelná omezení zasahující do všech sfér našich životů skutečně padla, a i naše pracoviště se tak mohlo vrátit k toužebně očekávanému, běžnému každodennímu provozu. Velmi rychle se však ukázalo, že i minulý rok bude mít daleko do časů před rokem 2020, které se nám ve zpětném zrcátku mohou zdát snad až idylické. Povolební situace vyústila v opožděné schválení státního rozpočtu, které s sebou přineslo na počátku roku 2022 po více než dvaceti letech rozpočtové provizorium. I naše pracoviště tedy muselo první tři měsíce v roce hospodařit jen se zlomkem plánovaných financí, což si vyžádalo krátkodobé utlumení některých našich aktivit. Dobrá finanční kondice ústavu i vstřícnost Akademie věd ČR v uvolňování některých mimořádných dotačních titulů našťastí zamezily větším škodám a zpětně můžeme říci, že omezení daná rozpočtovým provizoriem Masarykův ústav a Archiv AV ČR nijak dlouhodoběji neovlivnila.

V momentě, kdy už jsme začínali hýť přesvědčení, že rozpočtové provizorium bez problémů zvládneme, vypukla v únoru 2022 nedaleko našich hranic válka. Ruská agrese vůči Ukrajině zcela převrátila dosavadní

geopolitické jistoty, a jakkoli se samotné válečné operace našeho území našťastí nijak nedotkly, rychle bylo jasné, že druhotných důsledků konfliktu ušetření nezůstaneme. V letních měsících tak zasáhl celou Akademii věd ČR raketový nárůst cen energií, který hrozil paralyzovat velkou část její činnosti. Díky okamžité pomoci vlády i vnitřním škrtkům v rozpočtu Akademie věd ČR nakonec na nejhorší scénáře nedošlo, avšak akutní energetická krize se postupně přeměnila v trvalejší problém způsobený nárůstem cen prakticky všech služeb i materiálů, které ústavy Akademie věd ČR, včetně toho našeho, potřebují pro svůj chod. Rapidní inflace bohužel v podstatě vynulovala nárůst našeho rozpočtu z minulých let. Většina volných finančních prostředků musela být přesměrována na pokrytí vzrůstajících nákladů na běžný provoz, což se bohužel negativně projevilo i na mzdových nákladech, které přestaly vzrůstající cenové hladině stačit.

Jakkoli byly a jsou problémy způsobené válkou na Ukrajině pro náš ústav svazující, jejich povaha nám našťastí na rozdíl od pandemických omezení prozatím neklade zásadní překážky pro každodenní práci. V roce 2022 se tudíž mohl s plnou silou obnovit výzkum na našich vědeckých projektech, stejně jako intenzivní archivní činnost směřovaná jak dovnitř prostředí ústavů Akademie věd ČR, tak k širší zainteresované veřejnosti. Znovu jsme se mohli ve větší míře scházet i mimo online prostor, přivítat v našich prostorách badatele a organizovat řadu odborných konferencí a workshopů, které přispěly k obnově pandemickými opatřeními utlumené oborové komunikace.

Konkrétní výsledky naší práce jsou přehledně shrnuty na následujících stránkách, stojí však za to některé z těch nejdůležitějších bez nároku na úplnost zmínit i zde. Rok 2022 totiž přinesl ukončení některých profilových projektů, které výrazně posunuly nejen naši práci, ale i pozici našeho ústavu v rámci struktur pracovišť Akademie věd ČR i směrem k širší odhorné a laické veřejnosti. Na prvním místě je nutno uvést faktické dokončení mamutího projektu katalogizace Knihovny T. G. Masaryka. Přestože se během pětiletých katalogizačních prací ukázalo, že některé svazky se z tohoto monumentálního fondu ztratily, a knihovní sbírka tak dnes není zcela kompletní, dokončení katalogizace více než 200 000 svazků představuje zásadní milník

v historii našeho ústavu a je bez nadsázky splacením ohromného dluhu, který nejen naše pracoviště, ale celá Česká republika měla vůči osobě prvního československého prezidenta. Knihovna T. G. Masaryka již teď výrazně napomáhá našim vlastním výzkumům a i do budoucna bude jistě hrát jednu z ústředních rolí v širěji pojatém bádání o českých a středoevropských moderních dějinách.

Obdobně významným bylo v roce 2022 i dokončení edičního projektu spisů TGM. Vydáním posledního svazku došlo k završení takřka třicetiletého snažení řady editorek a editorů, jehož výsledkem je moderní kritická edice o 39 svazcích, která po 100 letech od prvních plánů na jejich vydání zpřístupňuje úplné Masarykovo dílo. Vydání spisů TGM bude doplněno ještě završujícím čtyřicátým svazkem obsahujícím rejstříky, které umožní v početných svazcích spisů lepší orientaci. Definitivně tedy dochází k uzavření největšího polistopadového edičního projektu v celé České republice, který výrazně posune masarykovská hádání. Je krutou souhrou událostí, že v roce dokončení tohoto monumentálního úkolu nás nečekaně opustil i jeho hlavní koordinátor a náš milý kolega Josef Tichý. Jeho nekrolog naleznete rovněž na následujících stránkách.

Kromě těchto klasických masarykovských bádání se nám podařilo úspěšně dotáhnout do konce i některé další větší projekty, které svědčí o pokračujícím příkladu našeho pracoviště k moderním metodám digital humanities. Vedle řady klasických výstupů základního výzkumu, jehož výsledky jsme představovali na stránkách odborných periodik a monografií, jsme za pomoci financování Technologické agentury ČR spustili internetový portál, který slouží jako první informační zdroj svého druhu zaměřující se na vzdělávání seniorů v historických vědách. Dosavadní široký ohlas tohoto počínání nás utvrzuje v tom, že podobné aktivity kombinující aplikovaný výzkum s popularizací našich poznatků mají i do budoucna rozhodně smysl.

Spíše na odbornou veřejnost poté cílí výsledek dalšího projektu NAKI, který se věnoval vzniku a vývoji moderní české parlamentní kultury. Rozsáhlá databáze biografických údajů všech poslanců zvolených na našem území mezi lety 1848–1992 poskytuje nedocenitelnou datovou základnu pro výzkum moderních politických dějin a zároveň se řadí mezi základní digitální infrastruktury našeho pracoviště, z nichž vycházejí i jiné výzkumné projekty.

Vedle dokončených projektů samozřejmě stojí mnohem větší počet našich projektů rozpracovaných. V roce 2022 jsme tak na Masarykově ústavu a Archivu AV ČR řešili celkem dalších celkem 17 projektů různých schémat GA ČR včetně projektů EXPRO a projektů mezinárodních, dále pokračoval náš projekt ERC, stejně jako další dva projekty směřované do oblasti výzkumné infrastruktury EIIRI a financované z prostředků

HORIZON 2020. Velmi úspěšně se rozběhl i v dějinách ústavu první projekt financovaný díky premií Lumina quaeruntur a navázali jsme na již tradiční spolupráci s Ministerstvem zahraničí ve věci mezinárodní česko-německé a česko-rakouské komise historiků. V rámci Strategie AV21 jsme se podíleli na řešení celkem čtyř programů. Dílčí výsledky všech těchto aktivit jsou přehledně shrnuty na následujících stranách. Pokračovali jsme také v našem poslání uchovávat a propagovat kulturní dědictví prostřednictvím archivních shírek. V našich archívech se nachází množství historických dokumentů, fotografií a jiných materiálů, které jsou nezbytné pro pochopení bohatých kulturních a politických dějin České republiky a které jsme i v uplynulém roce za finančního přispění AV postupně digitalizovali a zpřístupňovali široké veřejnosti.

Rok 2022 byl kromě obnovy vědeckého života ve všech jeho aspektech na našem pracovišti charakteristický i zvýšeným důrazem na kultivaci pracovního prostředí. Ve spolupráci s Radou pracoviště jsme ukotvili status emeritního vědeckého pracovníka našeho ústavu. Ten nám do budoucna umožní nejen ocenit mimořádné vědecké osobnosti, které se významně zasloužily o rozvoj pracoviště, ale zejména zůstat s nimi v produktivním kontaktu i poté, kdy již skončí jejich formální pracovní poměr. Současně se domnívám, že si nikdo z nás neumí představit vhodnějšího kandidáta na toto čestné uznání zásluh, než kterým je náš kolega dr. Josef Tomeš. Bylo mi proto ctí ho na přelomu roku 2022 a 2023 jmenovat historicky prvním emeritním vědeckým pracovníkem Masarykova ústavu a Archivu AV ČR.

Výrazem naší snahy o neustálé zlepšování pracovních podmínek byl rovněž provedený externí audit, na jehož základě jsme zformulovali Plán genderové rovnosti. Audit nám neukázal v této oblasti zásadnější problémy, avšak doporučil tematicce rovných podmínek věnovat i do budoucna odpovídající pozornost. Jejím výrazem jsou i některá základní data, která vplynula do této výroční zprávy.

Navzdory výzvě uplynulého roku se tak domnívám, že můžeme být hrdí na to, čeho jsme v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR dosáhli. Jménem celého vedení bych proto rád vyjádřil vděčnost našim partnerům a podporovatelům za jejich trvalou náklonnost a spolupráci. Nic z toho, o čem se v detailu můžete v této výroční zprávě dočíst, by však oebýlo myslitelné bez našich kolegů a kolegyň. Jim náleží dík největší a zejména díky nim věřím, že náš ústav se bude úspěšně rozvíjet i v nelehkém roce 2023.

Excelentní hodnocení pro projekt o překladateli Emilu Saudkovi

Spisovatele Franze Kafku zná asi téměř každý, podobně jako fotografa Jana Saudka nebo výtvarníka Káju Saudka, v kulturním povědomí stále rezonuje i jméno překladatele Erika Adolfa Saudka. Na koho se však naprávem zapomíná, je se všemi jmenovanými příbuzensky spřízněný překladatel, publicista a bankovní úředník Emil Saudek (1871–1941). A právě této osobnosti se v kontextu česko-německo-židovských interakcí v prostředí tehdejší Vídně věnoval projekt podpořený Grantovou agenturou ČR (GA ČR). Hlavním řešitelem byl Masarykův ústav a Archiv AV ČR, spolupříjemcem Institut pro studium literatury. Výsledky několikaletého bádání, kterým vévodí dvě obsáhlé monografie (v češtině a v němčině), byly v hodnocení GA ČR označeny za příklad excelentního výzkumu.

Saudkova překladatelská a kulturně zprostředkovatelská činnost byla spojena s Vídní přelomu 19. a 20. století, kdy sice docházelo k úžasnému rozkvětu moderního umění, avšak bezprostředně po rozpadu habsburské monarchie a vzniku Československa v roce 1918 byl význam podunajské metropole pro rozvoj české kultury vyléšňován. Zásadní cézuru v kolektivní i rodinné paměti pak způsobil nástup nacistů a holocaust, který tragicky poznamenal značnou část Saudkovy rodiny. Ani komunistický režim příliš nepřál výzkumům zaměřeným na židovské intelektuály pohybující se mezi češtinou a němčinou.

Mezioborový týmový projekt se snažil tyto trhliny v paměti zaplnit. Zaměřil se především na překladatelství a kulturní transfery na příkladu Emila Saudka, významného překladatele Otokara Březiny, J. S. Machara, Vojtěcha Rakouse či T. G. Masaryka, přičemž zvláštní pozornost věnoval prolínání a propojování různých skupin a okruhů prostřednictvím překládání, a to jak na poli umění a politiky ve Vídni, tak v literatuře mezi Vídni, Prahou a dalšími prostory (Berlínem, Lipskem, Vysočinou, Brnem ad.). Překlad hyl zkoumán jednak jako prostředek Saudkovy sociokulturní integrace, jednak ve svém významu pro rozvoj české a německé literatury, obzvláště v momentu estetických proměn kolem roku 1910. Sledováno bylo utváření Saudkova konceptu Vídně jako „mostu do Evropy“ pro českou literaturu a proměny sblíživacího programu zapříčiněné nejen první světovou válkou a rokem 1918, ale i proměnami estetické moderny (symbolismus, expresionismus, poválečná avantgarda). Přes Vídeň měla česká literatura nejen procházet dále do Německa (tento směr sledovala i většina vídeňských autorů), ale nejdůležitější měla být výměna poznatků probíhající

mezi vzdělanými lidmi každodenně přímo na tomto velkém rušném mostě, křižovatce jazyků a kultur celé monarchie. Saudek patřil k těm pokrokovým a humanisticky orientovaným intelektuálům, kteří na počátku 20. století věřili v sociální reformy a budoucí demokratickou monarchii, ač to na první pohled zní jako protimluv. Věřil, že překlady mají důležitý kulturněpolitický význam a přispívají k uznání české kultury ze strany německy mluvících obyvatel, a vůbec k proměně vzájemných, politicky komplikovaných vztahů k lepšímu.

V rámci takto vymezeného výzkumu museli badatelé ovšem reflektovat i tragické osudy E. Saudka a jeho rodiny – sám překladatel zemřel v nemocnici 23. září 1941, jeho žena Elsa se o rok později nevyhnula transportu do Terezína a byla na podzim 1944 zavražděna ve vyhlazovacím táboře v Osvětimi. Osobní i rodinná paměť tak zde byly násilně a tragicky narušeny holocaustem. Zásadní pomoc představovala v tomto ohledu osobní pozůstalost Emila Saudka, poskytli ji Saudkovi potomci, kteří zároveň o svých prarodičích z otcovy strany neměli žádné bližší informace, nepoznávali je ani na dochovaných fotografiích. V této situaci post-paměti bylo cílem objevit možné biografické stopy, porozumět Saudkově literární činnosti a jeho hlubokému a celoživotnímu příkladu k české poezii v dobových literárních, myšlenkových a kulturních souvislostech. Bylo nutné prozkoumat množství archívních dokumentů a stránku za stránkou projít dobové časopisy a deníky s vědomím, že mnohé již objevit či dovysvětlit nelze. Překvapením a odměnou bylo však nečekané množství textů, nejen překladů, ale i esejů, článků, dopisů, a dokonce Saudkových vlastních literárních prací, básní a povídek v češtině.

Díky podpoře GA ČR bylo možné výzkum provádět v poměrně velkoryse složeném mezioborovém týmu, jehož členkami a členy byli: bohemisté s přesahem ke germanistice Lucie Merhautová, Michal Topor a Václav Petrbok, germanista se zájmem o překladatelství Štěpán Zbytovský, bohemista s přesahem k estetice, filozofii a výtvarnému umění Josef Vojvodík, historička zahývající se židovskými dějinami Ines Koeltzseh a politolog Vratislav Doubek zaměřující se v projektu na vídeňské novináře a parlamentní zpravodaje.

„Od počátku bylo záměrem představit neznámou osobnost Emila Saudka jak v českém prostředí, tak zahraničním badatelům, a dostat tak de facto jeho vlastní zprostředkovatelské intenci. To se podařilo v řadě studií a dvou knižních publikacích,“ vysvětluje hlavní řešitelka projektu I. Merhautová. Zmíněné dvě mono-

grafie – německá a česká – jsou nejen hlavními publikačními výstupy projektu, ale jsou i různě koncipované. Publikace *Emil Saudek (1876–1941). Ein Vermittler zwischen Metropole und Provinz* (eds. Lucie Merhautová, Václav Petrbok, Michal Topor) vyšla v prestižním nakladatelství *Böhlau* jako 21. svazek ediční řady *Intellektuelles Prag im 19. und 20. Jahrhundert*. Soustředí se především na Saudkovo vídeňské období a problém překladu a kulturního zprostředkování, obsahuje soubor vzájemně provázaných autorských studií všech členek a členů týmu. Česká publikace s titulem *Nalezen v překladu. Emil Saudek (1876–1941)* (eds. Lucie

Merhautová, Michal Topor) pak sleduje život Emila Saudka a jeho rodiny ve větší šíři, kombinuje chronologicko-tematický přístup, prolínají se v ní výkladové pasáže s edicí takřka stovky dokumentů a je doplněna unikátní obrazovou přílohou.

Projekt podstatně přispěl k výzkumu dějin překladu české literatury do němčiny a ukázal nové možnosti, jak studovat činnost překladatelů v různých sociokulturních prostředích, nahlížet na ně nejen jako na tvůrce překladů, ale vůbec jako na předpoklad pro propagaci české literatury.

Historický geografický informační systém MemoGIS Praha

Dne 27. ledna 2022, u příležitosti Mezinárodního dne památky obětí holokaustu, byla veřejnosti představena aplikace MemoGIS Praha. Aplikaci vytvořil Masarykův ústav a Archiv AV ČR ve spolupráci s Institutem Tereziánské iniciativy a Multikulturním centrem Praha a její spuštění završilo tři a půl roku trvající projekt Integrace a segregace v prostoru města: dějiny holokaustu v Praze prostřednictvím mobilní webové aplikace podpořené Technologickou agenturou České republiky (TA ČR).

Aplikace promítá na dobovou mapu Prahy informace o osudech zhruba 32 000 Židů zavražděných v době holokaustu, téměř 10 000 adresách, na nichž před svou deportací žili, 200 bodech zájmu a více než 1 700 případech porušování protizidovských předpisů a nařízení.

Rozsáhlé soubory dat, dlouhodobě systematicky shromažďované pro účely výzkumu, vzdělávání a dalšího zdokonalování, představuje aplikace pomocí prostorového znázornění, a umožňuje tak uživatelům klást nové otázky k dějinám holokaustu a okupace. Také podněcuje k úvahám nad mechanismy inkluze a exkluze v každodenním životě a poskytuje nový pohled na mikrohistorii vylučování Židů ze společnosti, prostorová omezení i interakci s dalšími obyvateli okupované Prahy.

Informace o obětech vycházejí z unikátní Databáze obětí holokaustu spravované Institutem Tereziánské iniciativy. Databáze je výsledkem dlouhodobého koordinovaného výzkumu, který začal na počátku

devadesátých let a navazuje na dřívější individuální dokumentační aktivity. Data obětí holokaustu (typicky jméno, datum narození, místo registrace v protektorátu, údaje o deportaci a osudu) byla později obohacena o rozsáhlé soubory digitalizovaných archivních dokumentů a fotografií. K jejich propojení s prostorem města Prahy použil projektový tým adresy uvedené při registraci Židů, která začala na podzim roku 1941. Více než 11 500 adres bylo zkontrolováno a opraveno, byly sjednoceny jasné multiplicity a k historickým německým a českým názvům ze čtyřicátých let byly připojeny současné názvy ulic. K výslednému setu téměř 10 000 adres byly přiřazeny geokoordináty umožňující zobrazení dat na mapě.

Vedle dat vztahujících se k obětem holokaustu klade aplikace zvláštní důraz na data, která obohacují prostorovou zkušenost a vnímání sdíleného prostoru města. Dataset tvořený tzv. body zájmu přináší informace o místech, jež určovala geografii Prahy z hlediska vylučované menšiny, a zároveň poukazuje na zmenšování veřejného prostoru zprostředkováním informací o místech, která byla pro židovské obyvatele Prahy zcela nebo částečně nepřístupná.

Datová sada tzv. incidentů byla vytvořena na základě rozsáhlé analýzy dobových dokumentů pražského policejního ředitelství, jejichž digitalizáty jsou součástí Databáze obětí holokaustu Institutu Tereziánské iniciativy, a rekonstruuje případy zadržení a zatčení za porušování protizidovských předpisů a nařízení. Digitalizované policejní spisy obsahují množství materiálů dokumentujících každodenní život obětí holokaustu a jejich styk s úřady před rokem 1939 i během okupace. Jejich součástí jsou rovněž dokumenty o zatčeních a trestních řízeních, které poskytují jedinečná data o vylučování Židů ze společnosti, jednotlivých přestupcích a místech, na nichž k těmto přestupkům docházelo. Datová sada tak umožňuje identifikovat konfliktní městské prostory i analyzovat dynamiku mezilidských vztahů v kontextu holokaustu.

Jednotlivé typy dat jsou v aplikaci MemoGIS Praha soustředěny do tzv. vrstev. Intuitivní uživatelské rozhraní aplikace umožňuje mezi jednotlivými vrstvami libovolně přepínat či vytvářet jejich kombinace. V rámci přípravy aplikace byla rovněž georeferencována historická mapa Prahy, kterou mohou uživatelé využít jako podklad pro zobrazená data.

MemoGIS Praha je vytvořen jako mobilní webová aplikace, a uživatelům tedy umožňuje léma zkoumat nejen z domácího či školního počítače, ale také přímo v prostoru města prostřednictvím mobilních zařízení – díky službě zajišťující určování polohy lze na mapě zobrazit lokalitu, v níž se uživatel právě nachází. Aplikace je vhodná jak pro vědecké využití, tak pro širokou veřejnost, školy či turisty.

Aplikace je dále rozvíjena a doplňována o nové datové sady v rámci českého uzlu Evropské infrastruktury pro výzkum holokaustu (EHRÍ).

Tohle jsme prožili: Vydejte se na vzrušující historické výpravy online!

K závažným celospolečenským důsledkům pandemie covidu-19 patřil omezený přístup ke vzdělávání. Výuka seniorů byla vzhledem k uzavření univerzit třetího věku a dalších institucí v podstatě paralyzována, což se podepsalo také na sociálních aktivitách seniorů a na kvalitě jejich života. Právě na tento palčivý problém se zaměřil projekt Technologické agentury České republiky nazvaný Senioři – nositelé historické paměti 20. století: Distanční vzdělávání třetího věku v histo-

rických vědách v éře pandemie covidu-19. Od 1. prosince 2020 do 31. listopadu 2022 se mu v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR věnoval tým vedený Martinem Jemelkou: historici a historičky Dagmar Hájková, Pavel Helan, Pavel Horák, Jitka Jindřišková, archivářka Soňa Martinovská, režisér Ivo Bystřičan a didaktička Lucie Zormanová.

Projekt vycházel z předpokladu, že pandemická situace se může v budoucnu opakovat, a vzdělávání

seniorů na půdě univerzit třetího věku tak může být dlouhodobě ochromeno. „U zrodu projektu stála zrušená přednáška pro studenty univerzity třetího věku Fakulty dopravní Univerzity Pardubice v březnu 2020. Hledal jsem způsob, jak studentům přednášku nahradit. Nutno podotknout, že to bylo na samém počátku pandemie, kdy se ve výuce všech stupňů všeobecně improvizovalo. Když byla v dubnu 2020 zveřejněna covidová soutěž TA ČR, pro mě osobně bylo o tématu projektu rozhodnuto. První, na koho jsem pomyslel, byli právě pardubičtí studenti z U3V,“ připomíná generaci projektu jeho řešitel Martin Jemelka.

Cílovou skupinou portálu jsou primárně senioři z řad studentů univerzit třetího věku, ale i další potenciální uživatelé, zejména didaktici, pedagogové, studenti středních a vysokých škol a zájemci o historii 20. století a (distanční) vzdělávání třetího věku. Webový portál *Tohle jsme prožili.cz* aplikuje excelentní výsledky dlouhodobého výzkumu Masarykova ústavu a Archivu AV ČR na poli dějin 19. a 20. století, vychází z jeho aktivit v oblasti popularizace vědy a personálně propojuje zástupce historických věd, sociologie, filmové vědy a didaktiky dospělých.

Hlavní výstupy projektu jsou všem zájemcům k dispozici na webovém portálu www.tohlejsmeprožili.cz. Název doimény má uživatelům z řad seniorů evokovat osobní identifikaci s jeho obsahem. Při tvorbě webu ve spolupráci s firmou Greendot byl kladen velký důraz na přívětivost webového rozhraní pro starší uživatele. Všichni zájemci můžou na portálu zhlédnout čtyři dokumentární filmy o vybraných krizových kapitolách dějin 20. století, cyklus čtyř instruktážních videí o práci s digitalizovanými historickými dokumenty *Prameny online*, vypracovat si související didaktické úkoly, zapojit se do diskuse na diskusním fóru či zde položit dotaz a sdílet vlastní obrazové či textové materiály.

Tématem dokumentární roadmovie *Tohle jsme prožili* je historická paměť a překonávání krizových momentů lidského života a společnosti. Spíše než velkým politickým dějinám se věnuje jiným, společensky velmi aktuálním tématům: přírodním katastrofám (*Voda je živel*), veřejnému zdraví (*Boj s nemocemi*), civilní ochraně (*Příprava na válku*) a hospodářským krizím (*Blahobyt v krizi*). Každý dokumentární film doplňuje řada doprovodných materiálů, jejichž cílem je utřídit si nabyté vědomosti a dále je rozvíjet: kvíz rekapitulující informace obsažené v jednotlivých dokumentárních filmech; pracovní listy ke stažení zprostředkovávající znalosti, na které se ve filmech nedostalo, podněcující uživatele ke kritickému myšlení a k osvojování praktických dovedností; mapa, na níž jsou vyznačena nejen dějiště jednotlivých dokumentárních filmů, ale také další zajímavá místa na území České republiky, která s tématem souvisejí a která je možné navštívit; odkazy

na další zdroje, ať už v podobě článků, či videí volně dostupných na internetu, a dále knih, seriálů nebo filmů.

Instruktážní cyklus *Prameny online* stručně představuje matriky, obecní kroniky, mapy a noviny jako důležité historické prameny. Herečka Eva Holubová a archivářka Masarykova ústavu a Archivu AV ČR Soňa Martinovská ve videích přibližují základní pojmy a seznamují diváky s možnostmi studia digitalizovaných pramenů v online prostředí, a to pomocí názorných ukázek, záběrů na konkrétní webové stránky a rekapitulující infografiky. Každá stránka kromě úvodní anotace a videa zahrnuje užitečné odkazy a dokument s podrobnějšími informacemi.

Během podzimních měsíců byl projekt představen na univerzitní půdě i široké veřejnosti. Především se ho podařilo začlenit do programu pravidelného vědeckého festivalu *Týden Akademie věd České republiky*, největšího domácího festivalu tohoto druhu, a propagovat ho ve spolupráci se Střediskem společných činností AV ČR prostřednictvím tradičních médií a na sociálních sítích. Na rozdíl od prvního projektového workshopu, který se uskutečnil dne 26. 5. 2021 v prostorách Masarykova ústavu a Archivu AV ČR a nesl se spíše v interním duchu, byl tento druhý workshop, uspořádaný dne 1. listopadu 2022 v Divadle Viola, uzpůsoben v první řadě široké laické i odborné veřejnosti. Workshop za účasti médií (Český rozhlas) přispěl k šíření povědomí o projektu a napomohl k propagaci webového portálu i všech audiovizuálních výstupů. Každý z přítomných diváků si mohl s sebou domů odnést speciální knižní záložku s logem projektu. Setkání představovalo pomyslnou tečku za intenzivní dvouletou práci. Prezentace projektu tímto ale neskončila. V roce 2023 je v plánu například účast na mezinárodním festivalu populárně-vědeckých filmů AFO v Olomouci.

Dokončení katalogizace původní knihovny T. G. Masaryka

Knihovna Masarykova ústavu a Archivu AV ČR na základě Smluv o součinnosti a spolupráci s Ústavem T. G. Masaryka a Univerzitou Karlovou spravuje více než 188 000 svazků původní knihovny T. G. Masaryka. Tento historický fond vznikl ze soukromé osobní knihovny prezidenta Masaryka (70 000 svazků tzv. knihovny profesorské), kterou daroval Ústavu T. G. Masaryka, nadaci založené v roce 1932.

Masarykova knihovna a jeho osobní archiv sdílely osud svého zakladatele. Fondy byly ještě za prezidentova života často stěhovány. Po Masarykově smrti bohužel nebylo vybudováno sídlo nadace, jak si prezident přál. Druhou světovou válku fondy přečkaly v podzemí Klementina a ani po válce je nečekal příznivý osud. Činnost nadace byla komunistickým režimem v roce 1954 násilně ukončena a fondy byly nešetrně rozděleny do tří knihoven (do Ústavu dějin KSČ, Národní a univerzitní knihovny v Klementinu a Základní knihovny ČSAV). Takto bylo rozvezeno na 204 000 svazků monografií a ročníků dobových periodik. V 90. letech v rámci restitucí byla větší část fondů (odhadem 160 000 svazků) vrácena původnímu majiteli. Bez prostředků a bez prostor se Ústav T. G. Masaryka nemohl o fondy postarat, a proto v roce 1995 nově vzniklý Masarykův ústav AV ČR fondy převzal do správy. Dalších cca 30 000 svazků bylo omylem převedeno Univerzitě Karlově. Ta v roce 2019 tuto část rovněž Masarykovu ústavu a Archivu AV ČR zapůjčila. Díky tomu byly Ma-

sarykovy fondy po 70 letech zceleny a nyní jsou uloženy ve dvou obnovených depozitářiích Masarykova ústavu a Archivu AV ČR v Praze-Libni.

Knihovna byla založena jako studijní filozofická pro potřeby Masaryka, pro kterého byly knihy zejména studijním materiálem a zdrojem informací. Proto byly nakupovány knihy přes od většiny oborů humanitních věd, politologické a přírodovědné obory, beletrie ve všech světových jazycích, až po dobová periodika, a dále byly zařazovány dary osobních knihoven Masarykových současníků a přátel. Mnohé svazky tak nesou stopy jejich dedikací a exlibris. Kromě toho často obsahují myšlenky a názory vyjádřené jako rukopisné poznámky samotného Masaryka, přečtené knihy byly prezidentem označovány znakem Ψ, mnohé byly podepsány.

To byl další důvod, proč se Masarykův ústav a Archiv AV ČR mnoho let pokoušel získat prostředky nejen pro důstojné umístění spravované sbírky, ale i pro její zpřístupnění badatelské veřejnosti vytvořením záznamů v Souborném katalogu ČR. V roce 2017 se konečně podařilo získat mimořádnou vládní dotaci, která odstartovala logisticky, metodicky a finančně náročnou etapu katalogizace (tj. ručního přepisu základních údajů o svazcích – s knihou v ruce – do elektronického systému). Tyto finance vystačily na první dva roky práce. Prostředky na další tři roky Masarykův ústav a Archiv AV ČR získal přímo od Akademie věd ČR. Díky tomu mohlo být zpracování katalogizačních záznamů v roce 2022 dokončeno. Během těchto pěti let zkušený tým katalogizátorů dokázal zpracovat více než 154 000 svazků včetně unikátní kolekce 12 660 svazků starých tisků (vydaných do r. 1800) ze sbírky plzeňského bibliofila Rudolfa Hirsche. Na konci roku 2022 byla dovršena katalogizace i této výjimečné sbírky, která byla roku 1938 Knihovnou T. G. Masaryka zakoupena. Všechny tituly jsou badatelům k dispozici v badatelně Masarykova ústavu a Archivu AV ČR formou prezenční výpůjční služby.

Oborově je i Hirschova sbírka manifestem lidského vědění. V různých jazycích je zde zastoupena historie, filozofie, náboženství, římská a řečtí klasici, kulturní dějiny, ekonomie, sociologie, dějiny umění, archeologie, psychologie, pedagogika, právo, státověda, lékařské spisy, přírodní vědy a vědy okultní, atlasy, beletrie 17. a 18. století aj.

Hirschova sbírka starých tisků zahrnuje také 442 titulů vydaných v 16. století, 34 rukopisů a 13 faksimilí. Nejstarší nalezený titul, resp. prvotisk, byl vydán v roce

1500 v Benátkách. Kromě starých tisků Hirschova kolekce zahrnuje 3 031 svazků dalšího historického fondu (z let 1801–1860) a 37 662 svazků vydaných po rnce 1860. Celkem tedy bylo zpracováno více než 53 300 svazků z původních 60 000 knih mimořádné kvality.

To nás motivuje k tomu, aby práce v Knihovně T. G. Masaryka i nadále pokračovaly. Již nyní víme, že někte-

ré části fondu byly v průběhu minulého století ztraceny či zcizeny a že ne všechny svazky nám byly navraceny. Proto budou knihovníci v příštích letech porovnávat dochované evidenční knihy s aktuálním soupisem majetku, vytvořeným při katalogizaci. Vznikne tak podklad pro dohledávání chybějících titulů.

„Dnes již nepotřebujeme oponovat politické reprezentaci přes historii.“ Rozhovor s Josefem Tomešem

V loňském rnce završil Josef Tomeš své dlouholeté působení v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR. Za tu dobu se stal neodmyslitelnou součástí tohoto pracoviště, oblíbeným a vyhledávaným kolegou nejen pro své rozsáhlé encyklopedické znalosti, ale také pro svou příslovečnou vlídnost, přátelskou vstřícnost a noblesu v osobním styku. Dnes jsme ho požádali o rozhovor, který je svým způsobem bilanční a ohlíží se nejen za léty prožitými na našem pracovišti. Rozhovor koncipoval a vedl Richard Vašek.

Jaká byla vlastně Tvá cesta do Masarykova ústavu a Archivu AV ČR?

Odpovím poněkud zešíroka. Po dokončení studií na Filozofické fakultě University Karlovy mi bylo nabídnuto asistentké místo na katedře obecných dějin této fakulty a zároveň aspirantura v Historickém ústavu ČSAV, ovšem za předpokladu, že vstoupím do Socialistického svazu mládeže a výhledově i do KSČ. Proto jsem zdvořile odmítl a na doporučení tehdejšího docenta Roberta Kvačka nakonec zakotvil v Encyklopedickém institutu ČSAV, kde jsem se pak téměř patnáct let podstatně podílel na přípravě několika rozsáhlých lexikografických děl (mj. šestidílné *Malé československé encyklopedie*, 1984–1987, a *Československého biografického slovníku*, 1992) a v letech 1989–1992 i na řízení pracoviště. V závěru roku 1992 byl však Encyklopedický ústav v rámci tehdejšího procesu „zeštitlování“ Akademie věd zrušen, a tak jsem tři následující roky pracoval coby freelancer na různých encyklopedických dílech a věnoval se publicistické činnosti a posléze jsem v letech 1997–2000 působil jako šéfredaktor encyklopedické sekce nakladatelství Paseka, kde jsem připravil a vydal trojdílný *Český biografický slovník XX. století* (1999). Od roku 1990 jsem byl paralelně členem

výboru a předsednictva Masarykovy společnosti, úzce jsem spolupracoval s Ústavem T. G. Masaryka, posléze s Masarykovým ústavem AV ČR a v rnce 1995 převzal redakci časopisu *Odkaz*, představujícího popularizační tribunu masarykovských studií. Když jsem na sklonku roku 1999 ukončil své působení v nakladatelství Paseka, oslovila mne docentka Eva Broklová, s níž

jsem se v předcházejících letech sblížil v předsednictvu Masarykovy společnosti, zda bych nechtěl pracovat v Masarykově ústavu AV ČR, který tehdy řídila. Rád jsem souhlasil a 1. února 2000 nastoupil do služeb tohoto ústavu, kde jsem se setkal se svým celoživotním přítelem Josefem Tichým, s obdivovaným literárním historikem Jiřím Brabcem, milými kolegy Dagmarou Hájkovou a Vratislavem Doubkem, s nimiž jsem spolupracoval již v devadesátých letech, a později s řadou dalších vynikajících vědců a vzácných lidí. Léta utíkala a nyní zde působím už skoro čtvrtstoletí.

Jaké by bylo Tvé ohlédnutí za dobou, kterou jsi v Masarykově ústavu nakonec strávil? Je třeba něco, co ti utkvělo v paměti více než jiné události?

V Masarykově ústavu jsem se poprvé mohl plně věnovat vědecké dějepisné práci; předtím v mé činnosti dominovala historická encyklopedistika (jež ovšem od určité úrovně předpokládá vědecký fundament) a populárně historická publicistika. V návaznosti na své starší badatelské zájmy jsem studoval problematiku novodobého českého nacionalismu, historii České strany státoprávně pokrokové a Československé národní demokracie, peripetie vztahu T. G. Masaryka a Viktora Dyka, psal studie a monografie, vydával kritické edice dokumentů, především memoárů. A přitom se mohl opírat o solidní a přívětivé zázemí pracoviště. V ústavu totiž dlouhodobě panovala dělná atmosféra a vstřícné kolegiální, ba přátelské vztahy mezi pracovníky různých generací, profesních i názorových zaměření. Šťastně se to projevovalo zejména při zvládnutí náročných kolektivních úkolů: V této souvislosti vzpomínám na spolupráci při přípravě široce pojaté publikace o historii ústavu *Mám jen knihy a skripta, cenná práce životní* v roce 2002 a rozsáhlého biografického souboru *Tváře našich parlamentů* o deset let později nebo při saturaci mimořádného zájmu médií o historii Československa v jubilejním roce 2018. Ale rád se v duchu vracím i k užší spolupráci našeho edičního týmu na kritickém vydání paměti Vlastimila Klímy, Jiřího Havelky a Františka Ježka, na rozhovory s pamětníky či příbuznými memoáristů, na příjemné a inspirativní debaty při čaji v naší někdejší společné pracovně v ulici Na Florenci, s jedinečným (a dnes již zmizelým) výhledem na areál Masarykova nádraží, Žižkov a Vinohrady.

Změnil se během Tvé práce v ústavu nějakým způsobem Tvůj pohled na konec Rakouska-Uherska, vznik samostatné republiky nebo osobnost T. G. Masaryka?

V zásadě nikoliv. Dlouholetá participace na nejrůznějších masarykovských studiích však podstatně doplnila a prokreslila můj pohled na Masarykovo osobnost a historickou roli.

K Tvým výrazným aktivitám vždy patřila popularizace vědecké činnosti a také zájem o udržování kulturního a historického povědomí, chceme-li, národní paměti. Jak se na tento úkol díváš dnes?

Je stále velmi aktuální. Přestože si nemůžeme stěžovat na nedostatek populárně historické produkce, ať už literární, filmové, rozhlasové, či televizní, natož na nedostatek či nedostupnost historické faktografie, dnes během okamžiku zjistitelné na internetu, povědomí o světových i národních dějinách je u většiny naší současné populace značně mlhavé. Přitom nechybí zájem o historii, potěšitelně ani u mladé generace. Velmi zde záleží na žánru a formě, schopných oslovit, zaujmout publikum, a samozřejmě na kvalitě zpracování konkrétního díla. (Některé televizní pořady, věnované jinak zajímavému historickému tématu, jsou zpracovány tak zmateně a rozpačitě, že se v nich divák s minimální předběžnou znalostí problému nutně „utopí“.) Podstatná je i atraktivita a časovost tématu. Za minulého režimu se v tomto žánru často skrývala vlnitá polemika s oficiálním ideologicko-dogmatickým pohledem na nedávnou minulost, nebo dokonce kritika některých neblahých rysů a praktik tehdejšího politického systému (například připomínka protektorátní aktivistické propagandy mimoděk poskytovala paralelu k soudobé propagandě normalizační). Dnes již nepotřebujeme oponovat politické reprezentaci přes historii, ale k pochopení a posouzení mnohých současných událostí, problémů a zápasů je třeba znát jejich historické kořeny a souvislosti.

Šíře Tvého odhorného zájmu je velmi široká. Je přesto stále nějaké téma, ke kterému ses nedostal a kterému by ses chtěl věnovat?

Takových témat by bylo více. Rád bych soustavně monograficky zpracoval dějiny Československé národní demokracie, respektive Národního sjednocení, k čemuž jsem v minulých letech nakročil několika dílčími studii i kritickými edicemi memoárů. Chtěl bych také vydat ještě alespoň jeden z dokumentárně cenných a čtivých memoárových rukopisů dr. Vlastimila Klímy. A za svůj dluh považuji i populární vypsání historie svého rodného Střížkova, o němž jsem již dvacet let žádán svými místními kompatrioty. Mohl bych ještě pokračovat, leč: *Ars longa, vita brevis!*

Je nějaká práce – nejen nutně odborně historická –, která Tě ovlivnila a osobně i profesně inspirovala?

Profesně mne již v mládí hodně ovlivnilo dílo mého učitele, profesora Roberta Kvačka, a to nejen knižní práce, ale i bohatá produkce časopisecká. Z klasiků české historiografie mi byl nejbližší Josef Pekař, především pro svůj literární styl, ale též pro způsob reflexe historických pramenů, vešlení do ducha minulých dob.

V dějinně filosofické oblasti mě výrazně oslovil Jaroslav Krejčí, zejména svým stěžejním spisem *Postižitelné proudy dějin*.

Z moderní světové beletrie jsem nejráději četl díla Stefana Zweiga a prózy Ivana Bunina, velký čtenářský zážitek mi poskytl román amerického spisovatele Thomase Wolfa *K domovu pohled, anděle!*. V domácí beletrii byl mým favoritem Vladimír Neff, přičemž vedle jeho historických románů si cením i jeho *Filosofického slovníku pro samouky* jako originálního skvostu české filosofické propedeutiky. A nesmím zapomenout na poesii, jež mne provází a dojíká od dětství: vedle celého díla Viktora Dyka jsou to především básně Karla Hlaváčka, Karla Tomana, Otakara Theera, Františka Halase a Jaroslava Seiferta.

A v poslední době – zaujala Tě třeba nějaká mimořádná kniha? Opět třeba nejen historická?

Bez bližšího komentáře uvedu tři nedávno vydané tituly: Vít Machálek, *Prezident lidskosti. Životní příběh Emila Háchy* (2020); Miroslav Novák, *Pražské jaro 1968. Přerušená revoluce?* (2021); Ivan Šedivý, *T. G. M. K mytologii první Československé republiky* (2022). A jeden imprirováný memoárový rukopis, který vyjde v letošním roce: Martin Kučera, *Putování k artéské studni. O blízkých i vzdálenějších* (2023).

Jedním z Tvých stěžejních zájmů po léta byly a jsou encyklopedistika a historická biografistika. Jak vidíš stav těchto oborů v dnešní době?

Oba obory zažily po roce 1989 velký rozmach, když přestaly být omezeny a svázány ideologicko-politickým monolitem autoritativního režimu. Objevilo se množství oborových a biografických lexikonů i několik pokusů o velkou všeobecnou encyklopedii, často poznamenaných rychlostí svého vzoiku. A také řada různě kvalitních biografických monografií, věnovaných většinou dotud oficiálně zasutým nebo přímo proskribovaným osobnostem z nejrůznějších oblastí.

Po přelomu století nastal soumrak knižních encyklopedií, především univerzálních, a hesla z nejrůznějších oborů včetně biografii se přelila na internet. Tento nový encyklopedický formát má výhodu levného pořízení, snadné a rychlé dosažitelnosti a možnosti průběžných oprav, doplňků a aktualizací; na druhé straně vzniká poněkud živelně, bez centrální a systematické redakce, odpovědných autorů a editorů, a jeho hesla obsahují řadu chyb, nepřesností či formulačních zkratků. Nicméně tento trend je minimálně v univerzální encyklopedistice trvalý a jde jen o to, jak jej vědecky a lexikograficko-stylisticky kultivovat. Jistou perspektivu mají knižní ohorové, biografické a místopisné slovníky, jež neslouží jeoom k rychlé informaci, ale i k soustředěnému pročítání a studiu. Příkladem takového lexikografického díla je právě vydané *Martyrologium*

katolické církve v českých zemích ve 20. století, precisně edičně připravené Janem Stříbrným.

Pokud jde o biografistiku obecně, zůstává zde stále dosti českých historických osobností, které by si zasloužily seriózní biografickou monografii, a zatím ji nemají. Sám lituji, že jsem se pro jiné úkoly nedostal k vytvoření knižní monografie některých postav, jimiž jsem se dlouhodobě zabýval a jimž jsem věnoval často rozsáhlé biografické medailony v časopisech, sbornících nebo edicích jejich memoárů.

I když jsi byl v prosinci loňského roku emeritován, nadále v Masarykově ústavu a Archivu Akademie věd ČR pracuješ ua různých dílčích úkolech. Mohl bys je přiblížit, resp. prozradil, na co se ještě můžeme z Tvé „dílny“ těšit?

V současné době musím dokončit *Encyklopedii života a díla T. G. Masaryka*, na níž se podílím jako redaktor i autor řady hesel, a edici posledního, čtyřicátého svazku *Spisů T. G. Masaryka*. Potom se uvidí... Mnohé mé plány a záměry fatálně zkřížila smrt mé milované choti, jež těžce poznamenala můj život i pracovní elán.

Abychom zakončili stylově: Napadá Tě nějaký příhodný citát nebo verš některého z Tvých oblíbených autorů platný i pro dnešní zmatenou a v řadě ohledů dosti nejistou dobu?

Světovým sociálním inženýrům naší vykořelejené epochy bych adresoval Horatiovu moudrost:

Est modus in rebus,
sunt certi denique fines [...]
(Quintus Horatius Flaccus, Satiry)

A našim domácím elitám verše Viktora Dyka:

Vábení věčně vším, co pro nás cizí,
jdem šumařiti v chladný pro nás svět.
Na půli cesty tato náhle mizí.
– Ne sví, ne cizí. Něco uprostřed.
(Viktor Dyk, Smutná píseň vesnického šprýmaře)

Opuštěný stůl. Za Josefem Tichým

Masarykův ústav a Archiv AV ČR a nadační Ústav T. G. Masaryka utrpěly na podzim 2022 nenahraditelnou ztrátu. Dne 22. října náhle zemřel jejich dlouholetý kmenový pracovník Mgr. Josef Tichý, spiritus movens souborné kritické edice Spisy T. G. Masaryka a odpovědný redaktor všech jejích svazků. Obě instituce ztratily zkušeného odborníka a manažera i zasvěceného aktéra a pamětníka polistopadové činnosti na poli masarykovských studií. A jejich pracovníci jedinečného, charismatického kolegu a přítele.

Josef Tichý odešel ve věku třiasedmdesáti let, který lze dnes jen těžko označit za kmetický, ale po bohatě naplněném životě. Narodil se 27. ledna 1949 v Praze v tradiční učitelské rodině; matka Jarmila, původem z jižních Čech, byla vynikající učitelkou-elementaristkou, posléze obvodní školní inspektorkou pro mateřské školy, otec Josef, moravský Slovák od Kyjova, váženým a zároveň populárním ředitelem jedné z kobyliškých škol. Po obou rodičích zdědil pracovitost, smysl pro odpovědnost, rozšafnost, společenský šarm a pohostinnost. Dětství prožil v pražských Kobylicích, lemovaných tehdy malebnou (a místy romantickou) přírodní scénérií, v domě s panoramatickým pohledem na Pra-

hu. Vyrůstal spolu se svou starší sestrou Jarmilou, pozdější mezinárodně renomovanou chemičkou, působící na anglických a amerických univerzitách.

Po maturitě na libeňském gymnáziu roku 1967 vystudoval Pedagogickou fakultu Univerzity Karlovy a pntě několik let učil matematiku a dílenské práce (byl obdivuhodně technicky nadaný a zručný) na základních školách ve Kbelích a v Libni. Svě všestranné kulturní založení i výrazné manažerské schopnosti pak uplatnil v letech 1978–1991 jako kulturní inspektor osmého pražského obvodu. V této funkci se snažil – často v zápase s tehdejšími politickými dohlížiteli – podporovat nonkonformní hudební a divadelní produkce i výstavy nezávislých, režimem nemilovaných výtvarníků, ale také kvalitní, fundované regionálně historické a vlastivědné aktivity. Zasloužil se mimo jiné o vznik a vydání sborníku *75 let libeňského gymnázia. 1909–1984* (1985), obsahujícího první profesionální zpracování historie této školy a jedinečný soubor vzpomínek jeho abiturientů, a prvního novodobého nástínu dějin Libně *Libeňskou minulostí* (1989). Se střídavými úspěchy bojoval za ochranu historických památek na území obvodu; nejviditelnějším pomníkem jeho úsilí je dodnes stojící budova libeňské synagogy, v 80. letech určená k demolicí.

Na líše památkové péče se v 70. letech sblížil s jiným libeňským patriotem, tehdy oficiálně kaceřovaným filozofem dr. Josefem Zumrem, jenž ho seznámil se spisovatelem Bohumilem Hrabalem a kruhem intelektuálů a umělců, kolem něho sdružených. Na počátku 90. let ho pak dr. Zumr, tehdy již ředitel Filosofického ústavu Československé akademie věd, získal do služeb obnoveného Ústavu T. G. Masaryka, jehož kuratoriu předsedal. Na jaře 1992, nedlouho po svém návratu ze studijní manažerské stáže ve Spojených státech amerických, se Josef Tichý stal organizačním tajemníkem této instituce v nejtěžším čase její existence, kdy do slova bojovala o přežití, chyběly jí finance na provoz, ediční aktivity a platy zaměstnanců i adekvátní prostory. Jako „pravá ruka“ ředitele, docenta Jaroslava Opata, strávil tehdy mnoho času hledáním vhodného sídla pro ústav a depozitářů pro jeho archivní a knihovní fondy, ale také sháněním finančních prostředků na jejich zakoupení či pronájem. Současně se ujal řízení pomalu se rozvíjející ediční činnosti ústavu, a využívaje svých schopností a zkušeností v oblasti výpočetní techniky, osobně vysázel první ústavní publikace.

V pozici organizačního tajemníka a vedoucího edičního oddělení pak řadu let pokračoval i v Masarykově ústavu AV ČR, který vznikl v roce 1995, a zároveň se

podílel na vedení paralelně působící nadace Ústav T. G. Masaryka, zůstává jakýmsi svorníkem obou institucí. Patřil k nejbližším spolupracovníkům ředitelů Masarykova ústavu, především Jaroslava Opata, Ivana Šedivého a Luboše Velka, i předsedů kuratoria Ústavu T. G. Masaryka Josefa Zumra a Jana Zouhara. Po 30 let byl kontinuálně odpovědným a technickým redaktorem všech svazků kritického vydání Spisů T. G. Masaryka. Během přípravy posledního, 40. svazku odešel na věčnost.

Na svém působišti, při spolupráci s kolegy i při jednání redakčních rad a správních sborů, v nichž zasedal, šířil vždy pohodovou, optimistickou atmosféru, kterou personifikoval celým svým osobnostním habitem. I v situacích svízelných a dramatických, jichž nebylo za ta léta málo, působil jako fenomén uklidňující a harmonizující. Vyzařoval milé, laskavé lidství a v jeho duchu také vždy konal. U svých spolupracovníků se těšil velké oblibě; mnozí z nich se k němu utíkali o radu a podpůru nejen v pracovních problémech, ale i ve svých starostech a strastech osobních.

A podobně dohrým a vlídným duchem byl i doma, ve své rodině. Pětačtyřicet let prožil ve šťastném manželství s chotí Janou, s níž tvořil ideálně sladěný,

vzájemně se doplňující pár. Starostlivou péčí věnoval i dvěma synům, Josefu a Ondřejovi, a poslůzce i vnukům a podporoval je ve všech jejich aktivitách. Rodinu a blízké přátele často oblažoval i kreacemi svého kulinárního umění, byl jedinečný znalec vína, koňaku a především slivovice. Ačkoliv rád cestoval (postupně navštívil řadu zemí na čtyřech kontinentech včetně exotických destinací a dvakrát uskutečnil velkou cestu po Spojených státech), chvíle odpočinku nejraději trávil u chaty v Kozlech u Všetat, kde rád a úspěšně zahradoval.

Josef Tichý byl člověkem širokého, dobrého srdce a šťastné povahy – šťastné pro něho a ještě šťastnější pro jeho okolí. Vždy k úkolům dělně a k lidem empaticky naladěný, rozdával se na všechny strany. Uprostřed tohoto rozdávání se náhle, bez slůvka rozloučení, vytratil.

V ústavu zanechal opuštěný stůl s písemnostmi, které již nestihl vyřídit. A v životech a srdcích všech svých spolupracovníků a přátel výmluvně prázdné místo, nezacelitelnou mezeru.

Ocenění pracovníků

V pátek 10. června 2022 proběhlo na veletrhu Svět knihy Praha 2022 slavnostní vyhlášení výsledků soutěže Slovník roku 2020–2021. V kategorii Cena poroty za encyklopedii historickou obsadila třetí místo publikace *Dějiny Československé akademie věd 1 (1952–1962)*. Za autorský kolektiv cenu převzali editoři tohoto díla **Věra Dvořáčková** a **Martin Franc**. Soutěž je pořádána Jednotou tlumočnicků a překladatelů a slouží k orientaci na trhu slovníkové a encyklopedické literatury. Snaží se poskytnout pokud možno ucelený přehled o všech novinkách vydaných během soutěžního období.

Předsedkyně Akademie věd ČR Eva Zažímalová předala 20. června 2022 v pražské Lannově vile 25 vědcům a vědkyním Prémii Otto Wichterleho. Za Masarykův ústav a Archiv AV ČR byl oceněn **Jakub Štofanič**. Cena je určena perspektivním vědcům a vědkyním, kteří dosahují špičkových výsledků ve svých oborech, jsou nositeli vědeckých titulů (CSc., Dr., Ph.D., DrSc.) a v době podání návrhu nepřesáhli věk 35 let. Udělována je od roku 2002 a pojmenována byla po profesoru Otlo Wichterlem, vynikajícím českém chemikovi světového formátu, jenž se po listopadu 1989 stal prezidentem Československé akademie věd.

Na tradičním adventním koncertě uspořádaném 28. listopadu 2022 v Betlémské kapli Vysokou školou chemicko-technologickou v Praze udělil profesor Pavel Matějka ceuy rektora za rok 2022. Za mimořádnou práci na publikaci, která byla vydána k 70. výročí samostatné VŠCHT Praha pod názvem *Zaostřeno na chemii: Kapitoly z historie Vysoké školy chemicko-technologické v Praze*, byly oceněny **Věra Dvořáčková** z Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, Ivana Lorencová

z Národního technického muzea a Dana Husníková z Centra informačních služeb VŠCHT. Publikace byla slavnostně pokřtěna 22. září 2022 v Galerii Národní technické knihovny a zabývá se institucionálními dějinami školy na pozadí politických, hospodářských a společenských změn.

Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy udělované stipendium za vynikající výzkumné, vývojové a inovační, umělecké nebo další tvůrčí výsledky přispívající k prohloubení znalostí získal 20. listopadu 2022 **Luboš**

Studený za studií k dějinám kybernetiky a výpočetní techniky *Historie na děrných štítcích: pokus o využití výpočetní techniky v historické práci v Československé akademii věd (1961–1968)*. Studie byla uveřejněna v periodiku *Práce z dějin Akademie věd* a její spoluautorkou je **Michaela Šmidrkalová**.

Tomáš Gecko obdržel 1. prosince 2022 Cenu Jaroslava Krejčího, kterou uděluje Badatelský nadační fond Arny a Jaroslava Krejčích. Vyznamenání je určeno pro talen-

tované studenty a studentky v magisterském nebo doktorském studiu a pro talentované vědecké pracovníky Akademie věd ČR do 35 let v humanitních oborech s přihlédnutím k celistvému přístupu ke společensko-vědní problematice.

Informace o složení orgánů pracoviště, o jejich činnosti a změnách

a) Výchozí složení orgánů pracoviště

Ředitel pracoviště: doc. Dr. phil. Rudolf Kučera, Ph.D.
Jmenován s účinností od 1. 8. 2020

Rada pracoviště zvolena 13. 12. 2021 ve složení:

předsedkyně: PhDr. Marie Bahenská, Ph.D. (Masarykův ústav a Archiv AV ČR)

místopředsedkyně: Mgr. Lucie Merhautová, Ph.D. (Masarykův ústav a Archiv AV ČR)

členové:

PhDr. Marek Ďurčanský, Ph.D. (Ústav dějin Univerzity Karlovy a Archiv Univerzity Karlovy)

PhDr. Dagmar Hájková, Ph.D. (Masarykův ústav a Archiv AV ČR)

PhDr. Jan Hálek, Ph.D. (Masarykův ústav a Archiv AV ČR)

prof. PhDr. Pavel Kladiwa, Ph.D. (Filozofická fakulta Ostravské univerzity)

PhDr. Martin Klečáček, Ph.D. (Masarykův ústav a Archiv AV ČR, zvolen 10. 12. 2019)

doc. PhDr. Ota Konrád, Ph.D. (Katedra německých a rakouských studií Institutu mezinárodních studií
Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy)

PhDr. Vladimír Urbánek, Ph.D. (Oddělení pro kmenologii a intelektuální dějiny raného novověku
Filozofického ústavu AV ČR)

PhDr. Luboš Velek, Ph.D. (Masarykův ústav a Archiv AV ČR, zvolen 10. 12. 2019)

PhDr. Ing. Milan Vojáček, Ph.D. (Oddělení kontroly výkonu spisové služby, fondů státní správy
po roce 1992 a elektronických dokumentů Národního archivu)

tajemnice: PhDr. Věra Dvořáčková, Ph.D. (Masarykův ústav a Archiv AV ČR)

Dozorčí rada jmenována dne 1. 5. 2017 ve složení:

předsedkyně: PhDr. Taťána Petrasová, CSc. (Akademická rada AV ČR)

místopředseda: Mgr. Jan Boháček (Masarykův ústav a Archiv AV ČR, jmenován od 7. 10. 2015)

členové:

doc. PhDr. Luboš Jiráň, CSc. (Archeologický ústav AV ČR)

prof. PhDr. Jiří Kocian, CSc. (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR)

prof. Dr. Miloš Řezník (Deutsches Historisches Institut, Varšava)

tajemnice: PhDr. Martina Hrdinová, Ph.D. (Masarykův ústav a Archiv AV ČR)

b) Změny ve složení orgánů pracoviště

Dozorčí rada jmenována dne 1. 5. 2022 ve složení:

předseda: doc. RNDr. Tomáš Kostecký, CSc. (Akademická rada AV ČR)

místopředseda: Mgr. Jan Boháček (Masarykův ústav a Archiv AV ČR, jmenován od 21. 10. 2020)

členové:

doc. Mgr. Líbuše Heczková, Ph.D. (Filozofická fakulta Univerzity Karlovy)

doc. PhDr. Luboš Jiráň, CSc. (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

prof. PhDr. Jiří Kocian, CSc. (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR)

tajemnice: PhDr. Martina Hrdinová, Ph.D. (Masarykův ústav a Archiv AV ČR)

c) Informace o činnosti orgánů pracoviště

Ředitel:

- Běžná řídicí a úřední agenda ředitele ústavu
- Koordinace investičních akcí
- Koordinace mezinárodní spolupráce ústavu
- Koordinace příprav řešení archivace elektronických dokumentů vzešlých z činnosti pracovišť AV
- Působení v národních i mezinárodních vědeckých a redakčních radách a dalších grémiích podílejících se na hodnocení projektů a vědní politiky
- Výzkumná a konzultační činnost
- Reorganizace pracoviště a vznik nového oddělení

Rada pracoviště:

- 10. 1. 2022 (69. zasedání): ověřen a schválen zápis a usnesení z minulého zasedání (2. 12. 2021), v souladu s Jednacím řádem (čl. 1, bod 3) zvolena za předsedkyni Marie Bahenská a za místopředsedkyni Lucie Merhautová, v souladu s Jednacím řádem (čl. 1, bod 5) zvolena za tajemnici Věra Dvořáčková, vzata na vědomí zpráva ředitele Masarykova ústavu a Archivu AV ČR Rudolfa Kučery o aktuální situaci pracoviště, projednána forma, v jaké budou na příštím zasedání předloženy k posouzení plánované grantové projekty.
- 21. 3. 2022 (70. zasedání): schválen zápis z minulého zasedání a potvrzen výsledek hlasování per rollam č. 1/2022 (nominace Stefana Michae-

la Newerkly a Stanislavy Hronové na funkci člena Akademického sněmu AV ČR) a č. 2/2022 (nominace Daniela Berounského, Michaely Hrubé, Marka Neckuly, Petra Vorla a Martina Wihody na funkci člena Akademického sněmu AV ČR), projednán a doporučen k podání návrh na udělení Prémie Otto Wichterleho Jakubu Štofaničkovi, projednány návrhy projektů zamýšlených k podání v GA ČR, projednána účast Jana Hájče ve dvou mezinárodních projektech, na vědomí vzaty informace ředitele Masarykova ústavu a Archivu AV ČR Rudolfa Kučery o aktuálním dění na pracovišti.

- 19. 4. 2022 (71. zasedání): schválen zápis a usnesení z minulého zasedání, projednán a bez připomínek schválen návrh rozpočtu Masarykova ústavu a Archivu AV ČR na rok 2022 a střednědobý rozpočtový výhled na roky 2023 a 2024, projednán a k podání do programu Podpora perspektivních lidských zdrojů doporučen návrh Galiny Babak, projednány návrhy projektů zamýšlených k podání v programu NAKI III a jednotlivým řešitelům představeny doporučení a připomínky.

- 20. 6. 2022 (72. zasedání): schválen zápis z minulého zasedání, projednána a schválena Výroční zpráva Masarykova ústavu a Archivu AV ČR za rok 2021,

na vědomí vzato ocenění Jakuba Štofánika Prémii Otto Wichterleho, udělení Podpory perspektivních lidských zdrojů Galině Babak a fungování mobilityního projektu s Polskem.

- 25. 10. 2022 (73. zasedání): schválen zápis a usnesení z minulého zasedání, projednán a schválen nový organizační řád pracoviště, projednány a na vědomí vzaty výsledky genderového auditu pracoviště, projednán a na vědomí vzat nový atestační řád pracoviště, na vědomí vzaty informace ředitele Masarykova ústavu a Archivu AV ČR Rudolfa Kučery o aktuálním dění na pracovišti.

Dozorčí rada:

- 27. 1. 2022 (per rollam č. 1): projednán Dodatek č. 1 ke Smlouvě o nájmu nebytových prostor mezi Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR a Ústavem struktury a mechaniky horniny AV ČR a udělen předchozí souhlas s uzavřením dodatku.
- 28. 3. 2022 (per rollam č. 2): projednán návrh Smlouvy o nájmu nebytových prostor mezi Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR a Ústavem struktury a mechaniky horniny AV ČR a udělen předchozí souhlas s uzavřením smlouvy.
- 13. 4. 2022: ověřeny zápisy z jednání Dozorčí rady z roku 2021 a z roku 2022, schválena Zpráva o činnosti Dozorčí rady za rok 2021, projednány bez výhrad výsledky hospodaření v roce 2021, projednáno a na vědomí vzato převedení hospodářského přebytku za rok 2021 do rezervního fondu, projednány návrh rozpočtu na rok 2022 a střednědobý

výhled hospodaření na roky 2023 a 2024 s doporučením ve střednědobém horizontu navýšit náklady na spotřebu energie, na vědomí vzaty informace ředitele Masarykova ústavu a Archivu AV ČR Rudolfa Kučery o průběhu činnosti ústavu v roce 2021 a o plánovaných aktivitách na rok 2022.

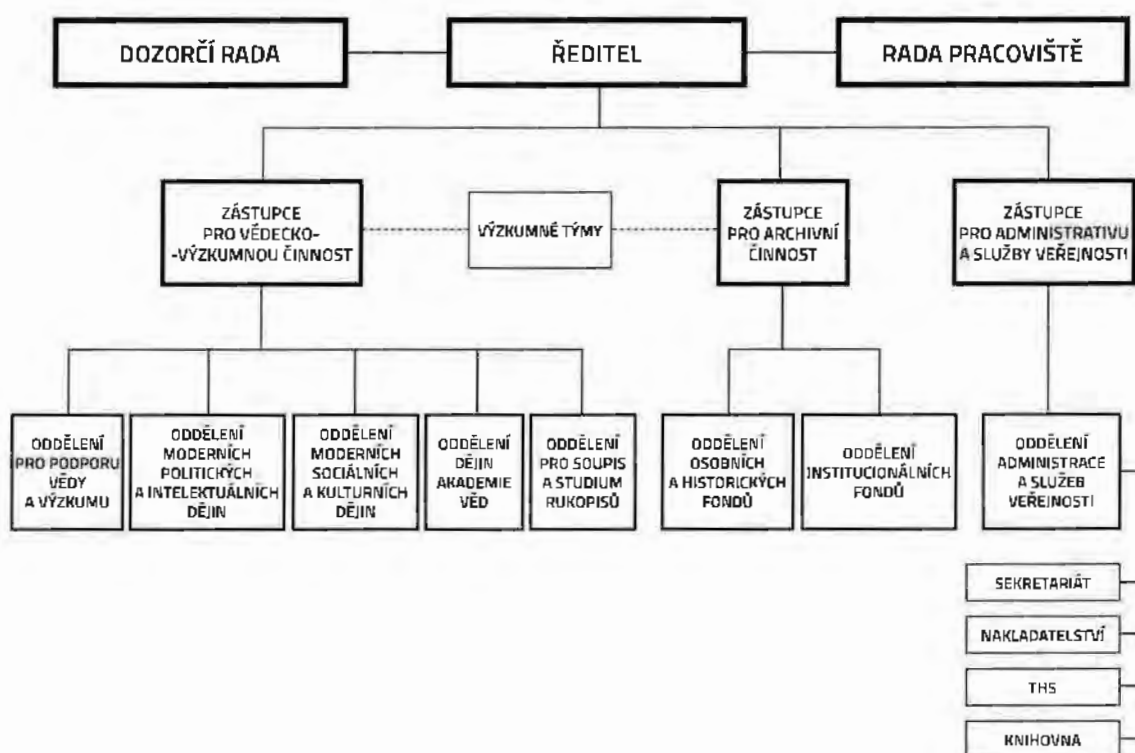
- 28. 4. 2022 (per rollam č. 3): projednán a odsouhlasen převod výsledku hospodaření za rok 2020 do rezervního fondu.
- 13. 6. 2022: ověřeny zápisy z předchozích dvou jednání, na vědomí vzaty výsledky plánované kontroly na pracovišti v roce 2021 a kroky ředitele Masarykova ústavu a Archivu AV ČR Rudolfa Kučery vedoucí k odstranění zjištěných problémů, na vědomí vzaty informace ředitele Masarykova ústavu a Archivu AV ČR Rudolfa Kučery o dosavadní činnosti pracoviště v roce 2022 a o další činnosti na rok 2022, projednány bez připomínek návrh Výroční zprávy za rok 2021 a auditorem ověřený hospodářský výsledek za rok 2021, odsouhlaseno převedení výsledku hospodaření za rok 2021 do rezervního fondu, zhodnoceny manažerské schopnosti ředitele Masarykova ústavu a Archivu AV ČR Rudolfa Kučery v roce 2021 dle aktuálního znění směrnice Akademické rady č. 6 z roku 2007.
- 5. 12. 2022 (per rollam č. 4): projednány návrhy dodatků ke Smlouvám o nájmu nebytových prostor mezi Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR a Ústavem struktury a mechaniky horniny AV ČR, které upravují výši záloh energie, a udělen předchozí souhlas s uzavřením těchto dodatků.

Informace o změnách zřizovací listiny

Ke změnám nedošlo.

Hodnocení hlavní činnosti včetně informací o výsledcích výzkumné činnosti

a) Organizační struktura Masarykova ústavu a Archivu AV ČR

b) Činnost vědeckých a odborných oddělení

Oddělení moderních politických a intelektuálních dějin

Vedoucí: Mgr. Lucie Merhautová, Ph.D.

- výzkum dějin parlamentarismu a stranictví včetně databázového zpracování poslanců a jejich životní a kariérní dráhy
- výzkum sociální mobility elit v komparativní perspektivě
- výzkum proměn kulturní paměti prostřednictvím portálu Po stopách T. G. Masaryka (tg-masaryk.cz)
- příprava *Encyklopedie života a díla T. G. Masaryka* a *Bibliografie publikovaných děl T. G. Masaryka*
- podíl na přípravě edice Spisy T. G. Masaryka, především závěrečného generálního rejstříku a práce *Moderní člověk a náboženství* v němčině
- podíl na výzkumu interpretace vzniku Československa v historiografii let 1922–1993, s důrazem na slovenskou historiografii
- podíl na výzkumu dějin Československa z hlediska

„Irradu“ jako mocenského a administrativního centra

- výzkum intelektuálních dějin meziválečného Československa na příkladu dvou myslitelů, Felixe Weltsehe a Jindřicha Kohna
- výzkum literárního překladu a česko-německého literárního zprostředkování v kontextu kulturních dějin a proměn kulturní politiky v období 1900–1939 (završení výzkumného projektu o překladateli Emilu Saudkovi)
- ediční zpracování korespondence T. G. Masaryka, především s korespondenty z Německa po roce 1918 a podíl na zpracování korespondence T. G. Masaryka s básníkem J. S. Macharem, příprava projektu zaměřeného na databázové zpracování korespondence a výzkum korespondenčních sítí
- ediční zpracování ego dokumentů významných představitelů českého politického a kulturního života (spolupráce na vydání vzpomínek Josefa Davida,

deníků Ivo Ducháčka a vzpomínek diplomata Eduarda Táborského)

- popularizační činnost (workshopy pro studenty středních a vysokých škol, přednášky pro veřejnost, vystoupení v médiích, příprava výstavy *Obrazy vody*)

doc. PhDr. Jiří Brabec, CSc.

(emeritní výzkumný pracovník)

prof. Mgr. Vratislav Doubek, Ph.D.

Lect. dr. Marius Eppel

Mgr. Milan Hanyš, Ph.D.

Dr. Ovidiu Emil Iudean

Mgr. et Mgr. Jitka Jindříšková

PhDr. Martin Klečáček, Ph.D.

Mgr. Martin Klement, Ph.D.

PhDr. Michal Kurz

PhDr. Jana Malínská, Ph.D.

Mgr. Lucie Merhautová, Ph.D.

Prof. dr. Judit Pál

Lect. dr. Vlad Vasile Popovici

Conf. dr. Ana Victoria Sima

PhDr. Jakub Štofanič, Ph.D.

Mgr. Eliška Švarná

PhDr. Josef Tomeš, Ph.D.

Mgr. Richard Vašek, Ph.D.

PhDr. Luboš Velek, Ph.D.

Oddělení moderních sociálních a kulturních dějin

Vedoucí: PhDr. Dagmar Hájková, Ph.D.

- výzkum sociální, hospodářské a kulturní politiky, a to v období od druhé poloviny 19. století do druhé světové války; tímto úhlem pohledu jsou zkoumány i osobnosti T. G. Masaryka a E. Beneše
- další oblasti výzkumu: propaganda, komemorace, holokaust, uprchlictví, každodennost, exil, perzekuce, násilí, loajality, gender
- publikace odborných výstupů: monografie, studie a kritické edice dokumentů publikované v renomovaných edičních řadách a českých i zahraničních nakladatelstvích
- využívání nových metodologických přístupů, především v oblasti digital humanities (databáze, hybridní edice) a aplikovaných nástrojů (interaktivní mapy)
- podíl na organizační složce vědeckého života (členství v cdičních radách, redakcích časopisů, vedení grantových projektů, příprava konferencí) a na cho-

du Masarykova ústavu a Archivu AV ČR

- účast v mezinárodních grantových projektech a úzká spolupráce se zahraničními pracovišti
- využití aplikované formy výzkumu (TA ČR)
- popularizační činnost (vystoupení v televizi, rozhlasu, interview v tisku, podcasty, příprava výstav)
- spolupráce v oblasti výzkumu s dalšími odděleními Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, především s Oddělením moderních politických a intelektuálních dějin

Mgr. Daniela Bartáková, M.A., Ph.D.

Doina Anca Cretu, Ph.D.

Mgr. Michal Frankl, Ph.D.

PhDr. Dagmar Hájková, Ph.D.

Mgr. et Bc. Svatopluk Herc, Ph.D.

PhDr. et Mgr. Pavel Horák, Ph.D.

doc. PhDr. Martin Jemelka, Ph.D.

Mgr. Nikola Tohma, Ph.D.

PhDr. Mgr. Kristýna Kaucká, Ph.D.

Bc. et Bc. Karla Koutková, M.A., Ph.D.
 doc. Dr. phil. Rudolf Kučera, Ph.D.
 Mgr. Michala Lónčíková, Ph.D.
 Mgr. Aneta Plzáková
 Julia Reinke, M.A.

Francesca Rolandi, Ph.D.
 Mgr. Magdalena Sedlická, Ph.D.
 PhDr. Václav Šmidrkal, Ph.D.
 Dr. phil. Jan Vondráček
 Lidia Zessin-Jurek, Ph.D.

Oddělení pro soupis a studium rukopisů

Vedoucí: Mgr. Ondřej Vodička, Ph.D.

- práce na Generálním katalogu rukopisů uložených na území ČR a rukopisných bohemik v zahraničí
- evidence české kodikologické literatury napojená na Generální katalog
- studium hudebního repertoáru 15. století v Čechách a jeho recepce v novodobé české hudební kultuře
- studium díla Guillaume de Machaut ve vztahu k jeho mecenášům Janu Lucemburskému a Boně Lucemburské
- výzkum iluminovaných rukopisů v muzejních sbírkách na území Čech
- výzkum písemné kultury v prostředí premonstrátského řádu v Čechách pozdního středověku
- výzkum emigrace z Čech a Moravy za husitských válek a s ním spojené evakuace bohemikálních rukopisů do zahraničí

Mgr. Soňa Černá, Ph.D.
 Mgr. Jana Fantysová Matějková, Ph.D.
 Jan Hlajič, Ph.D.
 Dr. Rhianydd Hallas, Ph.D.
 PhDr. Marta Hradilová, Ph.D.
 PhDr. Martina Hrdinová, Ph.D.
 Mgr. Dr. phil. Viktor Velek, Ph.D.
 doc. PhDr. Hana Vlhová-Wörner, Ph.D.
 Mgr. Ondřej Vodička, Ph.D.

Oddělení dějin Akademie věd

Vedoucí: doc. PhDr. Martin Franc, Ph.D.

- výzkum dějin Akademie věd ČR, jejích součástí a předchůdců, zejména dějin Československé akademie věd
- výzkum vývoje společenské reflexe vědy, techniky a pokroku ve střední a východní Evropě 19. a 20. století
- politicko-historická epistemologie vědy v 19. a 20. století
- zaměření na sociální dějiny vědy
- výzkum vývoje vědní politiky ve střední a východní Evropě 19. a 20. století se zvláštním důrazem na vztahy mezi univerzitní a mimouniverzitní vědou
- výzkum dějin mezinárodních vědeckých sítí ve střední Evropě 19. a 20. století
- výzkum dějin výživy a stravování ve střední a východní Evropě 19. a 20. století

- výzkum dějin orientalistiky ve střední Evropě 19. a 20. století
- výzkum dějin technických věd v českých zemích ve 20. století

Mgr. Galina Babak, Ph.D.
PhDr. Bc. Věra Dvořáčková, Ph.D.
doc. PhDr. Martin Franc, Ph.D.
PhDr. Bc. Tomáš Gecko, Ph.D.
Mgr. Adéla Júnová Macková, Ph.D.
Mgr. et Mgr. Doubravka Olšáková, Ph.D.
Mgr. Zuzana Říhová, Ph.D.
Mgr. Luboš Studený
Dr. phil. Mag. rer. soc. oec. Jan Jakub Surman
PhDr. Michaela Šmidrkalová, Ph.D.
Mgr. Jiří Šoukal, Ph.D.

Oddělení osobních a historických fondů

Vedoucí: PhDr. Helena Kokešová, Ph.D.

- správa archivních fondů významných vědeckých

osobností, vědeckých institucí a profesních spolků, včetně archivních fondů Ústavu T. G. Masaryka (ke konci roku 2022 šlo o 405 fondů a sbírek)

- evidence veškerých změn týkajících se fondů ve správě oddělení v systému PÉVA II (primárně osobní archivní fondy)
- zpracovávání a zpřístupňování archivních fondů a sbírek
- akviziční činnost (vyhledávání a získávání osobních fondů vědců a osobností spjatých s uloženými fondy)
- získávání pramenů pro oral history
- informace a rešerše o fondech a z fondů pro badatele a širší veřejnost, rešerše pro média (noviny a časopisy, rozhlas, televize)
- uzavírání smluv o poskytnutí digitálních rozmnoženin archiválií a o podmínkách jejich užití s nakladatelstvími, muzei a dalšími institucemi
- služby badatelům (konzultace, příprava archivního materiálu, dle potřeby služba ve studovně)
- správa a digitalizace fotografických archiválií (nová adjustace, skenování, vytváření metadat, ukládání digitalizátů a jejich popisů do databáze BACH)

- archivní metodika a teorie, zvl. zpracování rozsáhlých osobních fondů (T. G. Masaryk, Z. Nejedlý)
- vědecká činnost pracovníků oddělení (Strategie AV21, GA ČR, NAKI, TA ČR)
- zapojení do výuky na vysokých školách
- popularizační a propagační činnost (výstavy, přednášky)

PhDr. Marie Bahenská, Ph.D.

Mgr. Barbara Bothová

Mgr. Anna Jonáková

PhDr. Hana Kábová, Ph.D.

PhDr. Helena Kokešová, Ph.D.

Mgr. Miroslava Květová, Ph.D.

Mgr. Soňa Martinovská, Ph.D.

Mgr. Viktor Pavlíček

Adam Václav Šedivý

Oddělení institucionálních fondů

Vedoucí: PhDr. Jan Hálek, Ph.D.

- kontrola dodržování platné legislativy v oblasti spisové a skartační služby v rámci celé Akademie věd České republiky, včetně společností koordinovaných Radou vědeckých společností ČR
- zajišťování předarchivní péče
- správa archivovaných písemností – cca 300 fondů a sbírek, které vznikly především činností ústavů a orgánů Československé akademie věd (1952–1992), resp. Akademie věd České republiky (od 1993)
- odborné zpracování a zpřístupňování spravovaných archiválií
- akviziční činnost
- účast na vědecké, publikační a popularizační činnosti ústavu
- výuka na vysokých školách

Mgr. Jan Boháček

PhDr. Daniela Brádlarová, Ph.D.

PhDr. Jakub Doležal

PhDr. Jan Hálek, Ph.D.

PhDr. Jan Chodějovský, Ph.D.

Mgr. Filip Keller

prom. hist. Nataša Kmochová

Mgr. et Mgr. Anežka Kotoučová (rodičovská dovolená)

Mgr. Vlasta Mádlová

PhDr. Boris Moskvic

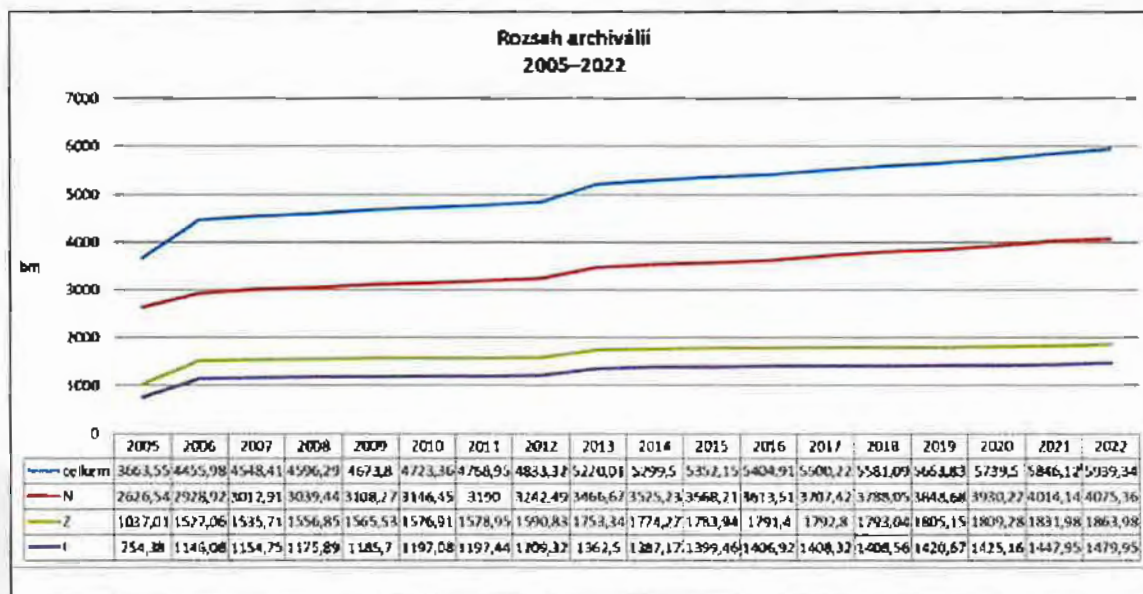
c) Archivní a servisní činnost

Masarykův ústav a Archiv AV ČR koordinuje předarchivní péči a dohlíží na spisovou službu na všech pracovištích Akademie věd ČR a v organizačních složkách Akademie věd ČR. Formou školení a osobních konzultací se pracovníci Masarykova ústavu a Archivu AV ČR podílejí na udržování a rozvíjení systému elektronické spisové služby v celé Akademii věd ČR. Masarykův ústav a Archiv AV ČR rovněž shromažďuje, uchovává, zpracovává a zpřístupňuje archivní a další materiál vzešlý z činnosti ústavů a vedení Akademie věd ČR, popř. osobní fondy významných vědeckých osobností a rovněž československých politiků. K 31. 12. 2022 eviduje Masarykův ústav a Archiv AV ČR 716 archivních fondů a sbírek v celkovém rozsahu 5 939 běžných metrů. V rámci skartačních řízení na pracovištích Akademie věd ČR bylo v roce 2022 posouzeno 221 bm dokumentů, z nichž 22 bm bylo vybráno jako archiválie k trvalému uložení. Vedle toho získal archiv další archiválie v rozsahu 78 bm mimo skartační řízení. Pokračovalo se v pořádání archivních fondů, formou inventářů bylo nové

zpřístupněno 35,19 bm archiválií, průběžně byl doplňován elektronický katalog fotografií. V roce 2022 využilo služeb badatelny Masarykova ústavu a Archivu AV ČR 152 osob, z toho 35 ze zahraničí, při celkovém počtu 493 badatelských návštěv. Připraveno bylo 1 873 jednotlivých objednávek archivních jednotek různého typu.

Archivní soubory Masarykova ústavu a Archivu AV ČR
v základní evidenci Národního archivního dědictví (NAD)

Zdroj: Zprávy o činnosti Archivu AV ČR / MÚA podle zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů (data z let 2005–2020); Informační systém PŘVA II, 13. 2. 2023 (data za rok 2022). N = nezpracované, Z = zpracované, I = inventarizované (podmnožina Z).

Poznámka: V roce 2006 byla k základní evidenci NAD Archivu AV ČR připojena základní evidence Masarykova ústavu a Archivu AV ČR.

d) Činnost knihovny

Masarykův ústav a Archiv AV ČR je provozovatelem dvou knihoven: knihovny bývalého Archivu AV ČR (sigla ABB002) a knihovny bývalého Masarykova ústavu AV ČR (sigla ABB085). Druhá jmenovaná knihovna je tvořena třemi dílčími knihovnami (vlastní knihovnou bývalého Masarykova ústavu AV ČR a k tomu spravuje původní Knihovnu T. G. Masaryka a jeho tzv. knihovnu profesorskou). Z celkového počtu cca 260 000 svazků lze v Souborném katalogu AV a v Souborném katalogu ČR vyhledat více než 244 500 zpracovaných svazků. V posledním roce projektu Katalogizace Knihovny T. G. Masaryka (celkem bylo zkatologizováno více než 158 000 svazků) dokončovali vybraní katalogizátoři zpracování unikátní sbírky plzeňského bibliofila Rudolfa Hirsche (53 000 svazků včetně 12 600 cenných starých tisků).

V části fondu knihovny Archivu AV pokračovala rekonstrukce (jedná se o fondy zasažené povodní v roce 2002 deponované v Jenštejně, zejména o knihovnu Zdeňka Nejedlého). V případě existence původních přírůstkových knih současně probíhala revize těchto knihovních fondů. V Jenštejně zbývá zkatologizovat cca 600 bm svazků, především periodik.

Na práci knihoven se celkově podílelo 13 pracovníků (zaměstnanci: 7 na projektu Knihovny T. G. Masaryka, 4 pracovníci knihovny bývalého Masarykova ústavu AV ČR, 1 pracovník knihovny bývalého Archivu AV ČR;

a 1 pracovník v režimu OSVČ). Knihovní fondy jsou uloženy celkem ve 4 depozitářích: tři v Praze-Libni a jeden v Jenštejně. Příruční knihovna je deponována v badatelně, která současně slouží jako studovna pro prezenční výpůjčky a jako studovna pro externí uživatele knihovny.

Knihovna během roku 2022 poskytovala standardní knihovnické služby (viz tabulka). Úzce spolupracovala s interními badateli a jejich týmy, zejména v rámci akvizice. Díky tomu je knihovní fond obohacován zajímavými tituly domácí a zahraniční vědecké literatury vztahující se k projektům řešeným v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR.

Dílčí knihovna	Katalogizace 2022	Celkem v katalozích Masarykova ústavu a Archivu AV ČR	Zbývá zkatologizovat	Výpůjčky	Meziknihovní výpůjčky
Bývalý Masarykův ústav AV ČR	1 197	19 335	osobní knihovna Löwenstein, dary knihoven ČMKOS a Archivu Pražského hradu, cca 1 200	265	33
Bývalý Archiv AV ČR	1 204 (nově zapsané)	45 895	cca 10 000 převážně periodik	146	7
Knihovna T. G. Masaryka	10 762	154 858	cca 250	119	19
Profesorská knihovna T. G. Masaryka	x	24 448	5000	13	3
Celkem	13 163	244 536	cca 16 450	543 plus studovna (není evidováno)	62
Celkem cca 260 986					

S depozitáři byly v roce 2022 spojeny tři rozsáhlé akce. Jednak byly z fondů vyřazeny necvidované svazky, které knihovna nabídla k rozebrání badatelské veřejnosti. Druhou akcí byla profylaxe všech depozitářů. Podle metodiky a ve spolupráci naší knihovny s oddělením výzkumných laboratoří Národní knihovny ČR v Hostivěři byly provedeny mikrobiologické rozborů stěrů fondů a byla zjišťována kvalita ovzduší v prostorách depozitářů. Přestože certifikáty potvrdily pouze obvyklé mikrobiologické znečištění fondu, bylo přistoupeno k dezinfekci (v Jenštejně i dezinsekcii) depozitářů. Byly

tak ošetřeny prostory depozitářů, ve kterých se v předšlých letech pohybovalo větší množství pracovníků a proběhlo stěhování fondů. Po několika letech hledání organizace, která by dezinfekci plísněmi napadených svazků provedla, bylo využito služeb hostivařských laboratoří Národní knihovny ČR. Knihovna zorganizovala předání těchto knih do dezinfekčních butanolových komor a zajistila dezinfekci i pro archiválie. V rámci šetření nákladů v depozitářích byly pro zimní měsíce postupně nastaveny a jsou průběžně sledovány klimatické hodnoty na požadovaných 16 °C a 40 % RV.

e) Činnost nakladatelství

V roce 2022 čítala knižní produkce Masarykova ústavu a Archivu AV ČR 22 svazky, které byly vydány jak ve vlastním nákladu, tak ve spolupráci s jinými subjekty. Typologie publikací opět měla širokou podobu – monografie, edice, sborníky, výstavní katalogy. Pokračovala tradičně plodná spolupráce s nakladatelstvím Academia, Nakladatelstvím Lidové noviny a Ústavem T. G. Masaryka. Vyrůstá také počet publikací vycházejících cizojazyčně v koedici s renomovanými zahraničními nakladateli (Oxford University Press). Asi největším publikačním počinem roku 2022 bylo završení společného, téměř třicetiletého úsilí Masarykova ústavu a Archivu AV ČR a Ústavu T. G. Masaryka o vydání kompletních spisů T. G. Masaryka. Tento milník připomenula prezentace na knižním veletrhu Svět knihy Praha, jehož se Masarykův ústav a Archiv AV ČR zúčastnil jako v minulých letech. Poprvé se však díky podpoře Akademie věd ČR a organizačnímu úsilí pracovníků ústavu podařilo zajistit společný stánek deseti akademických ústavů třetí vědní oblasti. Vzhledem k tomu, že tento koncept měl příznivý ohlas u účastníků, návštěvníků i činitelů Akademie věd ČR, se s ním počítá také pro další léta. Kromě této akce se Masarykův ústav a Archiv AV ČR tradičně zúčastnil i Podzimního knižního veletrhu v Havlíčkově Brodě společným stánkem s Ústavem T. G. Masaryka.

Nakladatelství v roce 2022 dokončilo zásadní reorganizaci skladových zásob knih a jejich přesun do nových skladovacích prostor v rámci budovy ústavu. Tato operace přinesla nutnou redukci knižních zásob již neprodejných titulů a zejména potřebné nové prostorové kapacity pro další přírůstky. Nakladatelství tak do budoucna může racionalizovat nakládání s knižním fondem.

Masarykův ústav a Archiv AV ČR je i nadále vydavatelem tří odborných periodik. *Střed. Časopis pro mezioborová studia střední Evropy 19. a 20. století* (ISSN 1803-9243) je recenzovaný časopis zaměřený na studium společnosti, kultury a politiky ve střední Evropě 19. a 20. století. Časopis je ekumnický ve zvolených metodologických a oborových přístupech a snaží se poskytovat prostor odborníkům ze širokého spektra společenských věd, kteří se zabývají studiem daného období a geografického prostoru. Od čísla 1/2014 je časopis indexován v databázi Scopus a od roku 2015 je indexován v databázi ERIH Plus.

Dále je Masarykův ústav a Archiv AV ČR vydavatelem periodika *Studie o rukopisech* (ISSN 0585-5691). Toto specializované kodikologické periodikum vychází

od roku 1962. Vzniklo z podnětu Komise pro soupis a studium rukopisů při tehdejší Ústřední archivu Československé akademie věd jako samostatné fórum pro kodikologická studia. Kromě kodikologie, která bývá často označována jako věda o rukopisech, jsou *Studie o rukopisech* otevřeny dalším pomocným vědám historickým (zejména paleografii) i jiným oborům, které se věnují rukopisným bádáním (filologie, dějiny umění, literární historie, muzikologie a právní historie). V roce 2010 byly *Studie o rukopisech* zařazeny na Seznam recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v České republice. Od roku 2015 je časopis indexován v databázi ERIH Plus.

K periodikům vydávaným v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR patří rovněž *Práce z dějin Akademie věd* (ISSN 1803-9448), recenzovaný odborný časopis vycházející od roku 2009 a volně navazující na *Archivní zprávy ČSAV* (1970–1985), *Práce z dějin Československé akademie věd, řada A* (1986–1992), *Práce z dějin Akademie věd, řada A* (1997–1999) a *Práce z Archivu*

Akademie věd, řada A (2002–2007). Časopis je zaměřen na dějiny vědeckých institucí, přináší texty o životě a díle předních vědců a reflektuje sociální dějiny vědy. Zabývá se pramennou základnou k dějinám vědy, výběrem, zpracováním, zpřístupňováním a využíváním archivních fondů a sbírek, spisovou službou a ediční činností. Věnuje se obecnějším tématům z archivnictví, dějin vědy a vzdělanosti, společenské reflexi vědy a profesionalizaci vědy, koncepcím vědní politiky, vztahům a komunikaci mezi vědci i v síti vědeckých institucí, a to i v širším mezinárodním kontextu. Od roku 2015 je časopis evidován v databázi ERIH Plus.

Výroční bulletin *mua.cas.cz – Zpravodaj Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, v. v. i.*, který přinášel přehled činnosti ústavu a soustřeďoval informace o pořádaných akcích, výběrovou knižní a článkovou bibliografii pracovníků ústavu s anotacemi, přehled archivní práce, různé rozhovory, medailony, články a zajímavosti, byl v roce 2022 sloučen s výroční zprávou ústavu a jako samostatné periodikum přestal vycházet.

f) Projekty vědy a výzkumu

Masarykův ústav a Archiv AV ČR byl v roce 2022 příjemcem či spolupříjemcem podpory na řešení těchto projektů:

Grantová agentura České republiky

a. EXPRO projekty

č. 20-19463X, Sociální mobilita elit ve středoevropských regionech (1861–1926) a tranzice imperiálních zkušeností a struktur v národních státech, spoluřešitel dr. Vlad Vasilc Popovici

Interdisciplinární projekt analyzuje a srovnává transformační procesy moderních evropských společností na příkladu dvou vedlejších regionů habsburské monarchie: Čech a Sedmihradska. Soustředí se na otázku, jak sociální mobilita, vzdělání, rodinné a další vazby elitních sociálních skupin přispívaly k (de)stabilizaci společnosti jako celku. Výzkum je uplatněn na dvou vybraných skupinách, které patřily do tzv. rozhodovací vrstvy: poslanců zemských sněmů, říšské rady ve Vídni a uherského říšského sněmu a vyšších státních úředníků. Projekt originálním způsobem kombinuje metody vycházející z oblasti jak humanitních, tak přírodních věd. Jeho cílem je prostřednictvím modelace faktorů, které signifikantně rozhodovaly o zařazení jednotlivců k výše uvedeným elitním skupinám, objasnit proces cirkulace elit a tranzice imperiálních zkušeností a struktur do nově vzniklých národních států. Projekt

ukáže souvislost mezi kariérou jednotlivce a jeho rodinnými vazbami a v neposlední řadě osvětlí demografické faktory evropské moderní rodiny.

č. 19-28306X, Staré mýty, nová fakta: české země v centru hudebního dění 15. století, řešitelka doc. PhDr. Ilana Vlhová-Wörner, Ph.D.

Novodobé formování české identity je založeno mimo jiné na reflexi husitské tradice, ve které byla hudba hlavním médiem pro zprostředkování klíčových idejí. Výklad českých hudebních dějin 15. století, charakteru repertoáru a jeho vztahu k evropskému vývoji je od samého počátku české hudební historiografie poznamenán záměrnou manipulací historických

faktů a účelovou ideologií estetických hodnocení. To se promítlo i do pojetí starší české hudby v širším evropském kontextu, které je postaveno na nedostatečném, nebo dokonce zcela chybném pochopení specifického vývoje ve střední Evropě. Obecné historické přehledy v souvislosti s českými zeměmi většinou operují s termíny jako „diskontinuita“, „izolace“, „zjednodušení“ či „zpoždění“, byť historické prameny jednoznačně dokládají situaci opačnou. Mýtus výlučné role husitské tradice výrazně poznamenal hudební tvorbu 19. a 20. století, kde skladby reflektující husitský odkaz, včetně těch, které citují nesprávné rekonstrukce husitských melodií, navozovaly pocit národní identity.

b. bilaterální projekty

č. 21-30350K, Živit vítězství: Zásobování potravinami a postimperální přechod v Českých zemích a ve Slovinsku, 1918–1923, řešitel PhDr. Václav Šnidrkal, Ph.D.

Projekt se zabývá postimperálním přechodem v Českých zemích a ve Slovinsku v letech 1918–1923 z perspektivy zásobování potravinami. Zásobování chápe jako základní součást každodenního života i důležitý nástroj pro udržení státní autority. Zatímco selhání přídelového systému v průběhu první světové války urychlilo pád Rakouska-Uherska, nástupnické státy se musely vyrovnat se zděděnými sociálními potížemi a potvrdit svůj mocenský nárok úspěšným řešením všeobecného nedostatku, bídy obyvatelstva i přetížení výrobců. Zaměření projektu na interakci státních politik a jejich dopadů na místní úrovni umožňuje zkoumat „agency“ jednotlivců i skupin, proměny loajalít a konstruování státu. Empirický výzkum strukturně podobných případů z Českých zemí a Slovinska umožní transregionální srovnání místních variant hudování poválečného řádu založeného na étosu válečného vítězství.

č. 21-45624L, Československo-polské vědecké síť v čase studené války mezi velkou politikou a individuálními strategiemi, řešitel Dr. phil. Mag. rer. soc. oec. Jan Jakub Surman

Exaktní a sociální vědci v Polsku a Československu vstoupili do poválečné doby s vizemi demokratického vzdělávání, s nadějami nových metod a se sítmi vědeckých kontaktů z předválečné éry. Náš projekt se zaměří na matematiky a další příbuzné vědce (odvětví aplikované matematiky, kybernetiky, astronomie, geologie), dále na ekonomy a sociology z obou zemí, a na to, jak jejich politicky relevantní výzkum vyústil v bilaterální spolupráci. Zvolený metodologický přístup – výzkum sítí na základě ego-dokumentů a orální historie – přináší preciznější pohled na bilaterální kontakty, než umožňují tradiční historiografické postupy. Náš přístup k pramenům potvrzuje tezi, že propojo-

vání v době studené války lze lépe studovat zdola než začínat od politicky předepsané normy.

c. standardní projekty

č. 22-15915S, „Hrad“ v roli mocenského, administrativního a duchovního centra meziválečného Československa (1918–1938), řešitel PhDr. Jan Hálek, Ph.D.

Projekt kriticky analyzuje roli tzv. Hradu v politickém, společenském a kulturním kontextu meziválečného Československa. Na rozdíl od dosud převažujících historiografických výkladových schémat opomíjejících jeho roli duchovního centra reflektuje „Hrad“ jako personifikovaného veřejného intelektuála, reprezentovaného především T. G. Masarykem, který je zároveň hlavním autorem ideového obsahu jeho činnosti. Projekt pracuje s představou Masaryka a skupiny „Hradu“ vystupujících v roli centra nové demokratické společnosti. Z této pozice se vedení obavou o stabilitu nového státu snaží budovat důvěru jeho obyvatelstva v nové zřízení, a dovršit tak přechod z imperiální do republikánské éry. Specifickou oblast představuje Slovensko, kde byla reflexe „Hradu“ silně ovlivněna autonomistickým diskurzem a kritikou centralismu. Sledovány budou i možné paralely s vývojem v sousedních státech, především v Polsku, i otázka vnímání „Hradu“ v zahraničí.

č. 22-10401S, Písemná kultura v prostředí premonstrátského řádu v Čechách pozdního středověku (1300–1420), řešitelka PhDr. Marta Hradilová, Ph.D.

Projekt se soustřeďuje na studium písemné kultury v prostředí premonstrátského řádu v pozdně středověkých Čechách (cca 1300–1420) s přihlédnutím k vývoji v okolních územích s cílem odhalit širší souvislosti rozvoje písemné kultury v řádovém prostředí v pozdním středověku. Pozornost se zaměří i na diplomatickou praxi v jednotlivých kanoniích a rekonstrukci jejich knižních fondů. Metodicky se projekt opírá o využití klasických postupů etablovaných pomocných věd historických – kodikologie a diplomatiky, avšak rozšířených o modernější celostní přístupy kulturních dějin a interdisciplinární využití dalších metod (prosopografie) a disciplín (dějiny umění).

č. 21-14325S, Environmentální strategie urozených velkostatkářů při transformaci krajiny. Vichřice a kůrovec v oblasti „Böhmerwald“ 1868–1929, řešitelka PhDr. Mgr. Kristýna Kaucká, Ph.D.

Využitím dosud nevytěžených (archivních i tištěných) pramenů rekonstruuje projekt aktérství urozených velkostatkářů ve vztahu k přírodě Böhmerwaldu (historický název zalesněného území dnešní Šumavy v Česku, Bavorského lesa v Německu a Böhmerwaldu v Rakousku) v období poznamenaném dvěma

vichřicemi (1868 a 1929). Během sledovaného období lidská společnost zásadním způsobem transformovala své okolí v souvislosti s procesy industrializace a technologické modernizace. Böhmerwald je největším souvisle zalesněným prostorem ve střední Evropě a tvoří modelový příklad transnacionální interakce společnosti se životním prostředím. Vzhledem k existenci silného kulturního narativu o kůrovcových kalamitách představuje ideální oblast pro historický výzkum. Environmentální strategie dominantních vlastníků půdního fondu Böhmerwaldu z řad šlechty projekt podrobuje interdisciplinární analýze čerpající z metodologie sociální a kulturní ekologie a environmentálních dějin.

č. 21-02993S, Katoličtí měšťané z husitských měst (1419–1436), řešitel Mgr. Ondřej Vodička, Ph.D.

Exilová vlna katolického obyvatelstva z husitských Čech a Moravy představuje unikátní migrační fenomén střední Evropy v pozdním středověku. Má se za to, že z husitských měst na počátku bouřlivého období odešla přinejmenším desetina obyvatelstva. Jelikož se často jednalo o movité německé kupce, události tak vedle konfesní rozdíly nepostrádají ani silný sociální a nacionální rozměr. V rámci projektu budou zkoumány zejména diplomatické, ale i narativní prameny domácí i zahraniční proveniencí, které skýtají informace o životních strategiích a prožívání odchodu měšťanstva do domácího i zahraničního exilu. Na jejich základě bude sepsána monografická studie mapující a analyzující tento fenomén. Výzkum se zaměří zejména na nejčastější exilové lokality, katolická města v Čechách a na Moravě (Plzeň, Jihlava, Olomouc, Brno), jakož i na významná centra obchodu v sousedních zemích (Vratislav, Vídeň, Zhořelec, Norimberk, Drážďany). Výzkum také naváže na zkoumání exulantů z řad kléru a popíše komunikaci a finanční vztahy těchto dvou skupin uprchlíků.

č. 21-03708S, „Válka ševců“: Obuvnictví a obuvnický průmysl v Předlitavsku za první světové války, řešitel doc. PhDr. Martin Jemelka, Ph.D.

Projekt se soustředí na obuvnictví a obuvnický průmysl jako důležitý segment válečné ekonomiky Před-

litavska v letech 1914–1918. Pozornost je věnována malovýrobci, výrobním družstvům i průmyslovým producentům, distributorům, drobným spotřebitelům i masovým odběratelům vojenské, pracovní a civilní obuvi v čele s armádou. Pozornost je upřena k válečným ústředním kůží a obuvi, které byly platformou konsolidace trhu i kolbištěm konkurenčních zápasů. Projekt se soustřeďuje i na nové strategie v podmínkách řízené ekonomiky, včetně legislativních změn, technologických inovací a recyklace obuvi. Klíčovým tématem je samotná obuv a její proměny. Tematizovány jsou i změny spotřebního chování a hodnoty obuvi v každodenním životě, sociálních konfliktech a kulturních souřadnicích války. Výsledkem projektu bude kolektivní vědecká monografie a série studií v mezinárodních časopisech.

č. 21-24776S, Felix Weltsch, Jindřich Kohn a intelektuální dějiny v meziválečném Československu, řešitel Mgr. Milan Hanyš, Ph.D.

Projekt je zaměřen na výzkum myšlení židovských intelektuálů, zejména Felixe Weltsche (1884–1964) a Jindřicha Kohna (1874–1935) v kontextu dobových intelektuálních diskurzů a intelektuálních dějin meziválečného Československa. Z řady intelektuálů byli Weltsch a Kohn vybráni proto, že byli oba činní jako publicisté, psali důležité filozofické a sociologické texty a představují do značné míry typické a analogické volby a pozice židovských intelektuálů v Československu. Zatímco Weltsch psal převážně německy a byl aktivní v sionistických kruzích, Kohn publikoval v češtině a měl velký vliv mezi Čechožidy a zejména pak na mladou generaci českožidovských intelektuálů. Oba ve svých dílech tematizují dobové problémy (krize demokracie, vzestup antisemitismu, spory o asimilaci a sionismus) spolu s problémy filozofie dějin, politické filozofie a politické etiky. Paralelní výzkum a synoptická interpretace jejich textů tak rozšíří porozumění vnitřní logice témat, argumentů a otázek židovských intelektuálů a intelektuálním dějinám první republiky.

č. 20-01057S, Přátelství v kontextu politických a literárních zápasů: Tomáš Garrigue Masaryk a Josef Svatopluk Machar, řešitelka PhDr. Helena Kokešová, Ph.D.

Projekt usiluje o zhodnocení dlouhodobého vztahu mezi politikem a filozofem Tomášem G. Masarykem a básníkem Josefem Svatoplukem Macharem. Akcentováno je přitom téma přátelství dvou mužů-intelektuálů, sledovány budou společenské a osobní předpoklady vzniku jejich přátelství, jeho povaha a stvrzování ve veřejných politických a literárních zápasech, dále bude pozornost věnována interferenci mezi soukromým a veřejným prostorem. Tato nová perspektiva přispěje k pochopení tvorby a činnosti a vůbec modelů jednání významných osobností, ke studiu často přehlížených souvislostí mezi politikou, myšlením a literaturou. Východiskem výzkumu je korpus více než 500 nedávno znovuobjevených dopisů. Výstupem projektu budou tři publikace: mezioborově zpracovaná monografie o Masarykovi a Macharovi a dva svazky obsáhle komentované edice jejich vzájemné korespondence, první z období 1897–1900, druhý z let 1901–1932. Dále budou uveřejněny dvě analytické studie.

č. 20-17501S, Dějiny výživy a stravování v českých zemích 1945–1970, řešitel doc. PhDr. Martin Franc, Ph.D.

Projekt zpracovává otázky výživy a stravování v českých zemích v letech 1945–1970 z různých úhlů pohledu, s akcentem na problematiku stravování jako důležitého kulturního fenoménu vyovídajícího všestranně

o dobové společnosti. Vyzdvížena je zejména role stravování ve vyjadřování společenského statusu jednotlivce a vyjadřování kulturních a společenských postojů prostřednictvím stravy. Pozornost je věnována také vytváření a fungování veřejného diskurzu o výživě a stravování a zejména pozici lékařů a fyziologů v tomto diskurzu i jejich interakci s dalšími aktéry. Zahrnuta bude sféra domácího i veřejného stravování a bude reflektován celý řetězec potravinářské produkce a distribuce, tedy význam a dopady fungování zemědělství (včetně samozásobitelství), potravinářského průmyslu či obchodu. Zkoumána bude strava ve městech i na ven-

kově, s ohledem na regionální zvláštnosti, a zahrnuto bude stravování všech sociálních skupin. Celá problematika je zasazena do rámce obecného ekonomického i politického vývoje.

č. 19-08819S, Na cestě k dějinnému vrcholu? Vznik Československa v proměnách historiografie, 1918–1992/1993, řešitel PhDr. Jan Hálek, Ph.D.

Projekt sleduje proměny obrazu vzniku Československé republiky (ČSR) v roce 1918 v kontextu vývoje československé historiografie v letech 1918–1992/1993. Odbornou historiografickou produkci zabývající se vznikem ČSR analyzuje z hlediska měnících se interpretačních schémat a konstruovaných narativů. Projekt současně zkoumá, jakým způsobem se vznik ČSR objevoval jako klíčový bod masternarativu národních dějin a jak se tato konkrétní historická událost stávala fenoménem, který z historiografických textů pronikal do mediální roviny a do aplikované politiky dějin. Sleduje rovněž biografické a profesní profily historiků zabývajících se touto problematikou i instituce zastřešující výzkum spjatý se vznikem ČSR. Neopomíjí ani pro jednotlivá období klíčové interakce mezi československou, německou a rakouskou historiografií, stejně jako podnětné komparace vybraných aspektů s vývojem v Jugoslávii a Polsku.

č. 19-08667S, Ženy v české a československé vědě v první polovině 20. století, řešitelka PhDr. Marie Bahenská, Ph.D.

Projekt se zabývá výzkumem žen-vědkyň v Československu v první polovině 20. století. Jeho cílem je vytvořit komplexní obraz vědkyně v české a československé společnosti první poloviny 20. století s přihlédnutím k evropskému kontextu. Soustředí se na analýzu podílu žen a mužů ve vědecké práci, důvody, které do určitých oborů přiváděly více žen než mužů, možnosti profesionálního růstu a budování vědecké kariéry žen, sladění pracovního a osobního života. Východiskem pro výzkum jsou archivy vědeckých institucí, univerzitní archivy a dochované fondy osobní proveniencce. Uplatňována bude převážně metoda gender a komparace

(lokální, oborová). Hlavním výstupem projektu bude komparativní monografie o zastoupení a pracovních výsledcích žen ve vědních oborech a jejich působení ve vědeckých institucích.

č. 19-00611S, Iluminované rukopisy v muzeích na území Čech, řešitel PhDr. Pavel Brodský, DSc.

V muzeích na území Čech je uloženo podle předběžných znalostí asi 130 iluminovaných rukopisů a zlomků. V odborné literatuře jsou podchyceny zcela nedostatečně; z tohoto důvodu bývají předmětem badatelského zájmu jen nahodile. Zpracování speciálního vědeckého katalogu iluminovaných rukopisů v českých muzeích na základě nového výzkumu se proto jeví jako úkol velmi naléhavý. Katalog bude vytvořen v souladu s náročnými požadavky soudobé kodikologie na popis vnějších i vnitřních znaků a vybaven rozsáhlou obrazovou přílohou. Jako základní evidenční pomůcka umožní badatelům orientovat se v rozsáhlém fondu vyobrazení nejrůznějších námětů, a může se tak stát východiskem práce nejen historiků, kodikologů a historiků umění, ale i odborníků v dalších vědeckých disciplínách. Současně se tak česká kodikologie v plné míře vyrovná mezinárodnímu standardu; katalogy tohoto typu se v poslední době stávají svým způsobem normou i u nejvýznamnějších světových sbírek.

č. 19-07473S, Jan Lucemburský a Bona Lucemburská jako mecenáši Guillauma de Machaut. Intence a recepce Machautova díla v historickém kontextu, řešitelka Mgr. Jana Fantysová Matějková, Ph.D.

V 1. pol. 14. stol. se český král Jan a jeho dcera Jitka-Bona stali výlučnými mecenáši básníka a hudebníka Guillauma de Machaut, který pro ně složil řadu bás-

nických a hudebních skladeb, jež jsou sebrány v iluminovaném rkp. BN ms. fr. 1586. Tato díla dosud nebyla studována z hlediska jejich objednavatelů, přestože v některých z nich mecenáši vystupují jako postavy. Otázkami, proč byla tato fikční díla objednána a jaký mají k mecenášům vztah, se dosud nikdo nezabýval. Projekt zahrnuje novou tematickou analýzu těchto děl, rekonstrukci historického kontextu a komparaci Machautových děl s jinými díly, která vznikla v prostředí lucemburského dvora. Zodpovězení otázek intence a recepce Machautových děl má násobný přínos. Stanou se novým pramenem pro lucemburskou dobu, doplní naše poznání o dosud neznámé kulturněhistorické skutečnosti a umožní zároveň lépe porozumět Machautově tvorbě, protože jenom díky „historickému“ přístupu lze odlišit doslovnou, figurativní, popř. spirituální rovňu významu díla.

č. 19-20678S, První poválečná generace českých astronomů, astrofyziků a matematiků. Interdisciplinární výzkum historie vědeckých sítí, spoluřešitel Dr. phil. Tomáš Pavlíček, Ph.D.

Projekt má zkoumat vzdělávání a výchovu astronomů a astrofyziků v Praze a Brně v letech 1945–1959 (první poválečná generace). Výsledná kolektivní biografie bude postavena na výzkumu generačního vědomí a forem vzdělávání (role učitelce, učebnic, observatoří a lidových hvězdáren). Hlavní otázkou je, jak byla generace formována historickými zlomy a společně sdílenou zkušeností, jak čeští vědci (včetně matematiků) uplatnili tuto zkušenost ve své pracovní kariéře a jak se podíleli na vytváření vědecké instituce zdola. Interdisciplinární projekt umožňuje kombinovat poznatky z oboru astronomie s kvantitativními postupy historie (kolektivní biografie a generační diskurz) a s kvalitativními postupy mezinárodních vztahů (epistémické komunity). Takto ukotvené dějiny vědy mají ambici postihnout oborový i sociální kontext vývoje přírodních věd a vysvětlit významné zastoupení českých astronomů ve společnosti i na poli astronautiky a kosmického práva.

d. Postdoc Individual Fellowship – Outgoing

č. 22-360330, Koncept a užití kontrafakta v liturgickém zpěvu pozdního středověku, řešitelka Dr. Rhianydd Hallas, Ph.D.

Užití kontrafakta jako kompozičního nástroje bylo ve středověku běžným postupem a kontrafakta tvoří podstatnou část repertoáru středověkého liturgického zpěvu. Dosavadní definice a používání a popis této techniky ovšem nezohledňuje dostatečně zažitou kompoziční praxi v celé její šíři, tak jak ji rozvinuli skladatelé v pozdním středověku. Tento projekt si proto klade za cíl první systematický výzkum tvorby a šíření kontrafakt v pozdním středověku s cílem ukázat uživatelné kompoziční způsoby a definovat rozličné přístupy jednotlivých autorů.

č. 22-362260, „Militantní demokracie“. Historie formování, obrany a vnímání první Československé republiky v letech 1918–1938, řešitel Dr. phil. Jan Vondráček

Projekt založený na konceptu „militantní demokracie“ židovsko-německého právníka Karla Loewensteina zkoumá, jakým způsobem meziválečné Československo reagovalo na měnící se domácí i zahraniční hrozby, především ze strany Německa. Tento přístup je na jedné straně politickohistorický. Soustřeďuje se na proces vytváření institucí, které sloužily státu pro jeho sebezpečetění a sebeidentifikaci. Pozornost upírá především na zpravodajskou službu a její působení v původně „völkisch“, později nacionálněsocialistické sféře v Československu. Výzkum se zaměří na německo-židovské emigranty v Československu ve třicátých letech a na jejich zapojení do činnosti československé zpravodajské služby a propagandy státu. Projekt propojí novodobé „intelektuální dějiny“ s nejnovějšími poznatky exilového výzkumu akcentovaného kulturními dějinami a bude zkoumat otázku, jak tato emigrace ovlivňovala politickou kulturu v hostitelské zemi, zejména veřejnou, politickou a akademickou debatu o budoucnosti demokracie.

Technologická agentura ČR

č. TL04000233, Senioři – nositelé historické paměti 20. století: distanční vzdělávání třetího věku v historických vědách v éře pandemie covidu-19, řešitel doc. PhDr. Martin Jemelka, Ph.D.

Cílem projektu je vytvořit novou platformu distančního vzdělávání seniorů v historických vědách. Jejím hlavním prostředkem je audiovizuální obsah didaktického rázu, umístěný na webovém portálu. Tématem je historická paměť a překonávání krizových momentů lidského života. Aktivní přístup uživatelů je podpořen možnostmi sdílet vlastní informace a zkušenosti s uve-

denou tematikou. Cílovou skupinou jsou senioři z řad studentů univerzit třetího věku, didaktici, pedagogové, zájemci o historii 20. století a distanční vzdělávání. Projekt aplikuje excelentní výsledky projektového týmu na poli dlouhodobého výzkumu dějin 19. a 20. století, vychází z jeho aktivit v popularizaci vědy a personálně propojuje etablované badatele na poli historických věd a didaktiky dospělých.

Ministerstvo kultury ČR

č. DG18P02OVV025, Vývoj moderní parlamentní kultury v českých zemích a Československu, řešitel PhDr. Luboš Velek, Ph.D.

Primárním cílem projektu je zpracování vývoje české moderní parlamentní kultury s využitím metod a nástrojů digital humanities a jeho prezentace široké veřejnosti. Dílčí cíle v tomto záměru jsou: 1) Vytvoření elektronické a veřejně přístupné databáze všech volených (a kooptovaných) parlamentních zastupitelů (poslanců i senátorů) na našem území v letech 1848 až 1992; 2) Na základě této databáze vznikne specializovaná mapa analyzující pomocí statistických a prosopografických metod formování moderního parlamentarismu a parlamentní kultury na našem území. Díky komparaci dat (s okolními zeměmi, resp. se zastupiteli národních menšin na českém území) se podaří charakterizovat národní, resp. regionální specifika české parlamentní kultury. Rovněž bude umožněno zkonstruovat obraz ideálního parlamentního zastupitele; 3) Tyto a další výsledky výzkumu budou prezentovány široké veřejnosti formou výstavy (a kritického katalogu) prezentující osm století vývoje českého parlamentarismu (včetně stavovských sněmů středověku a raného novověku) s důrazem na období moderních a soudobých dějin; 4) Další cílem je zdokumentovat vývoj české parlamentní kultury formou odborné monografie (syntetického charakteru), která přístupnou formou a s účastí předních odborníků nabídne široké veřejnosti obraz vývoje českého parlamentarismu a parlamentní kultury. V souvislosti s touto publikací vznikne i řada odborných časopiseckých studií, dvě další kolektivní monografie; 5) Bude uspořádána mezinárodní konference. Projekt obecně usiluje nejen o zpracování důležitého a u nás zatím opomíjeného tématu (neexistuje souhrnné zpracování dějin českého parlamentarismu), ale i o jeho prezentaci široké veřejnosti, a zejména o zdůraznění důležitosti parlamentarismu a parlamentní demokracie.

č. DG20P02OVV006, HIKO – historické korespondenční síť. Alois Musil a počátky orientalistiky v Československu, řešitelka Mgr. Adéla Júnová Macková, Ph.D.

Hlavním cílem projektu je vývoj open source softwaru HIKO zaměřeného na zachycení historické

korespondence a korespondenčních sítí za účelem zpracování a zpřístupnění unikátního kulturního dědictví z konce 19. a 1. poloviny 20. století. Vyvinutý software bude v rámci projektu aplikován na pramenný materiál a korespondenční sítě vůdčí osobnosti orientalistiky v meziválečném Československu, arabisty, orientalisty a biblisty Aloise Musila, které představují jedinečný historický pramen. Zmapování významného celku archivních materiálů umožní nahlédnout z nových úhlů pohledu na život Aloise Musila a do jím vytvořených sociálních sítí, jež určovaly kulturní rozvoj a politickou a finanční oporu rozvoje orientalistiky v Československu – etablování orientálních oborů na české univerzitě a interakci českých a německých orientalistů, a to včetně výzkumných platforem, jako byl Orientální ústav. S využitím nového softwaru bude formou webové aplikace zpřístupněna veřejná databáze korespondence Aloise Musila, jež představí korespondenční sítě meziválečné orientalistiky. Monografie zahrne kritické úvodní studie a korespondenci Aloise Musila s politickými špičkami první republiky, výstava a kritický katalog představí budování československé orientalistiky na pozadí kulturních a hospodářských zájmů Československa v Orientu. Druhá monografická publikace zahrne inventář Musilova osobního fondu z PNP – soupis dosud jen v omezené míře přístupného pramenného materiálu, s doprovodnými kritickými studiemi. Digitalizace a zveřejnění korespondence Aloise Musila s orientalisty a politiky první republiky přispěje k uchování významných pramenů k dějinám vědeckého i kulturního života v 1. polovině 20. století. Software HIKO bude vyvíjen s ohledem na standardy pro evidenci historické korespondence a bude využitelný pro další projekty mapující korespondenci historických osobností.

Projekty rámcových programů EU

ERC Consolidator Grant, č. 819461, Unlikely refuge?, řešitel Mgr. Michal Frankl, Ph.D.

Mezinárodní tým projektu zkoumá středovýchodní Evropu jako místo, kam se utíká. V roce 2022 projektový tým publikoval tematické vydání časopisu *Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung* s názvem *East Central Europe as a Place of Refuge in the Twentieth Century: State and Patterns of Historical Research* se studiem věnovanými stavu výzkumu o uprchlících do jednotlivých zemí regionu. Tým rovněž připravuje souhrnnou publikaci zohledňující hlavní témata projektu, a dále kolektivní monografii o humanitární mobilizaci ve středovýchodní Evropě. Jeho jednotliví členové publikovali dílčí výsledky své práce ve formě článků, pokrývajících různá témata napříč 20. stoletím, včetně přesahu do současnosti (ukrajinští uprchlíci).

Tým rovněž publikoval bibliografickou databázi prací věnující se uprchlictví do středovýchodní Evropy ve 20. století, která je volně dostupná online a bude průběžně doplňována o nové záznamy. Dále tým zorganizoval dva mezinárodní workshopy v rámci probíhající série o uprchlících do středovýchodní Evropy v 90. letech 20. století, první zaměřený na agenci uprchlíků, jejich hlasy a archivy (březen 2022) a druhý na post-komunistickou transformaci a vytváření uprchlické politiky (prosinec 2022).

European Holocaust Research Infrastructure 3 (EHRI-3), č. 871111; European Holocaust Research Infrastructure – Preparatory Phase (EHRI-PP), č. 871060, řešitel Mgr. Michal Frankl, Ph.D.

EIIRI je distribuovaná výzkumná infrastruktura zprostředkávající přístup k rozptýleným sbírkám a datům k holokaustu a podporující badatele metodologicky, školením a stipendii. Vznikla v roce 2010

a dosud je toto mezinárodní konsorcium financováno prostřednictvím evropských projektů. V projektu EHRI-3 vede Masarykův ústav a Archiv AV ČR pracovní halíček „Thematic layers across collections“, v jehož rámci rozvíjí EIIRI Document Blog věnovaný diskusi o pramenech a digitálních metodách a EIIRI ediční platformu. V tomto období se zaměřuje zejména na podporu výzkumu holokaustu s využitím prostorových metod a dat a kromě jiného připravuje novou EHRI repozitář zpřístupňující standardizovaná geografická data (například ghetta a koncentrační tábory, historické hranice apod.). EIIRI bylo v roce 2018 přidáno na ESFRI mapu výzkumných infrastruktur, a projekt EIIRI Preparatory Phase si proto klade za cíl ustavit jej jako permanentní organizaci, tzv. ERIC, jejímiž členy budou jednotlivé státy. Masarykův ústav a Archiv AV ČR je v projektu kromě jiného zodpovědný za vedení pracovního balíčku „Sustainability“, jehož cílem je získat podporu jednotlivých vlád a dalších významných organizací. Masarykův ústav a Archiv AV ČR koordinuje český uzel EHRI, na němž se podílejí též Národní archiv, Památník Terezín a In-

stitut Tereziánské iniciativy a který bude součástí výzkumné infrastruktury LINDAT/CLARIAH-CZ. V roce 2021 prošla tato výzkumná infrastruktura s výbornými výsledky odborným hodnocením a věříme, že od roku 2023 bude české EHRI v jejím rámci financováno vládou ČR.

Prémie *Lumina quaeruntur* AV ČR

č. LQ300772201, „Obrazy vědy“ v Československu 1918–1945–1968, ředitel Dr. phil. Mag. rer. soc. oec. Jan Jakub Surman

Projekt „Obrazy vědy“ v Československu 1918–1945–1968 zkoumá názory na úkoly a zdroje poznání a povahu klíčových epistemických konceptů v bouřlivých prvních padesáti letech československé nezávislosti. První světová válka způsobila rozkol v chápání vědy jako pozitivní i destruktivní síly. To vedlo ke konceptuálním nejistotám a celosvětové diskusi o novém pojmovém rámci vědy, které hude sledovány na československém příkladu. Pozornost bude soustředěna na různé kulturní komunity, které byly částečně součástí nadstátních sítí, a zkoumáno bude též, jak se „obrazy“ přizpůsobovaly (či nepřizpůsobovaly) státnímu rámci. V neposlední řadě je výzkum spadající do výzkumné iniciativy Political Epistemologies of Central and Eastern Europe (PECEE) součástí politicko-historického epistemologického úsilí o napsání historické antropologie současnosti (a současné vědy), které vede k diskusi o historických kořenech a možných řešeních krizí sužujících současnou vědu.

Masarykův ústav a Archiv AV ČR se v roce 2022 účastnil těchto výzkumných programů Strategie AV21:

Anatomie evropské společnosti

- Mgr. Adéla Jůnová Macková, Ph.D.: Orientální studia a bádání (nejen) ve středoevropském prostoru
- Mgr. Jana Fantysová Matějková, Ph.D.: Mecenášské aktivity žen ve středověké střední Evropě: královny, šlechtičny, měšťanky
- prof. Mgr. Vratislav Doubek, Ph.D.: Německé zahraničí v politice prezidenta Masaryka
- PhDr. Jakub Štofáník, Ph.D.: Masaryk a Evropa
- PhDr. Luboš Velek, Ph.D.: Volební chování v českých zemích 1861–1914

Město jako laboratoř změny

- doc. PhDr. Martin Jemelka, Ph.D.: Město jako intelektuální a politický projekt
- PhDr. Jakub Štofáník, Ph.D.: Město jako mocenský prostor

Odolná společnost

- Dr. phil. Mag. rer. soc. oec. Jan Jakub Surman: Mezinárodní konference „Gendering Epistemologies of Central, Eastern and Southeastern Europe“
- Mgr. Lucie Merhautová, Ph.D.: Reflexe krize moderního člověka u T. G. Masaryka

Voda pro život – Člověk a voda

- PhDr. Michal Kurz: Obrazy vody. Jihočeské přehrady a jejich otisk v krajině a společnosti

g) Výsledky vědecké činnosti (výběrová bibliografie)*

Marie Bahenská – Jana Malínská, *Eine Frau auf dem Stimmzettel. Die Wahlen zum böhmischen Landtag im Jahr 1908 und in der Frühzeit der Tschechoslowakischen Republik*, in: T. Kaiser – A. Schulz (eds.), „Vorhang auf!“ – Frauen in Parlament und Politik, Düsseldorf 2022, s. 131–142.

Studie se zabývá vývojem volebního práva žen v českých zemích. Charakterizuje vstup žen do veřejné sféry v 19. století a cesty, které k němu vedly, připomíná nejdůležitější osobnosti, ženské spolky a jejich činnost. Hlavní pozornost je věnována volbám do českého zemského sněmu v roce 1908, v nichž poprvé kandidovaly ženy, a zvolení Boženy Vikové-Kunětické první poslankyní v Evropě v roce 1912.

Marie Bahenská, *Josef Charvát, pamětník a komentátor své doby*, Časopis lékařů českých, 161/5 (2022), s. 185–190.

Studie analyzuje formu a obsah deníkových zápisů lékaře Josefa Charváta, které jsou uloženy v jeho pozůstalosti. Dochované deníky jsou jedinečným historickým pramenem. Charvát si vedl pečlivé každodenní záznamy, které zachycují jeho osobní zážitky, ale také reflektují stěžejní dobové dění a poskytují řadu zajímavých údajů o dobovém zdravotnictví a lékařském výzkumu, včetně vzpomínek na významné domácí i zahraniční osobnosti. Studie se soustředí na deníky z let 1945–1949, v nichž je zachycena každodennost života na sklonku války, zážitky ze studijního pobytu v USA a Kanadě a politické změny spjaté s událostmi roku 1948.

Doina Anca Cretu, *Child Assistance and the Making of Modern Refugee Camps in Austria-Hungary during the First World War*, Central European History, 55/4 (2022), s. 510–527.

Studie se zabývá vývojem uprchlických táborů v Rakousku-Uhersku během první světové války. Soustředí se zejména na státem řízenou pomoc dětem v táborech, která představovala výrazný posun ve smyslu uprchlických táborů ve válečném Rakousku-Uhersku. Zpočátku představovaly tábory dočasné opatření ke kontrole vysídleného obyvatelstva. S postupem války se staly trvalým prvkem uprchlické politiky, v němž se proluly strategie zadržování obyvatelstva s humanitárními a sociálními postupy.

Doina Anca Cretu, *Securitized Protection. Health Work in Wartime Austria-Hungary and the Making of Refugee Camps*, in: R. Kowner – I. Rachamimov (eds.), *Out of Line, Out of Place. A Global and Local History of World War I Internments*, Ithaca 2022, s. 73–91.

Publikace *Out of Line, Out of Place* se zaměřuje na otázku, jak se internační tábory staly biopolitickým nástrojem vládnutí. V druhé polovině 19. století sloužily internační tábory především v koloniálním prostředí jako místa zadržování, kontroly a trestání, ovšem během Velké války se staly univerzálním a globálním fenoménem. Tématem kapitoly *Securitized Protection. Health Work in Wartime Austria-Hungary and the Making of Refugee Camps* jsou uprchlické tábory v Rakousku-Uhersku za první světové války. Pozornost je upřena hlavně na systém ochrany uprchlíků internovaných v těchto táborech.

Vratislav Doubek, *Latent Czechoslovakism: a topic of politicization for nineteenth-century liberal elites*, in: A. Hudek – M. Kopeček – J. Mervart (eds.), *Czechoslovakism*, Abingdon 2022, s. 37–67.

V knize věnované profilaci doktrinnárního pojmu čechoslovakismu

se text soustředil na proces rozvoje českého a slovenského ambivalentního vztahu v průběhu 19. století. Analyzuje parametry, které v té době nejvýrazněji ovlivňovaly potřebu spolupráce dvou jazykově blízkých národů, Čechů a Slováků, tedy proces politizace, přechodu od kulturních k politickým programům, spojený s hledáním a určováním státoprávní identity nově nastupujících středostavovských elit.

Marius Eppel, *The Relevance of Family Background and Personal Networks in the Development of Vasile Mangra's Political Career (1850–1918)*, Trausylvanian Review, 31/2 (2022), s. 63–75.

Príspevek si klade za cieľ zistiť, nakoľko sa politická kariéra poslanca Vasila Mangry odvíjala od vzdelání, ktorého se mu dostalo v rodině. Představeny jsou také nejdůležitější postavy v Mangryho síti přátel a známých, a to Ioan Slavici a Eugen Brode. Studie na základě publikovaných pramenů seznamuje čtenáře s méně známými podrobnostmi týkajícími se politického života Rumunů v Sedmihradsku a Maďarsku na konci 19. a na počátku 20. století.

Pavel Fabini – Luboš Velek, *Taceat mulier in ecclesia? Die Wahlrechtsdebatte um die Beteiligung von Frauen an den Wahlen zum böhmischen Landtag in den sechziger und siebziger Jahren des 19. Jahrhunderts. Widersprüchliche Prinzipien und bizarre Praxis*, in: T. Kaiser – A. Schulz (eds.), „Vorhang auf!“ – Frauen in Parlament und Politik, Düsseldorf 2022, s. 103–128.

V Čechách v letech 1861 až 1913 disponoval relativně vysoký počet žen na základě majetkového censu aktivním volebním právem do českého zemského sněmu. Autoři osvětlují příčiny této „vstřícnosti“ k ženám, analyzují spory o přímou

* Tučně jsou vyznačeni aktuální zaměstnanci Masarykova ústavu a Archivu AV ČR i bývalí pracovníci, kteří zde působili v době, kdy byl realizován daný výstup.

či nepřímou formu volebního práva žen a zejména následné pokusy o zbavení žen této možnosti politické participace. Podobně jako jiné oblasti rovněž problém volebního práva žen výrazně ovlivňoval česko-německý spor. Ten v tomto případě ovšem „zmrazením“ stavu daného problematickou legislativou počátku 60. let zachoval ojedinelý prostor pro ženskou politickou emancipaci.

Jana Fantysová Matějková, „*S'en puis parler plus clerement.*“ *Guillaume de Machaut jako dvorský úředník a básník na dvoře Jana Lucemburského (ca 1323–1346)*, Český časopis historický, 120/3–4 (2022), s. 541–606.

Studie pojednává o působení francouzského básníka a hudebního skladatele Guillaume de Machaut na dvoře Jana Lucemburského. Dosud známé prameny k této problematice studie zasazuje do historického, sociálního a kulturního kontextu Janova dvora. Analyzuje Machautovy verše v *Le Confort d'Ami* ve vztahu ke *Zbraslavské kronice*. Zcela nově si pokládá otázku ohledně děl, jež Machaut napsal či mohl napsat pro Jana Lucemburského. Na historickém základě jsou navrženy hypotézy ohledně námětu čtyř děl narativní poezie, jejich možného významu a datace.

Martin Franc, *Chefs with Tins. The Vaří šéfkuchař Show on Czechoslovak Television from 1963–1970*, in: A. Tominc (ed.), *Food and Cooking on Early Television in Europe. Impact on Postwar Foodways*, Abingdon 2022, s. 137–155.

Kapitola se zabývá nejvýznamnějším kuchařským pořadem Československé televize v 60. letech, relací *Vaří šéfkuchař*, která se vysílala jako součást hlavního zpravodajského pořadu *Televizní noviny*. Oproti kuchařským pořadům v jiných evropských zemích pořad neměl jednoho protagonistu, ale střídali se zde zejména zpočátku přední čeští šéfkuchaři, později se zde objevily i některé tehdejší „celebrity“. Podobně jako v NDR se přitom jednalo o reklamní vysílání a na vytváření se podílel Potravinařský obchod.

Michal Frankl, *East Central Europe as a Place of Refuge in the Twentieth Century: Introduction to the State and Patterns of Historical Research*, *Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung*, 71/4 (2022), s. 473–489. Recenzovaný článek je rozsáhlým analytickým úvodem k číslu *Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung*, jež analyzuje historiografii o uprchlících do zemí ve středovýchodní Evropě ve 20. století a je výstupem ERC projektu *Unlikely refuge?*. Poukazuje na přetrvávající představy, podle nichž je tento region vnímán zejména skrze emigraci zapříčiněnou ekonomickou zaostalostí, nedemokratickými politickými režimy či etnickými konflikty, válkou a etnickými čistkami. Shrnuje zjištění z jednotlivých zde publikovaných studií věnovaných Polsku, Československu, Rakousku, Maďarsku a Jugoslávii.

Michal Frankl, *Mobilizing National History against Refugees: A Czech Polemic on Migration*, *Hungarian Studies Review*, 49/1 (2022), s. 11–31.

Článek analyzuje protiimigrační myšlenky prosazované českým historikem Jaroslavem Pánkem a ukazuje, jak se historie využívá, resp. nevyužívá, pro zdůvodnění protiuprchlické a protiimigrační politiky a emocí. Článek začíná nastíněním argumentů v Pánkově knize *Evropská migrační krize*, která je reakcí na migrační „krizi“ z roku 2015, a dále se zabývá širším kontextem reakcí na uprchlíky v České republice a polemikou, která se rozvinula po jejím vydání. Závěrečná část analyzuje Pánkovu další intelektuální dráhu a sleduje kořeny jeho protiimigračních postojů v jeho dřívějším historickém bádání.

Michal Frankl, *Scripting Refugees: Historians and Narrations of Refugeeedom in Czechoslovak History*, *Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung*, 71/4 (2022), s. 555–586. Článek se zabývá současným stavem historického výzkumu o uprchlících, kteří ve 20. století utekli do Československa. Ukazuje, že většinu publikovaných výzkumů lze přiřadit k jednomu ze dvou žánrů, z nichž jeden se zaměřuje na politické uprchlíky, zatímco druhý se zabývá masovými přesuny v důsledku války nebo etnických čistek. Historici mají tendenci zobrazovat osoby z první kategorie se zaměřením na jejich individuální životopisy a aktivní jednání. Naopak druhá skupina je zpracovávána souborným způsobem, který se opírá o statistiky a vládou vytvořené kategorie.

Michal Frankl, *Vědecké blogování a geografie holokaustu: Document Blog EHRI*, in: R. Hladík (ed.), *Digitální obrat v českých humanitních a sociálních vědách*, Praha 2022, s. 193–211.

Kapitola přibližuje Dokumentový blog Evropské infrastruktury pro výzkum holokaustu (EHRI Document Blog) jako příklad vědeckého blogování, jež umožňuje rychlou výměnu poznatků a názorů a zároveň dává prostor badatelům na začátku kariéry. Analyzuje Dokumentový blog jako laboratoř, v níž je možné experimentovat s novými přístupy k pramenům a jejich historii a s interaktivními vizualizacemi. Ty jsou, jak text ukazuje na příkladu geografie holokaustu, nejen ilustrací pro čtenáře: jejich vytváření přináší novou zkušenost a poznatky též jejich autorům.

Michal Frankl – Wolfgang Schelienbacher (eds.), *Uzavřít hranice! Rakouští uprchlíci do Československa v roce 1938. Hybridní edice dokumentů*, Praha 2022.

Edice zpřístupňuje dokumenty vztahující se k uprchlícím

z Rakouska do Československa po „anšlusu“ a zaměřuje se na dramatický sled událostí, při němž byl nově definován vztah meziválečného Československa k lidem prchajícím před pronásledováním. Klade si za cíl zprostředkovat málo reflektované téma uzavření československé hranice pro židovské uprchlíky a její proměny v zónu ilegality. Edice kombinuje digitální a analogové (knižní) prostředí. Zatímco knižní edice obsahuje rozsáhlejší odborné texty, doplňující informace, mapy a historické fotografie, online edice nabízí fulltextové i fasetové vyhledávání, automaticky vytvořené interaktivní mapy a originální znění dokumentů.

Maximilian Graf, *Austria as a Cold War Refugee: Reassessing the Historiography*, *Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung*, 71/4 (2022), s. 619–649.

Studie se zabývá zájmem historiků o emigraci v Rakousku během studené války. Výzkum tohoto tématu se prudce zvýšil ve chvílích, kdy se migrace dostala do popředí veřejných debat, například na počátku 90. let 20. století a znovu od roku 2015. Historici se snaží především revidovat představu, že Rakousko v dobách studené války představovalo výhradně pozitivní útočiště pro uprchlíky. Nejdůkladněji se badatelé prozatím zaměřili na poválečné období, nicméně jejich poznatky se vyznačují značnou fragmentaritou. Obnovený zájem o toto téma má potenciál rozšířit a prohloubit naše znalosti.

Maximilian Graf, *Humanitarianism with Limits: The Reception of Refugees from the Global South in Austria in the 1970s*, *Zeitgeschichte*, 49/3 (2022), s. 367–387.

Článek je první studií, která se zabývá problematikou přijímání uprchlíků z globálního Jihu v Rakousku za tzv. Kreiského éry. Věnuje se reakcím na vojenský převrat v Chile v roce 1973 a udělování azylu pronásledovaným Chilecům. Poté hodnotí podíl Rakouska na přesídlování indočínských uprchlíků. Analyzované případy ilustrují obecné vzorce rakouské uprchlické politiky v období studené války a rostoucí význam společnosti a nevládních organizací při usnadňování přijímání necvropských uprchlíků. Závěrem je zdůrazněn evropský dosah rakouské uprchlické politiky. Vyzdvíženy jsou též kontinuity v azylové politice od 70. let 20. století do současnosti.

Dagmar Hájková – Helena Kokešová (eds.), *Alice G. Masaryková: Dětství a mládí. Vzpomínky a myšlenky*, Praha 2022.

Alice Garrigue Masaryková zasloužila život práci v humanitární oblasti a své rodině. Čelila i obtížným zkouškám: věznění za první světové války a dvojímu exilu po roce 1939 a 1948. Tehdy se ve vzpomínkách vracela k dětství v intelektuálně inspirativním prostředí, jež kladlo důraz na vzdělání, zdravý životní styl a společenskou angažovanost. Memoáry *Dětství a mládí*

vznikly v 50. letech 20. století, kdy žila v USA. Líčí v nich rodinnou výchovu, vztahy se sourozenci a rodiči, postavení rodiny ve společnosti, politické a společenské kauzy a kontroverze. Jádrem vzpomínek se vztahuje do doby jejího zrání, studentských let a sbírání prvních zkušeností v zahraničí.

Dagmar Hájková – Martin Klečáček, *Kriegsgefangenenlager in Böhmen bzw. auf dem Territorium des heutigen Tschechiens im Ersten Weltkrieg. Geschichte und Gedenken*, in: V. Moritz – J. Walleczek-Fritz (eds.), *Kriegsgefangenschaft in Österreich-Ungarn 1914–1918*, Wien 2022, s. 253–268.

Článek poskytuje základní přehled o zajateckých táborech v českých zemích za první světové války a přehled archivních pramenů a literatury k tomuto tématu. Zvláštní pozornost je věnována pamětníkům událostí spojených s těmito místy. Přestože se historiografie tématem zajateckých táborů často zabývá, dosud nebyla vydána žádná ucelená práce o zajateckých táborech v českých zemích. Budoucí analýza může čerpat z široké škály pramenů v archívech ústředních a státních orgánů, které by pro toto zpracování poskytly výborný základ, problémem může být pouze jejich roztržitost a neuspořádanost.

Jan Hálek, „Legenda o Maffii“. *Příspěvek k dějinám paměti „československé revoluce“*, in: J. Drábik – J. Rákosník (eds.), *Od bouře k bouři. Československo, Evropa a svět mezi dvěma světovými válkami (1918–1939)*, Praha 2022, s. 122–140.

Jako Maffie je označována tajoá organizace, která měla během první světové války stát v čele české domácí protirakouské rezistence a aktivně napomáhat Masarykovu zahraničnímu centru v boji proti další existenci habsburské říše. Po válce se Maffie těšila postavení vlivné instituce se značným morálním kre-

ditem. Zdůrazňování spolupráce mezi zahraniční protirakouskou rezistencí a domácím odbojem reprezentovaným Maffii představovalo pro vedoucí elity mladé republiky v prvních poválečných letech důležitý argument při obhajobě uspořádání nového státu.

Jan Hálek (ed.), *„Sběratel autogramů a vůbec správný muž“: Osobní reflexe vzniku Československa ve sbírce Jana Slánského, správce Jiráskova muzea v Hronově, Praha 2022.*

Příběh o vzniku Československa, budovaný v české společnosti již od 28. října 1918, měl mimo svou oficiální podobu rovněž celou řadu odlišných variant, neboť vedle společné kolektivní paměti působila i paměť individuální. Ta v případě každého občana nového státu refletovala především jeho vlastní životní zkušenosti a prožitky. Slánskélo sbírka autogramů představuje svébytný a výjimečný dokument ilustrující osobní vztah svého tvůrce k českému protirakouskému odboji a vzniku Československa.

Jan Hálek, *Historiografie ve vleku politiky dějin: případ Štefánikovské legendy Ludovíta Holotíka*. *Historický časopis*, 70/1 (2022), s. 115–142. Studie analyzuje na příkladu slovenského historika Ludovíta Holotíka a jeho knihy *Štefánikovská legenda a vznik ČSR* problematiku boje proti tzv. buržoazním legen-

dám, které se zasloužily o vznik Československa v roce 1918, který probíhal především v první polovině 50. let 20. století. Holotík se ve své knize snažil prokázat, že činnost M. R. Štefánika v době první světové války nemohla vést k osvobození Čechů a Slováků z područí rakousko-uherské monarchie. Pozornost je ve studii věnována také proměnám, jimiž v průběhu let 1960–1968 procházela česká a slovenská historická obec a historiografie sledující problematiku první světové války a boje Čechů a Slováků za samostatný stát.

Jan Hálek – Jakub Štofaník, *Interpreting the Creation of Czechoslovakia between 1948 and 1989. Shifts and Changes in the Politics of History and Memory*, *Soudobé dějiny*, 29/3 (2022), s. 772–800.

Článek se zaměřuje na konstruování historických narativů a paměti vzniku Československa (28. října 1918) ve druhé polovině 20. století. Analyzuje českou a slovenskou historiografii stejně jako význam přímých a nepřímých politických a ideologických vlivů. Zkoumá též posuny v oficiálním výkladu dějin v době od nastolení komunistického režimu až po rok 1989. Autoři se koncentrují na roli historiků jako odborné komunity a na význam institucionálních sítí v procesu vytváření historického narativu. V druhé části se článek věnuje problematice připomínání vzniku Československa ve veřejném prostoru v roce 1948, v 60. letech a v roce 1988.

Pavel Helan, *Československo a Svätý stolec. II/2.1 Krize s Římem – fenomén státní tradice? Československá problematika let 1919–1928 v materiálech Kongregace pro mimořádné církevní záležitosti*, Praha 2022.

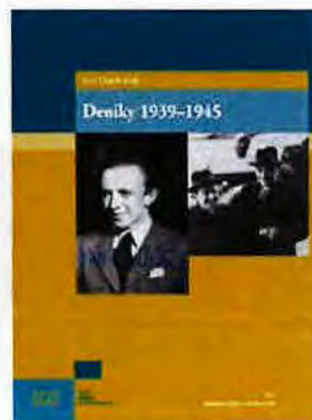
Svazek se souhrnně zabývá činností vatikánské Kongregace pro mimořádné církevní záležitosti, která měla na starosti zahraniční vztahy. Zejména se soustředí na záležitosti

vztahů s Československem v prvním desetiletí existence republiky, rovněž obsahuje kontextově zajímavou kapitolu věnovanou jugoslávsko-vatikánským vztahům. Nejvíce prostoru je věnováno nejvýznamnější události této periody, československo-vatikánské krizi z období let 1925–1928, která byla ukončena uzavřením modu vivendi.

P. Horák – Richard Vašek (eds.), *Ivo Ducháček: Deníky 1939–1945*, Praha 2022.

Deníky Ivo Ducháčka zachycují počátky československého zahraničního odboje ve Francii v roce 1939 a především život ve válečném Londýně v letech 1940–1945. Kromě postřehů ze všednodenního života československého exilu obsahují také záznamy z četných pracovních jednání. Ty jsou cenné i proto, že podobně více či méně formální konzultace, ad hoc pracovní schůzky či konverzace, které se odehrávaly v hotelech, klubech,

na společenských akcích a recepcích, bývají jinak na papíře zachyceny jen zřídka. Poskytují obraz o dobové úrovni vědění, stejně jako o informačních vlivech, které spolupůsobily na tvorbu tehdejší politiky i propagandy.

Martina Hrdinová, *Středověké sepulkrálie kláštera obutých augustiniánů v Domažlicích očima barokních klášterních historiografů*, in: D. Vrána – J. Marešová, – J. Chlábek – K. Uhlíková (eds.), *Epigraphica & Sepulcralia 13. Georgio Roháček sexagenario oblata. Fórum epigrafických a sepulkrálních studií*, Praha 2022, s. 271–298.

V řádovém archivu Provincialátu řádu obutých augustiniánů v Praze byl v rukopise *Liber benefactorum Ecclesiae* z let 1680–1735 nalezen soupis sepulkrálních a nápisových památek v klášterním kostele Nanebevzetí Panny Marie v Domažlicích z roku 1708. Soupis obsahuje popis, vyobrazení a komentáře k třinácti památkám, z nichž jsou tři středověkého původu – znakový náhrobník Jana z Rožmitálu, Racka Rýzmberského z Janovic a neznámého muže. Pomocí těchto nově objevených textů lze rekonstruovat nápisy a vzhled dvou nejstarších sepulkrálních památek, jejichž torza byla v 80. letech 20. století znovuobjevena v presbytáři klášterního kostela.

Martin Jemelka, *Centrum válečné výroby*, in: O. Ševeček – V. Sommer (eds.), *Dějiny Zlína 2*, Zlín 2022, s. 16–23.

Kapitola ve druhém díle nových monografických *Dějin Zlína* pojednává o proměně města Zlín v centrum produkce armádní a civilní obuvi za první světové války, a to na příkladu místních obuvnických firem Baťa, Bratři Kuchařové, Štěpánek, Zapletal a Wassermann. Pozornost je věnována i jiným formám hospodářských aktivit a běžnému ekonomickému životu města a jeho obyvatel.

Martin Jemelka, *Employee Colonies: Nomenclature, Typology and (Dis)continuity*, *Architektúra a urbanizmus*, 56/3–4 (2022), s. 134–147.

Tématem studie je bydlení zaměstnanců. Ambicí stati je přispět k nomenklatuře a typologii zaměstnaneckého bydlení minulosti jako aktuálního tématu současnosti. Zaměstnanecké bydlení éry klasické a socialistické industrializace bývá nejčastěji spojováno s fenoménem dělnických kolonií a sídlišť modelových socialistických měst. Studie se proto zaměřuje na otázku (dis)kontinuity dělnického bydlení s jeho chronologickým těžištěm v éře klasické a socialistické industrializace 19. a 20. století.

Adéla Jůnová Macková – Libor Jůn – Pavel Žďárský – Jana Ratajová – Milada Sekyrková – Věra Dvořáčková, *Československo v Orientu. Orient v Československu (1918–1938)*, Praha 2022.

Katalog stejnojmenné výstavy přibližuje několik hlavních témat spojených s počátky československého pronikání do Orientu, jež šlo ruku v ruce s rozvojem československé orientalistiky na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy a se vznikem Orientálního ústavu. Zahrnuje jednak vývoj seminářů a profesur na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy i na Německé univerzitě v Praze a jednak československé hospodářské a kulturní pronikání do Orientu a cestování do těchto zemí v meziválečné době. Katalogová část zahrnuje obrazový do-

provod a vybrané předměty z výstavy vztahující se k jednotlivým tématům.

Adéla Jůnová Macková – Pavel Žďárský – Iveta Cichrová (eds.), *Korespondence Aloise Musila III. Alois Musil u špičky ledovce v moři politickém Republiky československé*, Praha 2022.

Cestovatel Alois Musil si dokázal hned během několika prvních let po příchodu do Prahy vytvořit rozsáhlou sociální síť v nejvyšších politických kruzích, ochrannou ruku nad ním držel prezident Masaryk, stejně jako ministr zahraničních věcí Edvard Beneš a prezidentův kancléř Přemysl Šámal. Třetí díl edice zpřístupňuje Musilovu korespondenci s politickými špičkami meziválečné éry a druhé světové války do roku 1943. Představuje Musilovu interakci v politických tenatech, jeho vyjednávací strategie při získávání podpory pro vydávání vědeckých knih, stipendijní pobyty, vědeckou práci a rozvoj orientalistiky v Československu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

Kristýna Kaucká – T. Pavlíček, *Szkola speleologiczna: „Později na Školy začali zvat špičkový vědec ze Západu.“ Československo-polské vědecké kontakty po roce 1968 (materiálová studie a rozhovor s geologem prof. Pavlem Bosákem)*, *Slovanský přehled*, 108/2 (2022), s. 359–380.

Materiálová studie věnovaná vědeckým kontaktům badatelů v oblasti přírodních věd v poválečném období zprostředkovává vzpomínky geologa Pavla Bosáka na jeho kontakty v Polsku. Zaměřuje se na význam spolupráce vytvářené zdola, kterou historiografie vědeckých institucí zpravidla nereflakuje. Ústředním tématem je Spelologická škola, sympozium pořádané v Polsku od roku 1975. Studie rekapituluje kontakty, které Bosák na každoročním sympoziu navázal, a jejich význam pro jeho odbornou činnost v Československu. Analýza rozhovoru mimo jiné ukazuje, jak se geologové bránili redukci významu své odborné kultury na úkoly stanovené ve státně plánovaném hospodářství.

Ágnes Katalin Kelemen, *Refugees and the "Other Hungary": The Historiography of the Reception of Refugees in Twentieth-Century Hungary*, *Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung*, 71/4 (2022), s. 491–514. Článek je přehledem historiografie o uprchlících v Maďarsku ve 20. století a poskytuje přehled o problematice uprchlictví v maďarském kontextu. Poukazuje na potřebu, aby se budoucí práce na toto téma více zabývaly konceptuálními dějiny. V rámci maďarsky psané historiografie totiž výzkum uprchlictví spíše podporuje pozitivní národní narativ, v němž převažuje image Maďarska jako útočiště pro ty, kdo museli opustit svou zemi kvůli pronásledování.

Martin Klečáček, *The Death of the Breadwinner as a Factor of Social Mobility in the Civil Service Milieu in Bohemia in the Latter Half of the 19th Century*, *Transylvanica Review*, 31/2 (2022), s. 3–21.

Článek se zabývá mezigenerační sociální mobilitou státních úředníků a jejich dětí v Čechách ve druhé polovině 19. století. Zaměřuje se na rodiny, v nichž otec, vyšší státní úředník, zemřel a zanechal po sobě

nezaopatřenou manželku a děti. Sleduje jak strukturální nedostatky v důchodovém systému, tak strategie, jimiž se vdovy pokoušely vyrovnat s náhlým poklesem životní úrovně. Dokumentuje též následnou životní dráhu dětí, které byly v době otcovy smrti považovány za nezaopatřené, a snaží se ukázat křehké postavení úřednických dcer.

Martin Klement, *Der „Jahnbund“*, in: M. Krüger – G. Steins (eds.), *Flegel, Sonderling und Turnvater. Vom Umgang mit Friedrich Ludwig Jahn*, Hildesheim 2022, s. 143–158. K pravicovému křídlu německého turnerského hnutí přináležely kromě velkých svazů také menší organizace, jakými hyl například „Jahnbund“, existující mezi lety 1908 až 1936. Nejednalo se ale o svaz v právním slova smyslu, spíše o zájmové společenství sestávající z členů jiných registrovaných tělocvičných svazů. V příspěvku je na základě pramenů z proveniencie středoevropských turnerských organizací hledána odpověď na otázku, jak se „Jahnbund“ konstituoval, jakou pozici v rámci turnerského hnutí zastával, kdo byli jeho členové a jaké světónázorové zásady zastával.

Martin Klement, *Völkisch nach Rudolf Jahn*, *Brücken* 29/1 (2022), s. 77–92.

Sudetendeutsches Turnertum je název díla, ve kterém jeho vydavatel Rudolf Jahn zevrubně popsal vývoj a „völkisch“ světónázor Německého turnerského svazu, organizace existující mezi lety 1919 až 1938 v Československu. Studie se zabývá Jahnovou vlivnou a dudnes zohledňovanou interpretací „völkisch“ myšlenkového komplexu a pátrá po motivech, které Jahn podnítily, aby „völkisch“ světónázor Německého turnerského svazu charakterizoval jako svého času zcela neaktuální přežitek, který byl záhy a úspěšně nahrazen ideami Konrada Henleina.

O. Konrád – Rudolf Kučera, *Paths out of the Apocalypse. Physical Violence in the Fall and Renewal of Central Europe, 1914–1922*, Oxford 2022.

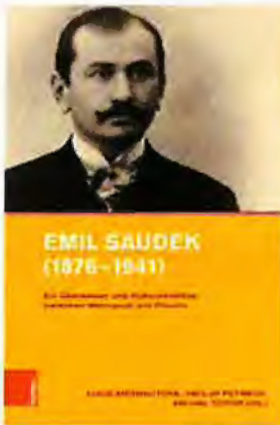
Kniha využívá násilí jako prizma, kterým zkoumá hluboké sociální, kulturní a politické změny, jimiž prošla střední Evropa během Velké války a bezprostředně po ní. Srovnává postoje k fyzickému násilí a s ním spjaté zkušenosti a praktiky v převážně česky mluvících oblastech Čech a Moravy, v německy mluvících oblastech, které po roce 1918 tvořily Rakouskou republiku, a v převážně německy mluvících oblastech Jižního Tyrolska. Studie dokazuje, že v kontextu totální války se fyzické násilí stalo prostředkem konceptualizace a vyjádření sociálně-politických požadavků a také prostředkem vymezení různých pojmů společenství a sounáležitosti.

Jana Malínská – Marie Bahenská, *Za volební právo žen! aneb Jak se volilo v Čechách*, Praha 2022.

Kniha navazuje na stejnojmennou výstavu a představuje cestu českých žen k volebnímu právu, soustředí se na vývoj v Čechách. Úvodní studie charakterizuje dobovou legislativu, argumentaci, reflektování tohoto tématu v tisku, popisuje činnost ženských spolků i osobností, které se o získání volebního práva zasloužily, nebo naopak patřily k jeho odpůrcům. Nedílnou součástí knihy tvoří obrazová příloha.

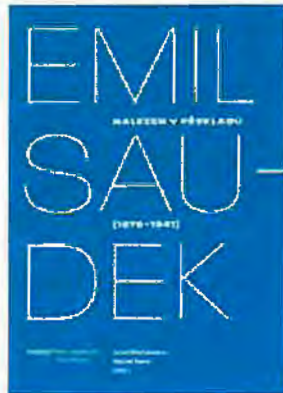
Lucie **Merhautová** – Václav **Petrbok** – M. Topor – Vratislav **Doubek** – J. Vojvodík – Š. Zbytovský – Ines **Koeltzsch**, *Emil Saudek (1876–1941). Ein Übersetzer und Kulturvermittler zwischen Metropole und Provinz*, Köln 2022.

Monografie představuje Emila Saudka v širším kontextu překladu české literatury do němčiny na přelomu 19. a 20. století a v prvních letech existence Československé republiky. Kapitoly sledují Saudkovy překlady ve vztahu k předcházejícím i paralelním zprostředkovatelským pokusům, v centru zájmu stojí Vídeň jako prostor Saudkova života a práce. Představeno je jeho překladatelské a výkladové úsilí směřované k dílu O. Březiny, J. S. Machara, V. Rakouse a T. G. Masaryka. Analyzovány jsou též jeho kontakty s dalšími autory.

Lucie **Merhautová** – M. Topor – Ines **Koeltzsch** – Václav **Petrbok** –

Š. Zbytovský, *Nalezen v překladu. Emil Saudek (1876–1941)*, Praha 2022.

Monografie sleduje život a činnost Ernila Saudka, překladatele z češtiny do němčiny, kulturního prostředníka, esejisty, publicisty, bankovního úředníka, v mnoha dosud neznámých souvislostech a kontextech. Vychází z unikátního pozůstalostního materiálu a podrobného pramenového výzkumu, kombinuje chronologicko-tematický přístup, interpretaci a edici vybraných textů (článků a částí dochované korespondence). Saudek je představen jako jedinečný typ zprostředkovatele české literatury do němčiny s dlouhodobou vazbou k Vídní a domovskému kraji Vysočiny, posléze i k Praze.

Z. Nebřenský – T. Gecko – Svato-
pluk **Herc**, *Blahodárná monarchie. Vláda, podnikatelé a sociální politika 1867–1914*, Praha 2022.

Kniha se zaměřuje na interakci byrokracie, podnikání a sociální politi-

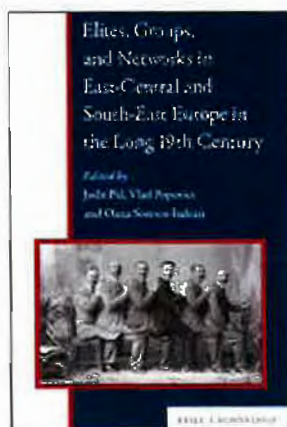
ky v habsburské monarchii v období po rakousko-uherském vyrovnání až do vypuknutí Velké války. Je pokusem doplnit dosavadní bádání o vztah státních orgánů k sociální politice podnikatelů v průmyslových městech a jejich okolí. Na příkladu tzv. blahodárných zařízení – podnikového bydlení, škol, sirotčinců a kostelů na Brněnsku, Plzeňsku, Ostravsku a v Praze – kniha zkoumá, jak vídeňská ministerstva ve spolupráci se zemskými vládami, okresními hejtmanstvími, finančními ředitelstvími, živnostenskými inspektoráty a školními radami podporovala jejich výstavbu a provoz.

Martin **Nekola** (ed.), *Vojta Beneš: Cesta do třetího exilu*, Praha 2022.

Vojta Beneš, starší bratr Edvarda Beneše, se během první světové války stal důležitou postavou protihabsburského odboje v USA. V meziválečném Československu působil jako zemský školní inspektor, pedagogický i politický publicista, poslanec a senátor. Po německé okupaci znovu působil v záměstí mezi krajaňskou komunitou. V letech 1946–1948 byl poslancem Ústavodárného národního shromáždění. Po kamunistickém převratu v únoru 1948 odešel do exilu potřeť. Dramatická poslední léta života zaznamenal v dosud nepublikovaných pamětech, které odhalují mnohdy překvapivé detaily a souvislosti z dějin naší země v první polovině 20. století.

Judit Pál – Vlad Vasile Popovici – O. Sorescu-Iudean – S. Jesner – K. Hulíková Tesárková – Martin Klečáček – A. Velková – S. Ferenczi – I. Selišnik – A. Cergol Paradiž – A. Vuletić – A. Berecz – J. Kwan – O. Panichj – D. Parusheva – S. Suveica, *Elites, Groups, and Networks in East Central and South-East Europe in the Long Nineteenth Century*, Paderborn 2022.

Na elity je třeba pohlížet a přistupovat k nim spíše jako ke společenským celkům (skupinám, sítím) než jako k vynikajícím jednotlivcům. Kolektivní monografie si klade za cíl zkoumat elity ve středovýchodní a jihovýchodní Evropě v průběhu dlouhého devatenáctého století z hlediska tendencí obecně platných pro celou společenskou skupinu, posoudit roli těchto společných faktorů v rozhodování elit a sledovat proměny, které v tomto ohledu přinesla měnící se společenská a politická situace.

Judit Pál – Vlad Vasile Popovici, *From the diet of estates to the parliament. The case of Transylvania (1846–69)*, *Parliaments, Estates and Representation*, 42/2 (2022), s. 147–167.

Článek se zaměřuje na přechod od stavovského sněmu k modernímu parlamentu v Sedmihradsku v letech 1848–1869. Pojednává o vývoji volebního zákonodárství nejen v širokém politickém kontextu habsburské monarchie, ale také

v lokálním rámci. Primárním cílem výzkumu je poukázat na vztah mezi institucí zemského zastupitelstva a centrálními institucemi monarchie. V neposlední řadě se studie věnuje nejdůležitějším změnám, kterými orgán zemských zástupců v tomto období prošel, a strategiím, jimiž si tradiční elity dokázaly udržet a někdy i posílit své politické postavení.

Tomáš W. Pavlíček, *“There Will Be No Free Bohemia without Free Poland, No Free Poland without Free Bohemia”*, *Masaryk’s Vision of Independent States*, *Acta Poloniae Historica*, 125/[–] (2022), s. 207–237.

Studie se zaměřuje na to, pomocí kterých kategorií byly sbírány argumenty pro obhajobu samostatného státu, jaké ideje zde hrály roli, jakým způsobem se vytvářel narativ národní, posléze státní historie. Zabývá se také tím, jak sami historici s tímto narativem v historiografii pracovali a jak se zástupci některých elitních skupin podíleli na formování československého a polského státu. Ačkoli bylo konstituování samostatného státu v obou případech odlišné, silně rezonovala idea česko-polské spolupráce. Prosadit ji do politické praxe napomáhali nejen vědci, ale i osobnost T. G. Masaryka.

Tomáš W. Pavlíček, *Memento obětí totalitních režimů jako motor kariéry, nebo závazek kontinuity vědecké práce*, *Kultúrne dějiny*, 13/Supp. (2022), s. 128–152.

Článek zkoumá transformaci akademické obce ve střední Evropě po roce 1945 a vnímání válečných obětí mezi vědci. Pozornost je upřena na zkušenosti a kariérní očekávání českých přírodovědců, kteří se etablovali ve 40. a 50. letech 20. století a čelili základním prvkům totalitarismu ve svých profesích. Ačkoli definice pojmu bývá vztažena na stalinismus, mnoho zásadních rozhodnutí a reformů začalo hned po válce. Článek ukazuje, jak gene-

rální tajemník České akademie věd a umění Viktor Trkal argumentoval obětmi, když obviňoval své kolegy z kolaborace. Zkušenosti studentů byly odlišné, jak ukazují dva rozhovory.

Stanislav Petr (ed.), *Soupis rukopisů kláštera bosých karmelitek v Praze*, Praha 2022.

Pražský malostranský karmel u sv. Josefa byl jediným ženským klášteřem karmelitánského řádu v českých zemích. K jeho příchodu do Prahy roku 1656 přispěla jednak devótní atmosféra pobělohorské reformace, jednak iniciativa vídeňského panovnického dvora. Klášter přečkal své zrušení nařízené roku 1782 dekretem císaře Josefa II. a jeho činnost ukončil až nástup komunistického režimu v roce 1950. Více než sto dvacet dochovaných literárních rukopisů někdejšího pražského konventu bosých karmelitek pochází ze 17. a 18. století a svým obsahem odráží učení zakladatelky a patronky řádu sv. Terezie z Ávily.

D. K. Reill – I. Jeličić – Francesca Rolandi, *Redefining Citizenship after Empire: The Rights to Welfare, to Work, and to Remain in a Post-Habsburg World*, *Journal of Modern History*, 94/2 (2022), s. 326–362.

Článek se věnuje fenoménu, který je mezi odborníky známý jako „Heimatrecht“ nebo pertinence. Dosud se většina odborných prací zaměřovala na jeho důsledky pro národnostní

menšiny v nacionalizujících se státech. Nejdůležitější studie se přitom zabývaly zkušenostmi Židů v Rakousku a Polsku. Tento článek naopak hledá odpověď na otázku, jak poválečná pertinence ovlivnila oblast práce, sociálních dávek a vyhošťování v průmyslovém přístavním městě Fiume, nejmenším poválečném nástupnickém státě Evropy.

Francesca Rolandi – Pieter Troch, *Refugees in the Yugoslav Space: An Overview of the Historiography*, *Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung*, 71/4 (2022), s. 587–617. Článek reviduje zažitý pohled na Jugoslávii coby na oblast, která uprchlíky spíše produkuje, nežli přijímá, a podává přehled hlavních historiografických prací zahývajících se problematikou uprchlictví na území bývalé Jugoslávie. Ve studii jsou rozpoznány dva badatelské přístupy, z nichž jeden vnímá uprchlíky jako „národní“, druhý jako „mezinárodní“. V případě „národních uprchlíků“ badatelé často zdůrazňují existenci etnických vazeb mezi uprchlíky a územími, na nichž nalezli útočiště. Naopak historiografie pracující s konceptem „mezinárodních uprchlíků“ se více zaměřuje na zapojení státních i nestátních aktérů do řešení uprchlické otázky.

Francesca Rolandi, *Who is in and who is out? Escapes, expulsions, and the creation of new boundaries during D'Annunzio's rule in Fiume (1919–1920)*, *Historijski zbornik*, 75/1 (2022), s. 107–126.

Tento studie se zabývá problematikou uprchlíků z Fiume a Sušaku po převzetí moci Gabrielem D'Annunziem. Na základě italských i chorvatských pramenů článek objasňuje okolnosti odchodů, útěků a vyhoštění z Fiume v letech následujících po roce 1919. Zejména se zabývá politicky motivovanými příkazy k vyhoštění, které se týkaly celých politických a národnostních skupin. Tyto hromadné příkazy

k vyhoštění lze chápat jako lakmusový papírek vnitřního vývoje D'Annunziovy vlády nad Fiume, která postupně určovala hranice začlenění a vyloučení v politickém společenství.

Anna Victoria Sima, *How Much Did Wives Matter? The Role of Spouses and In-Laws in the Socio-Political Careers of Romanian Politicians in Transylvania (1861–1918)*, *Transylvanian Review*, 31/2 (2022), s. 45–62.

Studie vychází z nejnovějších evropských historiografických výzkumů o vlivu socioekonomických a kulturních faktorů na sociální mobilitu jednotlivců. Analyzuje, do jaké míry byly vzestup a politicko-kulturní chování rumunských politiků v Sedmihradsku ve druhé polovině 19. století a na počátku 20. století ovlivněny manželskými svazky, náboženským vyznáním a sociálním statutem manželek. Analýza se zaměřuje na manželky rumunských řeckokatolických poslanců, kteří působili v sedmihradských zemských sněmech (1863–1866) a následně v uherském parlamentu v letech 1861–1918.

Jan Surman – D. Petuskova, *Between Westernization and Traditionalism: Central and Eastern European Academia during the Transformation in the 1990s*, *Studia historiae scientiarum*, 1/[-] (2022), s. 435–483.

Roku 2021 uplynulo 30 let od rozpadu Sovětského svazu. Poslední dobou lze pozorovat rostoucí zájem historiků o transformační procesy uplynulých tří dekad. V této studii jsou primárně zkoumány proměny vědecké komunity. Zájem o analýzu akademické obce v období transformace není ve skutečnosti nový. V 90. letech vznikla četná literatura zabývající se tímto tématem. V předkládané studii je však zmíněná problematika zpracována pomocí přístupů vycházejících z dějin vědy a vzdělanosti.

Jan Surman, *Imperial Science in Central and Eastern Europe*, *Histories*, 2/3 (2022), s. 352–361.

Dějiny imperiální vědy jsou stále aktuálnějším tématem. Článek upozorňuje na několik klíčových narativů imperiální vědy ve střední a východní Evropě, které se objevily v posledních dvaceti letech zejména v anglofonní literatuře. Vzájemná závislost mezi národními a imperiálními institucemi stejně jako dějiny představ o cestě mezi imperialismem a nacionalismem ukazují, jak se dějiny imperiální vědy mohou stát důležitou součástí diskuse o středoevropských dějinách z globální perspektivy a jak lze dějiny vědy zohlednit v obecných dějinách tohoto regionu.

Jan Surman, *Julian Ochorowicz's experiments with Eusapia Palladino 1894: The temporality of mass media and the crisis of local credibility*, *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 58/1 (2022), s. 24–41. Julian Ochorowicz patřil k první generaci psychologů, kteří považovali tuto disciplínu za vědeckou, pozitivní činnost. Zároveň byl představitelem psychických věd a vyznával přísně pozitivistický přístup ke zkoumání psychických jevů. Tento článek pojednává o jeho experimentech se slavným médiem Eusapií Palladinovou ve Varšavě na přelomu let 1893 a 1894. Seance vzbudily mimořádnou pozornost a přispěly k tomu, že Ochorowicz byl nahlížen jako přední badatel v oblasti psychiky. Ve Varšavě však byly tyto experimenty kontroverzní. Ochorowicz byl nakonec mediálně zdiskreditován a město opustil.

Jan Surman – E. Rossman, *New dissidence in contemporary Russia: Students, feminism and new ethics*, *New Perspectives*, 30/1 (2022), s. 27–46.

Esej se věnuje specifikům dnešní ruské opozice a občanské společnosti. Popisuje charakteristiky „intelektuálního aktivismu“ a rostoucí

sít malých občanských a politických skupin v dnešním Rusku. Tamější veřejná diskuse se nezaměřuje na strategie odporu proti svévoli, ale na konstrukci morálních kategorií, jako je široký a vágní pojem „nová etika“. V článku je rovněž ukázáno, jak se mezi současnými ruskými disidenty objevují outsideři, kteří nemají podporu většiny nezávislých vůdců a intelektuálů. Tito političtí aktivisté se de facto stávají disidenty mezi disidenty v současném Rusku.

Jan Surman, *Re-connecting Central European Science: An Introduction*, in: J. Surman – F. Cain – M. Dolecki – M. Górny – P. Haslinger – A. Kożuchowski – K. Kreuder-Sonnen – E. Manikowska – T. Strobel (eds.), *Science Interconnected: German-Polish Scholarly Entanglements in Modern History*, Marburg 2022, s. 1–36.

Článek navazuje na úvahy o mobilitě a propojenosti znalostí, zejména na myšlenky pařížského historika jižní Asie Kapila Raje, který tvrdil, že setkávání a cirkulace jsou nejdůležitějšími místy vytváření novosti. V příspěvku je zastávána teze, že vrozená heterogenita a mnohojazyčnost středoevropské vědy jsou zploštělé, pokud se na ně pohlíží z národních perspektiv. Cirkulace by neměla být vnímána pouze jako pozitivní přínos, ale může být i negativní tím, že vytváří nebo posiluje odlišnost.

Jan Surman – F. Cain – M. Dolecki – M. Górny – P. Haslinger – A. Kożuchowski – K. Kreuder-Sonnen – E. Manikowska – T. Strobel (eds.), *Science Interconnected: German-Polish Scholarly Entanglements in Modern History*, Marburg 2022.

Od středověku až po současnost formuje mezikulturní výměna znalostí a vzdělanost ve střední Evropě. Tento svazek navrhuje zkoumat německo-polské vědecké kontakty inovativně pomocí konceptů vzá-

jemného propojení, propletení a cirkulace. Na příkladech sahajících od filozofie přes archeologii až po fyzikální chemii hledají jednotlivé příspěvky v tomto svazku alternativní způsoby, jak vyprávět příběhy vědeckých vztahů v prostoru utvářeném nejen mnohojazyčností, ale také mocenskými nerovnostmi, imperialismem a nacionalismem.

Václav Šmidrkal, *A Milestone or Mistake of Progress? The Death Penalty and State Consolidation in Austria and Czechoslovakia after 1918*, *European History Quarterly*, 52/1 (2022), s. 21–42.

Článek se zabývá otázkou zrušení či zachování trestu smrti po rozpadu habsburské monarchie v roce 1918. Komparativně se zaměřuje na Československo a Rakousko a zkoumá, proč v Československu trest smrti navzdory očekáváním zůstal zachován a hyl i opakovaně vykonán, zatímco v sousedním Rakousku byl v roce 1919 zrušen. Vítězné Československo dokázalo používání trestu smrti obhájit jako nutný prostředek na cestě za lepší budoucnost, zatímco v Rakousku bylo jeho zrušení naopak chápáno jako nezbytný předpoklad k novému začátku.

Luboš Velek, *Politik von „begossenen Pudein“: Eine Episode der deutsch-tschechischen Versöhnungsversuche vor dem Ersten Weltkrieg*, in: M. Hlaváčka – J. Kalwoda – M. Pammer – J. Rogister – L. Velek (eds.), „Die

Heimstatt des Historikers sind die Archive.“ *Festschrift für Lothar Höbelt*, Wien 2022, s. 293–304.

Příspěvek se zabývá poslední fází česko-německých smířovacích pokusů před první světovou válkou, které sice de facto ztroskotaly již na podzim 1912, ale z různých stran byly činěny pokusy o jejich obnovení až do vyhlášení války. Studie věnuje pozornost zejména postojům česko-německých politiků, kteří ve své většině zaujali radikální postoj, v jehož důsledku se rozešli nejen s místodržitelem Thunem a Stürgkhovou vládou, ale současně rozbili i dosavadní jednotu německých liberálně nacionálních stran v Čechách.

Viktor Velek, *Master Jan Hus and Hussitism as the subject of Czech social songs in the first half of the 19th century*, in: D. Scott (ed.), *Popular songs in the 19th century*, Turnhout 2022, s. 219–234.

Studie se zaměřuje na podíl a význam husovsko-husitské tematiky v českém společenském zpěvu první poloviny 19. století. K uvolnění cenzury tohoto tématu došlo v době napoleonských válek a projevovalo se i v dalších letech. Jednotlivé písně jsou zasazeny do širšího kontextu a pozornost je věnována jak hudební, tak i textové stránce (cenné jsou překlady písní do angličtiny).

Viktor Velek, *V září rudého kalicha aneb Jan Hus a husitství v hudbě 50. let 20. století*, *Opus musicum*, 54/2 (2022), s. 6–19.

Studie přináší přehled recepce husovsko-husitské tematiky v hudbě 50. let 20. století. V úvodu je však pozornost věnována recepci též v době meziválečné a v období Protektorátu Čechy a Morava. Sledovány jsou nejprve různé vlivy, podněty a zdroje přítomné ve společnosti. Ty jsou následně doloženy konkrétními skladbami. Je tak navázáno na podobně koncipovanou studii Bohumíra Štědronek Česká hudba

za nesvobody (1949). Závěr studie je tvořen ohlédnutím za jeho operou *Jan Želivský*.

Ondřej **Vodička**, *Die Verwaltung der Prager Diözese während der Hussitenkriege und die Flüchtlinge aus den hussitischen Städten in den Akten des Prager Domkapitels im Zittauer Exil*, Neues Archiv für sächsische Geschichte, 93/[-] (2022), s. 3–31.

Studie se věnuje fenoménu katolické emigrace z husitských Čech ve dvou rovinách. První část textu popisuje proměnu administrativních procesů v řízení pražské diecéze kanceláří generálních vikářů ze žitavského exilu, které byly většinou zjednodušeny a v případě nedostupných beneficí mnohdy přešly do čistě virtuální roviny církevního práva. Druhá část pak sleduje zapojení uprchlých katolických měšťanů do těchto procesů a diskutuje metodologii využití těchto pramenů pro rekonstrukci exilových osudů jednotlivých aktérů.

Ondřej **Vodička**, *Flüchtlinge aus Böhmen und Mähren in Österreich*, in: M. Theisen (ed.), *Gotteskrieger. Der Kampf um den rechten Glauben rund um Wien im 15. Jahrhundert*, Klosterneuburg 2022, s. 110–112.

Katalogové heslo přibližuje (především Dolní) Rakousy jako exilovou destinaci katolických uprchlíků z husitských Čech a Moravy. Na konkrétních lidských osudech ilustruje, jakou přitažlivost měla Vídeň nejen pro migranty z řad světského kléru, ale také pro pražské a kutnohorské řemeslníky a obchodníky. Text rovněž popisuje exilové strategie konventů cisterciáckých klášterů z Nepomuku a Sedlce, které byly z větší části rozpuštěny, přičemž opati s několika věrnými se přesunuli na grangie na březích Dunaje.

Ondřej **Vodička**, *Reinhard of Reims: Prague Merchant and Exile in the*

Shadow of the Hussite Revolution, The City and History, 11/1 (2022), s. 39–58.

Studie sleduje osudy Reinharda z Remeše, jednoho z nejbohatších a nejvýznamnějších pražských katolických exulantů. Popisuje jeho předhusitskou politickou kariéru, rekonstruuje síť jeho obchodních kontaktů a držbu majetků v Čechách i v cizině. Analyzuje také jeho integraci do exilového prostředí ve Vratislavi a vztahy k exilovému kléru z Čech. Zvláštní pozornost je věnována také jeho vleklému sporu s vlivným norimberským kupcem, který málem přerostl v obchodní válku mezi Vratislaví a hornolužickým Šestíměstím.

M. Vojáček – Helena **Kokešová** – M. Maříková (eds.), *Marie Červinková-Riegrová: Zápisky III (1887–1889)*, Praha – Dolní Břežany 2022.

Třetí část edice *Zápisků Marie Červinkové-Riegrové* přináší plastický obraz české společnosti a politiky v letech 1887–1889. Autorka zápisků nechává čtenáře nahlédnout na jednání českého zemského sněmu v Praze a říšské rady ve Vídni, zabývá se politickým zákulisím, přináší charakteristiky jednotlivých dějinných aktérů. Velkou pozornost věnuje kulturnímu a společenskému dění. Autorka byla v kontaktu i s předními osobnostmi české hudby, divadla a literatury. Dozvídáme se také další zajímavosti ze soukromého života přední české rodiny.

Lidia **Zessin-Jurek**, *Poland, a Country of Refuge? Revisiting the Historiography on Patterns of Migration*, Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung, 71/4 (2022), s. 515–554.

Mezi Poláky převažuje názor, že jsou pohostinným a tolerantním národem. Naopak většina badatelů nevnímá Polsko jako typické útočiště pro uprchlíky – spíše nahlíží na luto zemi jako na prostor, ze kterého lidé emigrují. Tím lze též vysvětlit, proč se historikové tématu přijímání uprchlíků v novějších polských dějinách doposud soustavně nevěnovali. Tento příspěvek nabízí nejen kritický přehled existující literatury, ale především uvažuje nad příčinami a důsledky malé viditelnosti uprchlíků v historiografii polských zemí.

Lidia **Zessin-Jurek** – Ágnes Katalin **Kelemen**, *Refugees Welcome to History and Memory: Polish (and Jewish) World War II Exiles in Hungary*, Hungarian Studies Review, 49/1 (2022), s. 62–92.

Po roce 2015 se maďarská a polská vláda ostře postavily proti myšlence, aby Evropská unie rozdělovala uprchlíky mezi své členské státy pomocí kvótového systému. Zároveň oceňovaly, jak Maďarsko za druhé světové války přijímalo polské uprchlíky. Zaměřeno však zůstalo, že pomoc uprchlíkům byla v roce 1939 – podobně jako dnes – silně poznamenána selektivními diskriminačními kritérii. Článek pojednává o přítomnosti tohoto uprchlického tématu v maďarském a polském diskurzu.

h) Mezinárodní spolupráce

Akce s mezinárodní účastí, které pracoviště organizovalo nebo v nich vystupovalo jako spolupořadatel (výběrově)

Název akce: Výzkumné semináře MÚA AV ČR (Research Seminars of the MIA CAS)

Datum: od 21. 3. 2022 **Místo:** Praha

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Internetové stránky: <https://www.mua.cas.cz/cs/akce/vyzkumne-seminare-jaro2022>; <https://www.mua.cas.cz/cs/akce/vyzkumne-seminare-mua-av-cr-podzim-2022>

Kontaktní osoba: Jakub Štofáník

Výzkumné semináře Masarykova ústavu a archivu AV ČR poskytly prostor pro prezentování témat a odbornou diskusi z oblasti historie, sociologie, filozofie, archivnictví či literární vědy. Kromě tohoto interdisciplinárního zaměření se snažily propojovat interní zaměstnance, stipendisty a odborníky z prostředí mimo samotný ústav. Obvykle se jednalo o čtyři až pět setkání během jednoho semestru. Setkání probíhala v prostorách konferenčního sálu a byla otevřena i pro širokou veřejnost.

Název akce: Přednáškový cyklus Early Music in Central Europe (Lecture Series Early Music in Central Europe)

Datum: 20. 4. 2022, 15. 12. 2022 **Místo:** Praha

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spolupořadatelé: Ústav hudební vědy, Slovenská Akademie věd; Research Centre for Humanities (Maďarsko)

Internetové stránky: <https://www.smnf.cz/cs/aktuality/Mimoradna-prednaska-EMCE-Ukrajinsky-irmologion.-Dr.-Maria-Kachmar-Lvov>; <https://www.smnf.cz/cs/aktuality/Prednaska-EMCE-Different-faces-of-Johannes-Hollandrinus-Prof.-Dr.-Elzbieta-Witkowska-Zarembo-Varsava/>

Kontaktní osoba: Hana Vlhová-Wörner

Od roku 2020 pořádá projekt Staré mýty, nová fakta přednášky věnované současnému výzkumu středověké hudby ve střední Evropě. V dubnu 2022 přednesla Dr. Maria Kachmar (Lvov) přednášku o ukrajinských rukopisech s byzantskou liturgií a prof. Elzbieta Witkowska-Zarembo (Varšava) představila tradici středověké hudební teorie, která má svůj počátek v pražském univerzitním učení.

Název akce: Setkání partnerů projektu European Holocaust Research Infrastructure Preparatory Phase (General Partner Meeting European Holocaust Research Infrastructure Preparatory Phase)

Datum: 16.–18. 5. 2022 **Místo:** Praha

Hlavní pořadatel: NIOD Institute for War, Holocaust and Genocide Studies (Amsterdam)

Spolupořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Kontaktní osoba: Michal Frankl

V květnu 2022 se v Praze konalo setkání partnerských organizací projektu Evropská infrastruktura pro výzkum holokaustu (European Holocaust Research Infrastructure, EHRI). EHRI je výzkumná infrastruktura, která si klade za cíl zpřístupnit digitální i analogové dokumenty o holokaustu, jež jsou rozptýleny do archivů v mnoha zemích, a metodologicky či jinak podporovat badatele z různých oborů, kteří se tímto tématem zabývají. Cílem projektu EHRI Přípravná fáze (Preparatory phase) je vytvořit podmínky pro ustavení výzkumné infrastruktury jako stálé organizace a zároveň se podílet na vzniku jejích národních uzlů. Setkání uvedla projevem předsedkyně Akademie věd Eva Zažímalová.

Název akce: Dějiny překladu české literatury do němčiny. Aktéři, kontexty, tendence (History of German Translations of Czech Literature. Agents, Contexts, Tendencies)

Datum: 17.–18. 6. 2022 **Místo:** Mohuč

Hlavní pořadatel: Johannes Gutenberg Universität Mainz

Spolupořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Internetové stránky: <https://www.mua.cas.cz/cs/akce/workshop-geschichte-der-deutschen-uhersetzung-tschechischer-literatur-akteure-kontexte-tendenzen-2906>

Kontaktní osoba: Lucie Merhautová

Dvoudenní mezinárodní workshop se soustředil na proměny překládání české literatury do němčiny

v průběhu 19. a 20. století. Příspěvky badatelů a badatelek z pracovišť v Německu, Česku a Rakousku se zaměřily na různé aktéry překladatelských procesů – překladatele, překladatelky, nakladatele, redaktory a spisovatele – a jejich činnost v kontextu různých společenských režimů a literárních norem.

Název akce: Orientální studia a výzkum (nejen) ve střední Evropě (Oriental Studies and Research (not only) in Central Europe)

Datum: 5.–7. 9. 2022 **Místo:** Praha

Hlavní pořadatel: Orientální ústav AV ČR

Spolupořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Internetové stránky: <https://www.mua.cas.cz/en/akce/oriental-studies-and-research-not-only-in-central-europe-2022>

Kontaktní osoba: Adéla Jünová Macková

Ve dnech 5. až 7. září 2022 uspořádal Orientální ústav společně s Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR mezinárodní konferenci Oriental Studies and Research (not only) in Central Europe, jež se konala u příležitosti oslav 100 let Orientálního ústavu. Jednotlivé konferenční panely představily různé orientalistické obory, jejich vývoj a výzkum v uplynulém století.

Název akce: Evropský kongres ESHS, symposium Vědecké strategie ve střední Evropě v první polovině 20. století v zrcadle korespondence vědců (European congress ESHS, symposium Science Policy in Central Europe in the First Half of the 20th Century in the Mirror of Correspondence of Scientists)

Datum: 7.–10. 9. 2022 **Místo:** Brusel

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spolupořadatelé: Ústav dějin Univerzity Karlovy a Archiv Univerzity Karlovy

Internetové stránky: <https://eshsbrussels2022.com/>

Kontaktní osoba: Adéla Jünová Macková

Symposium se zaměřilo na otázku využití historické korespondence v dějinách vědy. Čeští i zahraniční účastníci představili své projekty týkající se využití korespondence vědců, vytváření různých typů databází a nástrojů korespondenčních sítí. Adéla Jünová Macková prezentovala databázi korespondence Aloise

Musila, která vznikla v rámci širšího projektu HIKO financovaného Ministerstvem kultury.

Název akce: 22. mezinárodní paleografický kongres (Twenty-second Colloquium of the Comité international de paléographie latine)

Datum: 14.–16. 9. 2022 **Místo:** Praha

Hlavní pořadatel: International Committee for Latin Paleography

Spolupořadatelé: Masarykův ústav a Archiv AV ČR; Filozofická fakulta Univerzity Karlovy; Ústav dějin umění AV ČR

Internetové stránky: <https://cip Praha.fl.cuni.cz/>

Kontaktní osoba: Marta Hradilová

Již 22. mezinárodní paleografický kongres pořádaný Comité international de paléographie latine ve spolupráci s Filozofickou fakultou UK, Ústavem dějin umění AV ČR a Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR se uskutečnil v Praze ve dnech 14.–16. září 2022. Sešlo se zde více než 80 paleografů a kodikologů z mnoha zemí, kteří se věnovali zejména vlivu kulturních interakcí na proměnu jednotlivých forem písma v široké škále historických kontextů.

Název akce: Hudební interakce, 1400–1650 (Musical Interactions, 1400–1650)

Datum: 14.–17. 9. 2022 **Místo:** Praha

Hlavní pořadatel: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Spolupořadatelé: Masarykův ústav a Archiv AV ČR; Catholic University, Leuven

Internetové stránky: <https://uhv.fl.cuni.cz/en/musical-interactions/>

Kontaktní osoba: Hana Vlhová-Wörner

V září 2022 uspořádal projekt Staré mýty, nová fakta v Českém muzeu hudby mezinárodní konferenci, jejímž cílem bylo otevřít diskusi o nové interpretaci hudební kultury daného období. Konference rovněž usilovala přehodnotit na základě současných znalostí pramenů dosavadní narativ o centrech a periferiích.

Název akce: Zásobovací krize a transformace středovýchodní Evropy, 1918–1923 (Provisioning Crisis and Transformation of East-Central Europe, 1918–1923)

Datum: 15.–16. 9. 2022 **Místo:** Praha

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spolupořadatel: University of Ljubljana

Internetové stránky: <https://www.mua.cas.cz/en/akce/workshop-provisioning-crisis-and-transformation-of-east-central-europe>

Kontaktní osoba: Václav Šmidrkal

Bezprostředním následkem první světové války ve střední a východní Evropě byl také akutní nedostatek potravin, který měl negativní dopad nejen na zdraví a životy lidí, ale měl i své politické, hospodářské či kulturní důsledky. Více než dvacet účastníků mezinárodního workshopu se zabývalo různými aspekty nedostatku potravin pro rozvrat a konsolidaci poměrů ve středovýchodní Evropě po roce 1918.

Název akce: Jídlo a pití v komunistické Evropě 2. Internationalismus v kultuře stravování v socialistických zemích (Food and Drink in Communist Europe 2. Internationalism in Food Culture in Socialist Countries)

Datum: 7. 10. 2022 **Místo:** Praha

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Kontaktní osoba: Martin Franc

Workshop navazující na konferenci v Bruselu konanou v roce 2018 se soustředil na otázku mezinárodních vlivů na kulturní kulturu a praktiky důležité součásti vytváření specifické „socialistické gastronomie“. Jednání se účastnili domácí i zahraniční badatelé a badatelky z oboru dějin výživy a stravování. Najevo vyšly základní rysy vlastní většině národních variant „socialistické kulturní kultury“, zároveň se ukázaly i pozoruhodné rozdíly, vyplývající z odlišného kulturního vývoje jednotlivých zemí bloku.

Název akce: Reakce na husitskou revoluci v pohraničních oblastech a za hranicemi Čech a Moravy (Reactions to the Hussite Revolution in the Border Areas and beyond the Borders of Bohemia and Moravia)

Datum: 7. 10. 2022 **Místo:** Praha

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Internetové stránky: <https://medievista.cz/akce/reaktionen-auf-die-hussitische-revolution-in-den-grenzgebieten-und-hinter-der-grenze-bohems-und-mahrens/>

Kontaktní osoba: Ondřej Vodička

Mezinárodní německojazyčný workshop sestával z osmi příspěvků, z nichž šest bylo proneseno hosty z Německa a Rakouska. Setkání vytvořilo prostor pro diskusi nad tématem zahraničních reakcí na samotnou husitskou revoluci a pokusy o její „vyvážení“ prostřednictvím tzv. spanilých jízd husitských polních vojsk. Vedle geograficky tematizovaných příspěvků

byly prezentovány také výzkumy zaměřené na prameny určitého typu, například městské knihy, účty a testamenty, které mají k problematice reakcí mnoho co říci.

Název akce: Genderové epistemologie – gender a perspektivy poznání ve střední, východní a jihovýchodní Evropě (Gendering Epistemologies – Gender and Situated Knowledge Perspectives from Central, Eastern and Southeastern Europe)

Datum: 13.–15. 10. 2022 **Místo:** Praha, Liblice

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR
Spolupořadatelé: Political Epistemologies of Central and Eastern Europe; Leibniz Institute for the History and Culture of Eastern Europe; Chair of Historical Trans-regional Studies, Faculty Center for Transdisciplinary Historical and Cultural Studies, University of Vienna

Internetové stránky: <https://www.mua.cas.cz/en/akce/conference-gendering-epistemologies-2022>

Kontaktní osoba: Jan Jakub Surman

Konference se zabývala tím, jak jsou genderové utvářené (zejména vědecké) pravdivostní nároky spjaty s genderem ve střední, východní a jihovýchodní Evropě ve 20. a 21. století. Výzkumná iniciativa „Political Epistemologies of Central and Eastern Europe“ zkoumá způsoby (sebe)reflexe v dějinách přírodních a humanitních věd. Východní, střední a jihovýchodní Evropa slouží jako výchozí body pro pochopení vzájemné provázanosti historických teorií, praktik a postav produkce vědění v jejich politickém prostředí.

Název akce: Výzkum Karpat. Věda a politika v Karpatech 1848–1939 (Researching the Carpathians. Science & Politics in Carpathians 1848–1939)

Datum: 13.–14. 10. 2022 **Místo:** Praha, Liblice

Hlavní pořadatel: Etnologický ústav AV ČR

Spolupořadatelé: Masarykův ústav a Archiv AV ČR;

Historický ústav AV ČR; Slovanský ústav AV ČR

Internetové stránky: <https://researching.cz/>

Kontaktní osoba: Jan Jakub Surman

Karpaty tvoří dlouhý horský oblouk, který historicky odděloval různé regiony a státy ve východní a střední Evropě. Jako periferní pohraniční oblast, charakteristická svým multietnickým charakterem, představovaly Karpaty problematickou oblast jak pro císařské Rakousko-Uhersko, tak pro jeho meziválečné nástupnické státy. Karpaty se tak právem ukázaly jako podnětný prostor pro výzkum různých typů nacionalismů v posledních desetiletích. Konference si kladla za cíl pokračovat v těchto diskusích a zároveň otevřít nové výzkumné otázky a cesty pro vědeckou spolupráci.

Název akce: In vino cultura: Víno jako kultura překračující hranice (In vino cultura: Wine as a Culture that Crosses Borders)

Datum: 19.–22. 10. 2022 **Místo:** Brno

Hlavní pořadatel: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity

Spolupořadatelé: Masarykův ústav a Archiv AV ČR; Leibniz Institute for the History and Culture of Eastern Europe in Leipzig; German Historical Institute in Warsaw

Internetové stránky: <https://www.phil.muni.cz/kalendar-akci/u/in-vino-cultura-vino-jako-kultura-prekracujici-hranice>

Kontaktní osoba: Luboš Velek

Pěstování vína zásadním způsobem ovlivnilo sociální i kulturní struktury, demografické a antropologické poměry a do značné míry se dotýkalo vzájemných vztahů národů a etnických skupin žijících ve střední Evropě, včetně Němců, Rakušanů, Lichtenštejnců a Čechů. Konference se zabývala dějinami vína ve střední Evropě především prostřednictvím sociálněhistorických, kulturněhistorických a antropologických metod. Geografický rámec konference byl vymezen jižní Moravou, Dolními Rakousy a jihozápadním Slovenskem.

Název akce: Sociální stát a instituce ve střední a východní Evropě 1890–1948 (The Welfare State and Institutions in Central and Eastern Europe, 1890–1948)

Datum: 21. 10. 2022 **Místo:** Praha

Hlavní pořadatel: Deutsches Historisches Institut (Varšava, Praha)

Spolupořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Internetové stránky: <https://www.dhi.waw.pl/veranstaltungen/veraustaltungsarchiv/tagungen/detail/news/from-welfare-capitalism-to-welfare-state-transformation-of-welfare-institutions-in-central-and-east.html>

Kontaktní osoba: Jakub Štofanič

Seminář spoluorganizovaný s Deutsches Historisches Institut Warschau (Praha) se zaměřil na průnik soukromého, státního a veřejného zájmu na zřízení a provozování institucí sociální péče. Na příkladech z různých národních kontextů se snažil zodpovědět

na otázky, za jakých historických podmínek byly vybudovány a provozovány podnikové instituce sociální péče, jaké pozice vůči nim zaujal stát a nakolik zasahovaly do každodenního života dělnictva.

Název akce: Královny, šlechtičny a měšťanky 1300–1550. Iniciátorky či pasivní mecenášky? (Queens, Noblewomen, and Burgher Women, 1300–1550: Initiative-takers or Passive Patrons?)

Datum: 10.–11. 11. 2022 **Místo:** Praha, online

Hlavní pořadatel: Ústav dějin umění AV ČR

Spolupořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Internetové stránky: <https://www.udu.cas.cz/cz/akce/queens-noblewomen-and-burgher-women-1300-1550-initiative-takers-or-passive-patrons>

Kontaktní osoba: Jana Fantysová Matějková

Konference se zaměřila na iniciativy žen zejména z vyšších společenských vrstev v oblasti umění, literatury a hudby. Na hybridní konferenci předneslo své příspěvky celkem 18 účastníků z různých oborů medievalistiky, z nichž polovina byla ze zahraničí. Konferenci uvedla vůdčí specialistka na Queenship studies Elena Woodacre (University of Winchester). Z Oddělení pro studium a soupis rukopisů přednesly své příspěvky Jana Fantysová Matějková, Soňa Černá a Hana Vlhová-Wörner.

Název akce: Kariéry v politice, politika jako kariéra. Vývoj v 19. století a na počátku 20. století ve střední Evropě (Careers in Politics, Politics as a Career. Developments in 19th and Early 20th Century Europe)

Datum: 14.–15. 11. 2022 **Místo:** Praha

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Spolupořadatel: Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy

Internetové stránky: <https://www.mua.cas.cz/cs/akce/workshop-careers-in-politics-politics-as-a-career-developments-in-19th-and-early-20th-century-europe-2934>

Kontaktní osoba: Martin Klečáček

Workshop se zaměřil na postupnou profesionalizaci evropské politiky v průběhu 19. a první poloviny 20. století. Na pozadí velkých společenských a kulturních změn přestala být politika považována výhradně

za „čestnou povinnost“ tradiční elity a otevřela své dveře nejprve střední třídě a poté, s rozšířením volebního práva, i nižším sociálním a profesním vrstvám. Tento vývoj spolu s výchovou veřejnosti k zálibě v politické podívané mimo jiné zvýšil výdaje na volby a urychlil vznik politických stran.

Název akce: Uprchlíci do středovýchodní Evropy v 90. letech 20. století (Refugees to East-Central Europe in the 1990s)

Datum: 5. 12. 2022 **Místo:** online

Hlavní pořadatel: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Internetové stránky: <https://www.unlikely-refugee.eu/2022/11/10/refugees-to-1990s-ec-europe/>

Kontaktní osoby: Michal Frankl, Karla Koutková

Dějiny uprchlíků a uprchlické politiky v postkomunistických zemích v 90. letech 20. století dosud nejsou systematicky a komparativně zpracovány. ERC projekt *Unlikely refugees?* v sérii explorativních workshopů usiluje o pojmenování hlavních výzkumných otázek a zajištění mezinárodní spolupráce. Workshop srovnával vytváření uprchlické politiky v Polsku, Maďarsku a Československu (a České republice) a zabýval se metodologií studia uprchlické politiky v kontextu postkomunistické transformace.

Fellowship Josefa Dobrovského

Dr. Jana Piňosová: *Denen die Zukunft gehört. Ausbildung sorbischer Jugendlicher im tschechischen Grenzgebiet 1945–1950*

7.–22. 10. 2022

Cílem šestnáctidenního pobytu dr. Jany Piňosové v Praze byly archivní rešerše, diskuse o zpracovávaném tématu s pracovníky Masarykova ústavu a Archivu AV ČR a prohloubení kontaktů s odborníky věnujícími se tematice nacionalismu v českých zemích, dějinám 20. století a dějinám každodennosti. Díky návštěvě Jany Piňosové došlo k navázání vztahů mezi Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR a Srbským institutem v Budyšině, na němž dr. Piňosová působí.

Prof. Tomasz Pudłocki, Ph.D.: *Between science and politics. Roman Dyboski as an intermediary in the Polish-Czech discourse in interwar period (1918–1939)*

1.–30. 11. 2022

Tomasz Pudłocki využil svůj pobyt v České republice k intenzivnímu výzkumu spjatému s osobností Romana Dyboského. S Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR spolupracuje prof. Pudłocki od roku 2019 v rámci mobilního projektu „How did scientists spin their networks? Reconstruction of scientific contacts and transnational relations among Czech and Polish researchers in the 19th and 20th century“. Během své

ho měsíčního pobytu v České republice se tudíž věnoval také aktivitám souvisejícím s tímto mobilním projektem. S výzkumnými partnery z Masarykova ústavu a Archivu AV ČR projednal a upřesnil témata navazujícího mobilního projektu, který bude probíhat mezi lety 2023 a 2025 pod názvem „Divided and connected by mountain ridges. Exchange of inspiration and knowledge on the line between Prague and Krakow“.

Dr. Adam Świątek: *Czechs and their participation in Congress of Slavic Journalists 1898–1912*

19.–26. 11. 2022

Dr. Adam Świątek z Jagelonské univerzity v polském Krakově se během svého čtrnáctidenního pobytu v České republice soustředil na studium materiálů k účasti českých aktérů na sjezdech slovanských novinářů, které se konaly na přelomu 19. a 20. století v několika českých městech (Praha, Plzeň, Uherské Hradiště). Valnou část podkladů ke svému bádání našel v archivních a knihovních fondech Masarykova ústavu a Archivu AV ČR. Díky své badatelské činnosti na tomto pracovišti měl příležitost navázat kontakty s mnoha zdejšími zaměstnanci. Napomohl tak utvořit vhodné podmínky pro prohloubení česko-polské kooperace.

Výuka na zahraničních vysokých školách

Bergische Universität Wuppertal, Historisches Seminar
Předmět: *Die Völkische Bewegung 1848–1918, Das Kaisertum Österreich* (seminář, vedení bakalářských a diplomových prací)

CET Academic Programs, Jewish Studies
Předmět: *Modern History of the Jews in East Central Europe* (přednášky)

Universität Basel, Philosophisch-Historische Fakultät, Musikwissenschaft
Předmět: *Musikalische Notationen der westlichen Musik, Paleographie, Musik und Migration* (proseminář, přednášky, vedení dizertačních prací)

Universität Konstanz, Fachbereich Geschichte und Soziologie, Geschichte
Předmět: *Zerfall und Rekonstruktion: Das Habsburgerreich und seine Nachfolgerstaaten 1914–1922* (seminář)

Universität Wien, Institut für Slawistik, Literatur- und kulturwissenschaftliches Konversatorium
Předmět: *Der russische Bürgerkrieg und das multinationale kulturelle Umfeld: Kyiv in den Jahren 1918–1921, Der „nationale Modernismus“ der 1920-er Jahre in der Sowjetukraine: Literatur und Reflexionen über Literatur* (přednášky)

ch) Výuka na vysokých a středních školách

Do výuky na celkem devíti vysokých školách se v letním semestru 2021/2022 a v zimním semestru 2022/2023 zapojilo 22, respektive 25 pracovníků Masarykova ústavu a Archivu AV ČR. V letním semestru 2021/2022 odpřednášeli celkem 726 hodin v bakalářských, magis-

terských a doktorských programech, v zimním semestru 2022/2023 to bylo dokonce o 229 hodin více. Čtyři pracovníci participovali rovněž na výuce na středních školách.

i) Vzdělávání veřejnosti (výběrově)

Akce: Setkání v muzeu

Pořadatel: Muzeum Českého krasu, Beroun

Popis činnosti: Organizace a moderování pětidílného přednáškového cyklu Vratislavem Doubkem

Akce: Univerzita třetího věku

Pořadatel: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Ústav světových dějin

Popis činnosti: Přednáškový cyklus Anežky Kotoučové „Vyhrané kapitoly ze světových dějin I – Dějiny Ruska za vlády Romanovců (1613–1917)“

Akce: Univerzita třetího věku

Pořadatel: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem

Popis činnosti: Cyklus přednášek Pavla Helana na téma „Fenomén církevního státu“ a „K počátkům italského humanismu a renesance“

Akce: Wenzel a jeho noviny (výstava o českém tisku ve Vídni)

Pořadatel: Institut komunikačních studií a žurnalistiky Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy

Popis činnosti: Účast Viktora Velka na přípravě výstavních panelů a textů pro katalog

Akce: Volný čas vědců

Pořadatel: UniPre

Popis činnosti: Přednáška Jiřího Šoukala určená pro cizince (3. 2. 2022)

Akce: Univerzita třetího věku

Pořadatel: Husitsko-teologická fakulta Univerzity Karlovy

Popis činnosti: Přednáška Martina Jemelky „Hospodářské krize v dějinách 20. století v českých zemích a střední Evropě“ (22. 2. 2022)

Akce: Univerzita třetího věku

Pořadatel: Univerzita Pardubice – Dopravní fakulta Jana Pernera

Popis činnosti: Přednášky Pavla Helana na téma „Jan Hus ve filmových a televizních projektech“ a „Medicinská Florencie“ (4. 3. 2022)

Akce: Jablonec nad Nisou: „trh“ víry a brána náboženských kultur

Pořadatel: Městská knihovna Jablonec nad Nisou

Popis činnosti: Přednáška Martina Jemelky o knize *Víra a nevíra ve stínu továrních komínů* (8. 3. 2022)

Akce: Kurz k dějinám vědy

Pořadatelé: Jednota českých matematiků a fyziků; Masarykova univerzita

Popis činnosti: Přednáška Marie Bahenské „Dívčí vzdělání v 19. století“ (10. 3. 2022)

Akce: Masarykův kult v meziválečném Československo

Pořadatel: Komunitní centrum seniorů na Praze 9

Popis činnosti: Přednáška Dagmar Hájkové (16. 3. 2022)

Akce: Legionář. Osobnost a vzpomínky Józsi Davida

Pořadatel: Český rozhlas – Vltava

Popis činnosti: Rozhlasový pořad připravený Josefem Tomešem a Jarmilou Konrádovou (26. 3. 2022)

Akce: Osudové ženy

Pořadatel: Český rozhlas 2

Popis činnosti: Účast Marie Bahenské v rozhlasovém pořadu o Josefě Náprstkové a Marii Riegrové-Palacké (2. 4. a 23. 4. 2022)

Akce: Univerzita třetího věku

Pořadatel: Husitsko-teologická fakulta Univerzity Karlovy

Popis činnosti: Přednáška Dagmar Hájkové „Československo v době španělské chřipky“ (5. 4. 2022)

Akce: Univerzita třetího věku

Pořadatel: Univerzita Pardubice – Dopravní fakulta Jana Pernera

Popis činnosti: Přednášky Martina Jemelky „Hudební kultura východních Čech“, „Tohle jsme prožili“ a „Tomáš Baťa“ (8. 4. a 4. 11. 2022)

Akce: Tatiček Masaryk? Prezidentský kult v meziválečném Československu

Pořadatel: Spolek Antala Staška ve Stanovém

Popis činnosti: Přednáška Dagmar Hájkové (9. 4. 2022)

Akce: Křest knihy Antonína Zvěřiny *Matyáš Korvín Třebíč dobyl, ale nepokořil*

Pořadatel: Městská knihovna v Třebíči

Popis činnosti: Dramaturgie a zajištění hudebního doprovodu Viktorem Velkem (13. 4. 2022)

Akce: Stravování v českých zemích v 60.–80. letech 20. století

Pořadatel: Kulturně aktivizační centrum pro seniory Prahy 9, Sociální služby Praha 9

Popis činnosti: Beseda vedená Martinem Francem a doplněná jeho přednáškou (20. 4. 2022)

Akce: Prezentace knihy *Trh bez přívlastků, nebo ekonomickou demokracií?*

Pořadatel: Spolek studentů historie FF UK

Popis činnosti: Organizace a moderování akce Lubošem Studeným (26. 4. 2022)

Akce: Rozšiřující kurz pro genealogy

Pořadatel: Česká genealogická a heraldická společnost v Praze

Popis činnosti: Přednáška Martiny Hrdinové „Úvod do heraldiky“ (28. 4. 2022)

Akce: Přednáška o císaři Karlu I.

Pořadatel: Badatelský NF A. a J. Krejčích

Popis činnosti: Zajištění hudebního doprovodu a dramaturgie Viktorem Velkem (5. 5. 2022)

Akce: Univerzita třetího věku

Pořadatel: Husitsko-teologická fakulta Univerzity Karlovy

Popis činnosti: Přednáška Pavla Horáka „Militarizace společnosti a branná propaganda“ (10. 5. 2022)

Akce: Pásmo o K. H. Borovském

Pořadatel: Fiducia Ostrava

Popis činnosti: Zajištění hudebního doprovodu a dramaturgie Viktorem Velkem (11. 5. 2022)

Akce: Pásmo o K. H. Borovském

Pořadatel: Městská knihovna Třebíč

Popis činnosti: Zajištění hudebního doprovodu a dramaturgie Viktorem Velkem (13. 5. 2022)

Akce: Ženy v českém parlamentu

Pořadatel: Polis

Popis činnosti: Diskusní panel s účastí Luboše Velka (17. 5. 2022)

Akce: Křest knihy

Pořadatel: Ostravská univerzita

Popis činnosti: Křest knižní tetralogie *Hudební umělci mezi Ostravou a Vídní* Viktora Velka (18. 5. 2022)

Akce: Eduard Albert und tschechische Politik

Pořadatel: Tschechisches Zentrum Wien

Popis činnosti: Přednáška Luboše Velka o působení Eduarda Alberta v české politice (14. 6. 2022)

Akce: Šťastný život úspěšného právníka. Než se stal Emil Hácha prezidentem...

Pořadatel: Český rozhlas – Vltava

Popis činnosti: Rozhlasový pořad připravený Josefem Tomešem a Jarmilou Konrádovou (2. 7. 2022)

Akce: Setkání vybraných zahraničních účastníků 65. ročníku Letní školy slovanských studií FF UK s představiteli českého veřejného a kulturního života

Pořadatel: Nadace Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových

Popis činnosti: Účast spolueditorky Heleny Kokešové na prezentaci knihy *Zápisky Marie Červinkové-Riegrové, III (1887–1889)* na zámku Lužany u Přeštice (12. 8. 2022)

Akce: Studio 6

Pořadatel: Česká televize

Popis činnosti: Komentář Adély Júnové Mackové k výstavě „Československo v Orientu: Orient v Československu“ v živém vysílání České televize (30. 8. 2022)

Akce: Historie.cs: Hledá se prezident

Pořadatel: Česká televize 24

Popis činnosti: Účast Josefa Tomeše v televizním pořadu o neúspěšných prezidentských kandidátech v minulosti (3. 9. 2022)

Akce: Vidcorozhovory s vědci na aktuální témata

Pořadatel: Akademie věd České republiky

Popis činnosti: Účast Martina Klementa v pořadu o současné oblíbenosti krvavých sportů (7. 9. 2022)

Akce: Newsroom: Prezidenti a média

Pořadatel: Česká televize 24

Popis činnosti: Účast Richarda Vaška a Josefa Tomeše v televizním pořadu (8. 9. a 25. 9. 2022)

Akce: Grenzen überwinden und gestalten – Sokol und Lausitz

Pořadatel: Sorbisches Institut Bautzen

Popis činnosti: Přednáška Martina Klementa o vztahu mezi českými a lužicko-srbskými sokoly v přednáš-

kovém sále Srbského domu v Budyšině (15. 9. 2022)

Akce: Beseda na téma „Skladatel Karel Moor“

Pořadatel: Městská knihovna Lázně Bělohrad

Popis činnosti: Zajištění hudebního doprovodu a dramaturgie Viktorem Velkem (7. 10. 2022)

Akce: Historie.cs: Svobodný lid na svobodnou půdu!

Pořadatel: Česká televize

Popis činnosti: Účast Kristýny Kaucké v diskusním pořadu na téma pozemkové reformy v meziválečném Československu (8. 10. 2022)

Akce: Dvanáct ústřic a tři želvy, Aristokratická strava v 1. polovině 18. století

Pořadatel: Muzeum a galerie severního Plzeňska v Mariánské Týnici p. o.; Centrum baroka; Státní oblastní archiv Plzeň

Popis činnosti: Přednáška Martina France v Plasech (19. 10. 2022)

Akce: Fenomén Emil Hácha

Pořadatel: Masarykova společnost

Popis činnosti: Přednáška Josefa Tomeše v sále Ústavu pro českou literaturu AV ČR (20. 10. 2022)

Akce: Prezentace knihy *Zápisky Marie Červinkové-Riegrové, III (1887–1889)*

Pořadatel: Národní archiv; Scriptorium; Václav Macháček-Rieger

Popis činnosti: Účast spolueditorky Heleny Kokešové na prezentaci knihy na zámku Maleč (22. 10. 2022)

Akce: Beseda na téma „Richard Kubla“

Pořadatel: Filozofická fakulta Ostravské univerzity; festival Der Kulturpunkt

Popis činnosti: Zajištění hudebního doprovodu, dramaturgie a moderování Viktorem Velkem (26. 10. 2022)

Akce: Den vzniku samostatného československého státu

Pořadatel: Obecní úřad Žďár

Popis činnosti: Přednáška Jana Hálka a Borise Moskovice u příležitosti připomenutí vzniku ČSR (27. 10. 2022)

Akce: 104 let od vzniku Československa

Pořadatel: Česká televize

Popis činnosti: Účast Jakuba Doležala v televizním pořadu (28. 10. 2022)

Akce: Historie plus

Pořadatel: Český rozhlas

Popis činnosti: Účast Pavla Helana na pořadu věnovaném tzv. pochodu na Řím (29. 10. 2022)

Akce: Beseda s rakouským skladatelem Paulem Koutníkem a koncert

Pořadatel: Filozofická fakulta Ostravské univerzity; festival Der Kulturpunkt

Popis činnosti: Zajištění hudebního doprovodu, dramaturgie a moderování Viktorem Velkem (7. 11. 2022)

Akce: Dr. Emil Hácha. Ke 150. výročí narození

Pořadatel: Money-Club (spolek českých bankéřů)

Popis činnosti: Přednáška Josefa Tomeše v sále ústředí České spořitelny v Rytiřské ulici (8. 11. 2022)

Akce: Básník a modernista J. S. Machar

Pořadatel: Muzeum Českého krasu, Beroun

Popis činnosti: Přednáška Lucie Merhautové o životě a díle slavného českého básníka (10. 11. 2022)

Akce: 17. sraz župních zdravotníků České obce sokolské

Pořadatel: Zdravotní odbor České obce sokolské

Popis činnosti: Přednáška Martina Klementa v Tyršově domě o působení lékařů v České obci sokolské (12. 11. 2022)

Akce: Náboženský život průmyslového dělnictva: instituce, religiozita, sociální otázka

Pořadatel: Asociace učitelů dějepisu ČR

Popis činnosti: Přednáška Martina Jemelky o knize *Víra a nevíra ve stínu továrních komínů* (12. 11. 2022)

Akce: Reportéři ČT: Kdo je hrdina

Pořadatel: Česká televize 1

Popis činnosti: Účast Josefa Tomeše v televizním pořadu o popravených studentských funkcionářích 17. 11. 1939 (14. 11. 2022)

j) Popularizační činnost (výběrově)

Akce: Seminář k moderním židovským dějinám

Popis: Cyklus přednášek s diskusí pro odbornou i laickou veřejnost

Organizátoři: Masarykův ústav a Archiv AV ČR; Ústav pro soudobé dějiny AV ČR

Místo a datum konání: Praha

Akce: Voda je živel

Popis: Účast Pavla Helana na vzniku filmového dokumentu *Voda je živel*, umístěného na webovém portálu *Tohle jsme prožili*

Organizátor: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Akce: Historie.cs

Pořadatel: Česká televize

Popis činnosti: Účast Marie Bahenské v pořadu věnovaném Josefu Charvátovi a dějinám medicíny (15. 11. 2022)

Akce: Náboženský život průmyslového dělnictva aneb Jablonecko jako trh víry a brána náboženských kultur

Pořadatel: Vědecká knihovna Liberec

Popis činnosti: Přednáška Martina Jemelky o knize *Víra a nevíra ve stínu továrních komínů* (15. 11. 2022)

Akce: Tomáš Garrigue Masaryk, ideály evropské a humanitní

Pořadatel: Francouzský institut v Praze

Popis činnosti: Účast Dagmar Hájkové na česko-francouzském kolokviu u příležitosti předání předsednictví v Radě Evropské unie (15. 11. 2022)

Akce: Univerzita třetího věku

Pořadatel: Husitsko-teologická fakulta Univerzity Karlovy

Popis činnosti: Přednáškový blok Vratislava Doubka na téma „Rusko, ruská pomocná akce a politika Hradu“ (15. 11. 2022)

Akce: Pásmo o E. Háchovi a hudbě

Pořadatel: Fiducia Ostrava

Popis činnosti: Zajištění hudebního doprovodu a dramaturgie Viktorem Velkem (23. 11. 2022)

Akce: Volební právo žen v 60. a 70. letech 19. století

Pořadatel: Masarykova společnost

Popis činnosti: Přednáška Luboše Velka (24. 11. 2022)

Akce: Vlasta Kálalová Di-Lotti, česká lékařka v Bagdádu

Pořadatel: Městský úřad Bernartice

Popis činnosti: Přednáška Adély Jünové Mackové o životě a vědecké práci Vlasty Kálalové Di-Lotti (25. 11. 2022)

Akce: Skrytá krása

Popis: Účast Soni Černé na přípravě a organizaci výstavy *rukopisů*

Organizátoři: Masarykův ústav a Archiv AV ČR; Vlastivědné muzeum v Olomouci

Místo a datum konání: Olomouc, 27. 1. – 26. 3. 2022

Akce: Masaryk na síti

Popis: Výstava Pavla Horáka, Dagmar Hájkové a Martina Jemelky

Organizátoři: Masarykův ústav a Archiv AV ČR; Muzeum kultury Čechů na Slovensku SNM v Martine;

Středisko společných činností AV ČR

Místo a datum konání: Martin, Slovensko, 11. 3. 2022 – 28. 10. 2022 (prodlouženo do 30. 1. 2023)

Akce: Interview o válce na Ukrajině

Popis: Rozhovor s Vratislavem Doubkem na téma probíhajících událostí na Ukrajině zpracovaný digitálně ve prospěch propagačního oddělení AV ČR

Organizátoři: Masarykův ústav a Archiv AV ČR; Akademie věd České republiky

Místo a datum konání: Praha, 16. 3. 2022

Akce: Prezentace knihy

Popis: Prezentace knihy Heleny Kokešové *Eduard Albert. Ein böhmischer Intellektueller in Wien*

Organizátoři: Masarykův ústav a Archiv AV ČR; Tschechisches Zentrum Wien (České centrum Vídeň)

Místo a datum konání: Tschechisches Zentrum Wien, Vídeň, 14. 6. 2022

Akce: Československo v Orientu: Orient v Československu

Popis: Výstava Adély Jünové Mackové prezentující v rámci vědeckého projektu NAKI-HIKO československé kulturní, politické a hospodářské vztahy s Orientem 1918–1938

Organizátor: Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Místo a datum konání: Galerie vědy a umění, Praha, 23. 8. 2022 – 6. 11. 2022

Akce: Cotopaxi 72

Popis: Výstava a workshop pořádané ve spolupráci s Marií Bahenskou

Organizátoři: Masarykův ústav a Archiv AV ČR; Archiwum Nauki PAN i PAU Krakow; Instytut historii PAN; Česká geologická služba

Místo a datum konání: Krakov (5. 9. 2022 – 31. 10. 2022), Praha (24. 11. 2022 – 31. 1. 2023)

Akce: Týden vědy AV ČR

Popis: Workshopy pro střední školy (Den s Masarykem), výstava archivních dokumentů, komentované prohlídky po areálu Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, přednášky pro účastníky, prezentace a workshop projektu „Tohle jsme prožili“ (uspořádáno v Divadle Viola), komentované prohlídky (výstava „Československo v Orientu: Orient v Československu“)

Organizátoři: Masarykův ústav a Archiv AV ČR; Divadlo Viola

Místo a datum konání: Praha, 31. 10. 2022 – 6. 11. 2022

Akce: Exkurze v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR pro studenty Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy

Popis: Komentovaná prohlídka areálu Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, ukázky archivních dokumentů z různých fondů spojených tematikou českých Němců a německé vědy v ČSR, seznámcení návštěvníků s fondy, činnostmi archivu a strukturou archivní sítě ČR

Organizátoři: Masarykův ústav a Archiv AV ČR; Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy
Místo a datum konání: Praha, 11. 11. 2022

Akce: Exkurze účastníků Archivního kurzu
Popis: Přednáška Heleny Kokešové pro účastníky Archivního kurzu o fondech Archivu Ústavu T. G. Masaryka

Organizátoři: Masarykův ústav a Archiv AV ČR; Katedra pomocných věd historických a archivního studia Filozofické fakulty Univerzity Karlovy

Místo a datum konání: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 12. 11. 2022

Akce: Prezentace knihy

Popis: Prezentace nových svazků ediční řady *Die Protokolle des Cisleithanischen Ministerrates, Svazek II* (1. 1. 1868 – 21. 11. 1871) a *Svazek III/1* (25. 11. 1871 – 23. 4. 1872)

Organizátoři: Masarykův ústav a Archiv AV ČR; Rakouské kulturní fórum Praha

Místo a datum konání: Praha, 14. 11. 2022

Akce: Prezentace knihy

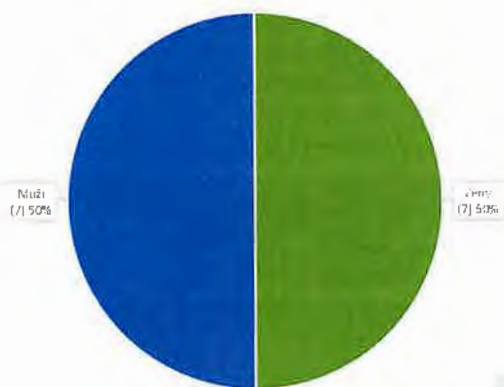
Popis: Prezentace knihy *Alice G. Masaryková: Dětství a mládí. Vzpomínky a myšlenky* (eds. Dagmar Hájková, Helena Kokešová)

Organizátoři: Masarykův ústav a Archiv AV ČR; Muzeum kultury Čechů na Slovensku SNM v Martine

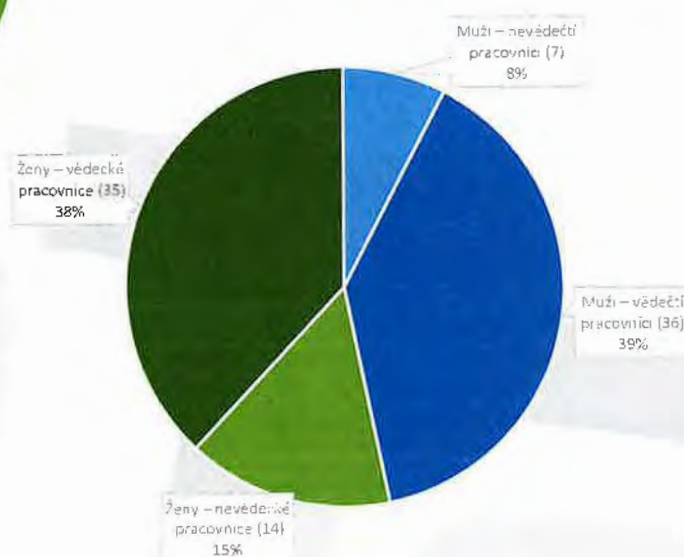
Místo a datum konání: Martin, 15. 11. 2022

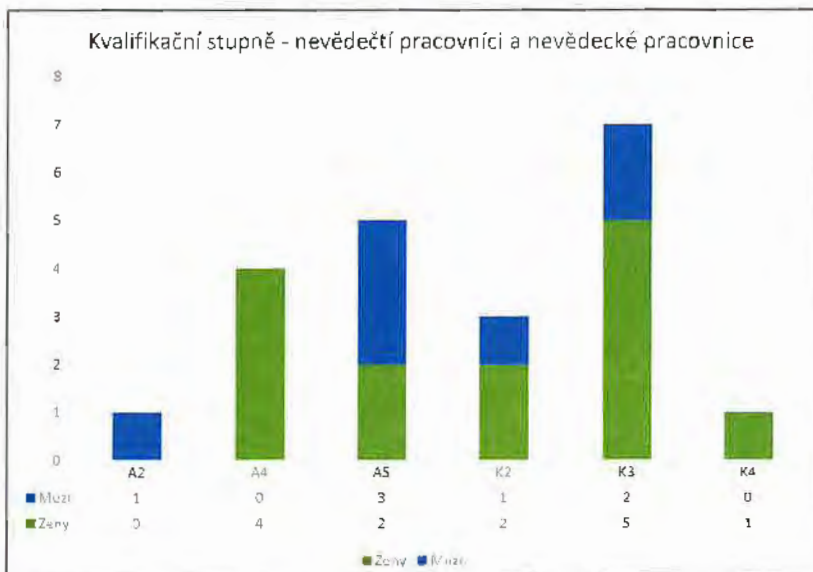
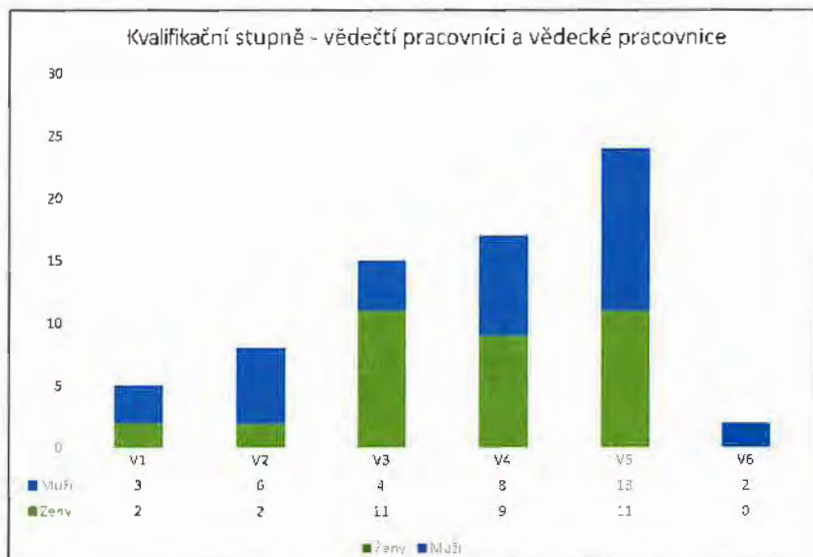
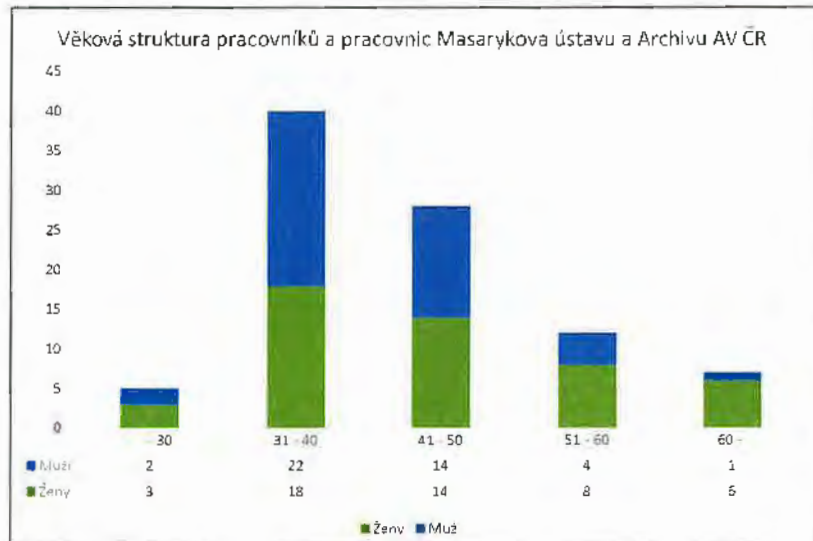
k) Grafické znázornění genderových poměrů na pracovišti

Podíl mužů a žen ve vedoucích pozicích
 Masarykova ústavu a Archivu AV ČR

Podíl mužů a žen ve vědeckých a nevědeckých pozicích

Pozn.: A = administrativa včetně nakladatelství, K = knihovníci

Hodnocení další a jiné činnosti

Během roku 2022 byl Masarykův ústav a Archiv AV ČR osloven externími subjekty se žádostmi o odborné konzultace a školení v oblasti spisové služby. Pracoviště poskytovalo průběžné odborné konzultace pro přípravu implementace nového elektronického systému spisové služby Zdravotní pojišťovny Ministerstva vnitra České republiky v souladu s platnou legislativou. Provádělo rovněž analýzu předcházejících auditních zpráv spisové služby a vystavovalo expertní stanoviska k dílčím problémům procesu úpravy spisové služby

do souladu s aktuální legislativou. Pracoviště rovněž poskytlo expertní posudky stávajícího spisového řádu, spisového plánu a skartačního rejstříku a podílelo se na vzniku návrhu nového znění spisového řádu Zdravotní pojišťovny Ministerstva vnitra České republiky. Pracoviště dále provádělo pro Dům zahraniční spolupráce odborné činnosti spojené s racionalizací spisové služby a implementací elektronického systému spisové služby, včetně vytvoření aktuálních spisových řádů a plánů.

Informace o opatřeních k odstranění nedostatků v hospodaření; zpráva, jak byla splněna opatření k odstranění nedostatků uložená v předchozím roce

V roce 2022 nebyla uložena žádná opatření k odstranění nedostatků v hospodaření. Hospodaření v roce 2022

tak probíhalo v běžném rámci definovaném příslušnými normami a vnitřním kontrolním systémem.

Stanoviska dozorčí rady

Nebyla vydána. Činnost dozorčí rady je rozvedena v kapitole „Informace o složení orgánů pracoviště, o jejich činnosti a změnách“.

Informace požadované zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví:

a) O skutečnostech, které nastaly až po rozvahovém dni a jsou významné pro naplnění účelu výroční zprávy

Viz Přílohu k účetní závěrce. Z účetní závěrky vyplývá, že hospodaření instituce proběhlo bez zásadních problémů a jsou splněny všechny předpoklady pro pokračování činnosti v příštím roce.

b) O předpokládaném vývoji pracoviště

Pracoviště bude dále naplňovat úkoly dané zřizovací listinou. V archivní oblasti bude vedle běžného dohledu nad spisovou službou a výkonu předarchivní i archivní péče realizovat další přípravné kroky k implementaci řešení archivace elektronických dokumentů v prostředí AV ČR, a to včetně za-

jištění jeho financování. Ve vědecké činnosti bude dále pokračovat řešení vědeckých projektů národních i zahraničních poskytovatelů, z nichž pátečními jsou zejména projekt ERC, koordinace budování českého uzlu velké evropské výzkumné infrastruktury EIIRI-CZ a spoluřešení dvou projektů GA ČR EXPRO (ve spolupráci s FF UK a PpF UK). Pracoviště bude i nadále pokračovat v řešení dalších projektů GA ČR včetně mezinárodních bilaterálních projektů s polským a slovenským partnerem, projektů NAKI a projektu podpořeného v rámci schématu Lumina quaeruntur.

c) O aktivitách v oblasti výzkumu a vývoje

Relevantní informace jsou obsaženy v oddíle

„Hodnocení hlavní činnosti včetně informací o výsledech výzkumné činnosti“.

d) O nabytí vlastních akcií nebo vlastních podílů

Pracoviště během roku 2022 nenabylo žádné akcie ani vlastní podíly.

e) O aktivitách v oblasti ochrany životního prostředí a pracovněprávních vztazích

Pracoviště se v co největší míře snaží omezit dopady své činnosti na životní prostředí. Kontinuálně modernizuje provoz plynové kotelny, výtahové techniky, vzduchotechniky, osvětlení a elektrospotřebičů tak, aby docházelo k energetickým úsporám. Na pracovišti se rovněž třídí komunální odpad. Pracoviště mělo během celého roku 2022 uzavřenou platnou kolektivní smlouvu s odborovou organizací. V oblasti pracovněprávních vztahů nedošlo během roku 2022 k výraznějším změnám. Proběhla reorganizace pracoviště,

kdy vzniklo samostatné Oddělení pro podporu vědy a výzkumu, které je přímo podřízené příslušnému zástupci ředitele. Tato reorganizace neměla bezprostřední vliv na pracovněprávní vztahy. Proběhla rovněž pravidelná školení v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP) a požární ochrany (PO). Ústav podporuje stravování zaměstnanců formou příspěvku na stravenky. Zaměstnanci mohou rovněž čerpat účelově vázané příspěvky ze sociálního fondu.

f) O tom, zda pracoviště má pobočku nebo jinou část v zahraničí

Pracoviště nemá pobočku nebo jinou část v zahraničí.

g) Informace požadované podle zvláštních právních předpisů

Na pracoviště se v tomto ohledu zvláštní předpisy nevztahují.

Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

a) Počet podaných žádostí o informace a počet vydaných rozhodnutí o odmítnutí žádosti:

1/0

b) Počet podaných odvolání proti rozhodnutí:

0

c) Opis podstatných částí rozsudků soudu ve věci přezkoumání zákonnosti rozhodnutí povinného subjektu o odmítnutí žádosti o poskytnutí informace a přehled všech výdajů vynaložených pracovištěm v souvislosti se soudním řízením o právech a povinnostech podle zákona č. 106/1999 Sb.

V roce 2022 nebyl vydán žádný takový rozsudek.

d) Účel poskytnutých výhradních licencí včetně odůvodnění nezbytnosti poskytnutí výhradní licence.

V roce 2022 nebyla pracovištěm poskytnuta žádná výhradní licence.

e) Počet stížností podaných na postup při vyřizování žádosti o informace, důvody jejich podání a popis způsobu jejich vyřízení.

0

f) Další informace vztahující se k uplatňování zákona č. 106/1999 Sb.,

Nejsou.

doc. Dr. phil. Rudolf Kučera, Ph.D.
ředitel

Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.

Účetní závěrka

a

Zpráva nezávislého auditora o účetní závěrce

za rok končící 31. prosince 2022

Auditor

interexpert neziskový sektor s.r.o.

INTEREXPERT neziskový sektor s.r.o., Mikulandská 2, Praha 1, 110 00, Tel:+420 224 933 658. Fax:+420 224 934 101
e-mail: secretary@interexpert.cz www.interexpert.cz

Obsah:

Zpráva nezávislého auditora

Účetní výkazy:

Rozvaha

Výkaz zisku a ztráty

Příloha k účetní závěrce

Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2022 (část - strana 1-19 z 61)

Zpráva nezávislého auditora

Veřejná výzkumná instituce:	Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.
Právní forma:	Veřejná výzkumná instituce
Sídlo:	Gabčíkova 2362/10, Praha 8, 182 00, Česká republika
Identifikační číslo:	67985921
Rozvahový den:	31.12.2022
Předmět hlavní činnosti:	<p>Předmětem hlavní činnosti Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, v. v. i., (dále jen "MÚA") je dohled nad spisovou službou v rámci Akademie věd České republiky, přejímání a zpracování archiválií z pracovišť Akademie věd České republiky (institucionálních fondů) a archiválií vzniklých z činnosti jednotlivých vědců (osobních fondů), poskytování služeb vědecko-informačního charakteru a vědecký výzkum v oblastech teorie archivnictví, pomocných věd historických, zvláště kodikologie, dějin vědeckých institucí a osobností a obecně dějin vědy a vzdělanosti. MÚA dále uskutečňuje vědecký výzkum života a díla T. G. Masaryka v širším kontextu českých a světových dějin, zejména jeho významu pro demokratickou českou státnost a jeho humanitního a mravního odkazu pro společnost, a pečuje o archivní a knihovní fondy Ústavu T. G. Masaryka, o. p. s. Svou činností přispívá ke zvyšování úrovně poznání a vzdělanosti a k využití výsledků vědeckého výzkumu v praxi. Získává, zpracovává a rozšiřuje vědecké informace a vydává vědecké publikace (monografie, edice, soupisy, studie, sborníky a časopisy). Poskytuje vědecké posudky, stanoviska a doporučení a provádí konzultační a poradenskou činnost. Ve spolupráci s vysokými školami uskutečňuje doktorské studijní programy, pořádá pro studenty přednáškové kurzy a cvičení a vychovává vědecké pracovníky. V rámci předmětu své činnosti rozvíjí mezinárodní spolupráci, včetně organizování společného výzkumu se zahraničními partnery, přejímání a vysílání stážistů, výměny vědeckých poznatků a přípravy společných publikací. MÚA pořádá vědecká setkání, konference a semináře, včetně mezinárodních, a zajišťuje infrastrukturu pro výzkum. Úkoly realizuje samostatně i ve spolupráci s vysokými školami a dalšími vědeckými a odbornými institucemi.</p>

Výrok auditora

Provedli jsme audit přiložené účetní závěrky účetní jednotky, u které hlavním předmětem činnosti není podnikání (dále jen účetní jednotka), sestavené na základě českých účetních předpisů, která se skládá z rozvahy k 31.12.2022, výkazu zisku a ztráty za rok končící 31.12.2022 a přílohy, která obsahuje popis použitých podstatných účetních metod a další vysvětlující informace.

Podle našeho názoru účetní závěrka podává věrný a poctivý obraz aktiv, pasiv účetní jednotky k 31.12.2022 a nákladů, výnosů a výsledku jejího hospodaření za rok končící k 31.12.2022 v souladu s českými účetními předpisy.

Základ pro výrok

Audit jsme provedli v souladu se zákonem o auditorech a standardy Komory auditorů České republiky (KA ČR) pro audit, kterými jsou mezinárodní standardy pro audit (ISA) případně doplněné a upravené souvisejícími aplikačními doložkami. Naše odpovědnost stanovena těmito předpisy je podrobněji popsána v oddílu Odpovědnost auditora za audit účetní závěrky. V souladu se zákonem o auditorech a Etickým kodexem přijatým Komorou auditorů České republiky jsme na účetní jednotce nezávislí a splnili jsme i další etické povinnosti vyplývající z uvedených předpisů. Domníváme se, že důkazní informace, které jsme shromáždili, poskytují dostatečný a vhodný základ pro vyjádření našeho výroku.

Ostatní informace uvedené ve výroční zprávě

Ostatními informacemi jsou v souladu s § 2 písm. b) zákona o auditorech informace uvedené ve výroční zprávě mimo účetní závěrku a naši zprávu auditora. Za ostatní informace odpovídá statutární orgán účetní jednotky.

Náš výrok k účetní závěrce se k ostatním informacím nevztahuje. Přesto je však součástí našich povinností souvisejících s ověřením účetní závěrky seznámení se s ostatními informacemi a posouzení, zda ostatní informace nejsou ve významném (materiálním) nesouladu s účetní závěrkou či s našimi znalostmi o účetní jednotce získanými během ověřování účetní závěrky nebo zda se jinak tyto informace nejeví jako významně (materiálně) nesprávné. Také posuzujeme, zda ostatní informace byly ve všech významných (materiálních) ohledech vypracovány v souladu s příslušnými právními předpisy. Tímto posouzením se rozumí, zda ostatní informace splňují požadavky právních předpisů na formální náležitosti a postup vypracování ostatních informací v kontextu významnosti (materiality), tj. zda případné nedodržení uvedených požadavků by bylo způsobilé ovlivnit úsudek činěný na základě ostatních informací.

Na základě provedených postupů, do míry, jež dokážeme posoudit, uvádíme, že

- ostatní informace, které posuzují skutečnosti, jež jsou též předmětem zobrazení v účetní závěrce, jsou ve všech významných (materiálních) ohledech v souladu s účetní závěrkou a
- ostatní informace byly vypracovány v souladu s právními předpisy.

Dále jsme povinni uvést, zda na základě poznatků a povědomí o účetní jednotce, k nimž jsme dospěli při provádění auditu, ostatní informace neobsahují významné (materiální) věcné nesprávnosti. V rámci uvedených postupů jsme v obdržенých ostatních informacích žádné významné (materiální) věcné nesprávnosti nezjistili.

Odpovědnost statutárního orgánu účetní jednotky za účetní závěrku

Statutární orgán účetní jednotky odpovídá za sestavení účetní závěrky podávající věrný a poctivý obraz v souladu s českými účetními předpisy a za takový vnitřní kontrolní systém, který považuje za nezbytný pro sestavení účetní závěrky tak, aby neobsahovala významné (materiální) nesprávnosti způsobené podvodem nebo chybou.

Při sestavování účetní závěrky je statutární orgán účetní jednotky povinen posoudit, zda je účetní jednotka schopna nepřetržitě trvat, a pokud je to relevantní, popsat v příloze záležitosti týkající se jejího nepřetržitého trvání a použití předpokladu nepřetržitého trvání při sestavení účetní závěrky, s výjimkou případů, kdy statutární orgán účetní jednotky plánuje zrušení účetní jednotky nebo ukončení její činnosti, resp. kdy nemá jinou reálnou možnost než tak učinit.

Odpovědnost auditora za audit účetní závěrky

Naším cílem je získat přiměřenou jistotu, že účetní závěrka jako celek neobsahuje významnou (materiální) nepravost způsobenou podvodem nebo chybou a vydat zprávu auditora obsahující náš výrok. Přiměřená míra jistoty je velká míra jistoty, nicméně není zárukou, že audit provedený v souladu s výše uvedenými předpisy ve všech případech v účetní závěrce odhalí případnou existující významnou (materiální) nesprávnost. Nesprávnosti mohou vznikat v důsledku podvodů nebo chyb a považují se za významné (materiální), pokud lze reálně předpokládat, že by jednotlivě nebo v souhrnu mohly ovlivnit ekonomická rozhodnutí, která uživatelé účetní závěrky na jejím základě přijmou.

Při provádění auditu v souladu s výše uvedenými předpisy je naší povinností uplatňovat během celého auditu odborný úsudek a zachovávat profesní skepticismus. Dále je naší povinností:

- Identifikovat a vyhodnotit rizika významné (materiální) nesprávnosti účetní závěrky způsobené podvodem nebo chybou, navrhnout a provést auditorské postupy reagující na tato rizika a získat dostatečné a vhodné důkazní informace, abychom na jejich základě mohli vyjádřit výrok. Riziko, že neodhalíme významnou (materiální) nesprávnost k níž došlo v důsledku podvodu, je větší než riziko neodhalení významné (materiální) nesprávnosti způsobené chybou, protože součástí podvodu mohou být tajné dohody, fašování, úmyslná opomenutí, nepravdivá prohlášení nebo obcházení vnitřních kontrol statutárním orgánem.
- Seznámit se s vnitřním kontrolním systémem účetní jednotky relevantním pro audit v takovém rozsahu, abychom mohli navrhnout auditorské postupy vhodné s ohledem na dané okolnosti, nikoliv abychom mohli vyjádřit názor na účinnost vnitřního kontrolního systému.
- Posoudit vhodnost použitých účetních pravidel, přiměřenost provedených účetních odhadů a informace, které v této souvislosti statutární orgán účetní jednotky uvedl v příloze.
- Posoudit vhodnost použití předpokladu nepřetržitého trvání při sestavení účetní závěrky statutárním orgánem a to, zda s ohledem na shromážděné důkazní informace existuje významná (materiální) nejistota vyplývající z událostí nebo podmínek, které mohou významně zpochybnit schopnost účetní jednotky trvat nepřetržitě. Jestliže dojdeme k závěru, že taková významná (materiální) nejistota existuje, je naší povinností upozornit v naší zprávě na informace uvedené v této souvislosti v účetní závěrce – příloze, a pokud tyto informace nejsou dostatečné, vyjádřit modifikovaný výrok. Naše závěry týkající se schopnosti účetní jednotky trvat nepřetržitě vycházejí z důkazních informací, které jsme získali do data naší zprávy. Nicméně budoucí události nebo podmínky mohou vést k tomu, že účetní jednotka ztratí schopnost trvat nepřetržitě.

- Vyhodnotit celkovou prezentaci, členění a obsah účetní závěrky, včetně přílohy a dále to, zda účetní závěrka zobrazuje podkladové transakce a události způsobem, který vede k věrnému zobrazení.

Naší povinností je informovat statutární orgán účetní jednotky mimo jiné o plánovaném rozsahu a načasování auditu a o významných zjištěních, která jsme v jeho průběhu učinili, včetně zjištěných významných nedostatků ve vnitřním kontrolním systému.

INTEREXPERT neziskový sektor s.r.o.
Mikulandská 2, 110 00 Praha 1
Oprávnění KAČR 511

Ing. Karolina Neuvirtová, jednatelka a auditorka
Oprávnění KAČR 2176

Datum:	16-05-2023
Podpis auditora:	

ROZVAHA pro nevýdělečné organizace

v plném rozsahu

ke dni 31.12.2022

(v celých tisících Kč)

IČO
6 7 9 8 5 9 2 1

Název a sídlo účetní jednotky

Masarykův ústav a archiv AV ČR, v.v.i. veřejná
výzkumná instituce

Gabčíkova 2362

Praha 82

18200

Označení a	AKTIVA b	Stav k prvnímu dni účetního období 1	Stav k poslednímu dni účetního období 2
A.	Dlouhodobý majetek celkem (A.I. + A.II. + A.III. + A.IV.)	117 059	115 934
A. I.	Dlouhodobý nehmotný majetek celkem (součet A.I.1. až A.I.7.)	2 489	3 386
1.	Nehmotné výsledky výzkumu a vývoje	0	0
2.	Software	1 947	2 866
3.	Ocenitelná práva	0	0
4.	Drobný dlouhodobý nehmotný majetek	0	0
5.	Ostatní dlouhodobý nehmotný majetek	0	0
6.	Nedokončený dlouhodobý nehmotný majetek	542	520
7.	Poskytnuté zálohy na dlouhodobý nehmotný majetek	0	0
A. II.	Dlouhodobý hmotný majetek celkem (součet A.II.1. až A.II.10.)	152 670	153 282
1.	Pozemky	3 131	3 131
2.	Umělecká díla, předměty a sbírky	655	655
3.	Stavby	110 288	110 457
4.	Hmotné movité věci a jejich soubory	37 748	38 190
5.	Pěstitelské celky trvalých porostů	0	0
6.	Dospělá zvířata a jejich skupiny	0	0
7.	Drobný dlouhodobý hmotný majetek	848	843
8.	Ostatní dlouhodobý hmotný majetek	0	0
9.	Nedokončený dlouhodobý hmotný majetek	0	6
10.	Poskytnuté zálohy na dlouhodobý hmotný majetek	0	0
A. III.	Dlouhodobý finanční majetek celkem (součet A.III.1. až A.III.6.)	0	0
1.	Podíly - ovládaná nebo ovládající osoba	0	0
2.	Podíly - podstatný vliv	0	0
3.	Dluhové cenné papíry držené do splatnosti	0	0
4.	Zápůjčky organizačním složkám	0	0
5.	Ostatní dlouhodobé zápůjčky	0	0
6.	Ostatní dlouhodobý finanční majetek	0	0

Označení a	AKTIVA b	Stav k prvnímu dni účetního období 1	Stav k poslednímu dni účetního období 2
A. IV.	Oprávký k dlouhodob. majetku celkem (součet A.IV.1 až A.IV.11.)	-38 100	-40 734
1.	Oprávký k nehmotným výsledkům výzkumu a vývoje	0	0
2.	Oprávký k softwaru	-674	-837
3.	Oprávký k ocenitelným právům	0	0
4.	Oprávký k drobnému dlouhodobému nehmotnému majetku	0	0
5.	Oprávký k ostatnímu dlouhodobému nehmotnému majetku	0	0
6.	Oprávký ke stavbám	-20 587	-21 742
7.	Oprávký k samostatným hmotným movitým věcem a souborům hmotných movitých věcí	-15 991	-17 312
8.	Oprávký k pěstelským celkům trvalých porostů	0	0
9.	Oprávký k základnímu stádu a tažným zvířatům	0	0
10.	Oprávký k drobnému dlouhodobému hmotnému majetku	-848	-843
11.	Oprávký k ostatnímu dlouhodobému hmotnému majetku	0	0
B.	Krátkodobý majetek celkem (B.I. + B.II. + B.III. + B.IV.)	62 702	80 055
B. I.	Zásoby celkem (součet B.I.1. až B.I.9.)	8 900	11 200
1.	Materiál na skladě	0	0
2.	Materiál na cestě	0	0
3.	Nedokončená výroba	6 202	6 079
4.	Polotovary vlastní výroby	2 698	5 121
5.	Výrobky	0	0
6.	Mladé a ostatní zvířata a jejich skupiny	0	0
7.	Zboží na skladě a v prodejnách	0	0
8.	Zboží na cestě	0	0
9.	Poskytnuté zálohy na zásoby	0	0
B. II.	Pohledávky celkem (součet B.II.1. až B.II.19.)	21 306	31 390
1.	Odběratelé	52	169
2.	Směnky k inkasu	0	0
3.	Pohledávky za eskontovaná cenné papíry	0	0
4.	Poskytnuté provozní zálohy	138	219
5.	Ostatní pohledávky	0	0
6.	Pohledávky za zaměstnanci	0	55
7.	Pohledávky za institucemi sociálního zabezpečení a veřejného zdravotního pojištění	0	0
8.	Daň z příjmů	0	0
9.	Ostatní přímé daně	156	0
10.	Daň z přidané hodnoty	0	0

Označení a	AKTIVA b	Stav k prvnímu dni účetního období 1	Stav k poslednímu dni účetního období 2
11.	Ostatní daně a poplatky	1	0
12.	Nároky na dotace a ostatní zúčtování se státním rozpočtem	0	0
13.	Nároky na dotace a ostatní zúčtování s rozpočtem orgánů územních samosprávných celků	0	0
14.	Pohledávky za společníky sdruženými ve společnostech	0	0
15.	Pohledávky z pevných termínovaných operací a opcí	0	0
16.	Pohledávky z vydaných dluhopisů	0	0
17.	Jiné pohledávky	0	0
18.	Dohadné účty aktivní	20 959	30 947
19.	Opravná položka k pohledávkám	0	0
B. III.	Krátkodobý finanční majetek celkem (součet B.III.1. až B.III.7.)	32 227	36 897
1.	Peněžní prostředky v pokladně	35	34
2.	Ceniny	0	0
3.	Peněžní prostředky na účtech	32 192	36 863
4.	Majetkové cenné papíry k obchodování	0	0
5.	Dluhové cenné papíry k obchodování	0	0
6.	Ostatní cenné papíry	0	0
7.	Peníze na cestě	0	0
B. IV.	Jiná aktiva celkem (součet B.IV.1. až B.IV.2.)	269	568
1.	Náklady příštích období	269	568
2.	Příjmy příštích období	0	0
	AKTIVA CELKEM (A. + B.)	179 761	195 989

Označení a	PASIVA b	Stav k prvnímu dni účetního období 3	Stav k poslednímu dni účetního období 4
A.	Vlastní zdroje celkem (A.I. + A.II.)	125 658	126 032
A. I.	Jmění celkem (A.I.1. + A.I.2. + A.I.3.)	125 387	125 639
1.	Vlastní jmění	117 059	115 933
2.	Fondy	8 328	9 706
3.	Oceňovací rozdíly z přecenění finančního majetku a závazků	0	0
A. II.	Výsledek hospodaření celkem (A.II.1. + A.II.2. + A.II.3.)	271	393
1.	Účet výsledku hospodaření		393
2.	Výsledek hospodaření ve schvalovacím řízení	271	0
3.	Nerozdělený zisk, neuhrazená ztráta minulých let	0	0
B.	Cizí zdroje celkem (B.I. + B.II. + B.III. + B.IV.)	54 103	69 957
B. I.	Rezervy celkem (B.I.1.)	0	0
1.	Rezervy	0	0
B. II.	Dlouhodobé závazky celkem (součet B.II.1. až B.II.7.)	0	0
1.	Dlouhodobé úvěry	0	0
2.	Vydané dluhopisy	0	0
3.	Závazky z pronájmu	0	0
4.	Přijaté dlouhodobé zálohy	0	0
5.	Dlouhodobé směnky k úhradě	0	0
6.	Dohadné účty pasivní	0	0
7.	Ostatní dlouhodobé závazky	0	0
B. III.	Krátkodobé závazky celkem (součet B.III.1. až B.III.23.)	45 202	58 757
1.	Dodavatelé	976	422
2.	Směnky k úhradě	0	0
3.	Přijaté zálohy	0	0
4.	Ostatní závazky	0	0
5.	Zaměstnanci	3 769	3 473
6.	Ostatní závazky vůči zaměstnancům	33	88
7.	Závazky k institucím sociálního zabezpečení a veřejného zdravotního pojištění	1 633	1 761
8.	Daň z příjmů	0	0
9.	Ostatní přímé daně	386	320
10.	Daň z přidané hodnoty	0	154
11.	Ostatní daně a poplatky	0	0
12.	Závazky ze vztahu k státnímu rozpočtu	38 097	52 092
13.	Závazky ze vztahu k rozpočtu orgánů územních samosprávních celků	0	0
14.	Závazky z upsaných nespacených cenných papírů a podílů	0	0

IČ: 67985921

Označení a	PASIVA b	Stav k prvnímu dni účetního období 3	Stav k poslednímu dni účetního období 4
15.	Závazky ke společníkům sdruženým ve společnosti	0	0
16.	Závazky z pevných termínovaných operací a opcí	0	0
17.	Jiné závazky	98	288
18.	Krátkodobé úvěry	0	0
19.	Eskontní úvěry	0	0
20.	Vydané krátkodobé dluhopisy	0	0
21.	Vlastní dluhopisy	0	0
22.	Dohadné účty pasivní	210	159
23.	Ostatní krátkodobé finanční výpomoci	0	0
B. IV.	Jiné pasiva celkem (součet B.IV.1. až B.IV.2.)	8 901	11 200
1.	Výdaje příštích období	0	0
2.	Výnosy příštích období	8 901	11 200
	PASIVA CELKEM (A. + B.)	179 761	195 989

Sestaveno dne: 16.5.2023	Podpisový záznam statutárního orgánu účetní jednotky nebo podpisový záznam fyzické osoby, která je účetní jednotkou
Právní forma účetní jednotky veřejná výzkumná instituce	Osoba odpovědná za účetnictví (jméno a podpis) Jan Benda
Předmět podnikání	Osoba odpovědná za účetní závěrku (jméno a podpis) doc. Dr. phil. Rudolf Kučera, Ph.D. tel.: linka:

VÝKAZ ZISKU A ZTRÁTY pro nevýdělečné organizace

v plném rozsahu
ke dni 31.12.2022

(v celých tisících Kč)

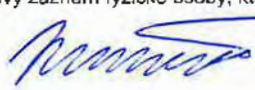

IČO
6 7 9 8 5 9 2 1

Název a sídlo účetní jednotky
Masarykův ústav a archiv AV ČR, v.v.i.
veřejná výzkumná instituce
Gabčíkova 2362
Praha 82
18200

Označení a	NÁKLADY b	Činnost		
		hlavní 1	hospodářská 2	celkem 3
A.I.	Spotřebované nákupy a nakupované služby (součet A.I.1. až A.I.6.)	16 519		16 519
1.	Spotřeba materiálu, energie a ostatních neskladovaných dodávek	2 469		2 469
2.	Prodané zboží	0		0
3.	Opravy a udržování	1 133		1 133
4.	Náklady na cestovné	2 521		2 521
5.	Náklady na reprezentaci	206		206
6.	Ostatní služby	10 190		10 190
A.II.	Změny stavu zásob vlastní činnosti a aktivace (součet A.II.7. až A.II.9.)	0		0
7.	Změna stavu zásob vlastní činnosti	0		0
8.	Aktivace materiálu, zboží a vnitroorganizačních služeb	0		0
9.	Aktivace dlouhodobého majetku	0		0
A.III.	Osobní náklady (součet A.III.10. až A.III.14.)	68 657		68 657
10.	Mzdové náklady	51 143		51 143
11.	Zákonné sociální pojištění	14 815		14 815
12.	Ostatní sociální pojištění			
13.	Zákonné sociální náklady	910		910
14.	Ostatní sociální náklady	1 789		1 789
A.IV.	Daně a poplatky (A.IV.15.)	3		3
15.	Daně a poplatky	3		3
A.V.	Ostatní náklady (součet A.V.16. až A.V.22.)	2 607		2 607
16.	Smluvní pokuty, úroky z prodlení, ostatní pokuty a penále	54		54
17.	Odpis nedobytné pohledávky	6		6
18.	Nákladové úroky	0		0
19.	Kursově ztráty	335		335
20.	Dary	0		0
21.	Manka a škody	0		0
22.	Jiné ostatní náklady	2 212		2 212

Označení a	NÁKLADY b	Činnost		
		hlavní 1	hospodářská 2	celkem 3
A.VI.	Odpisy, prodaný majetek, tvorba a použití rezerv a opravných položek (součet A.VI.23. až A.I.27.)	2 639		2 639
23.	Odpisy dlouhodobého majetku	2 639		2 639
24.	Prodaný dlouhodobý majetek	0		0
25.	Prodané cenné papíry a podíly	0		0
26.	Prodaný materiál	0		0
27.	Tvorba a použití rezerv a opravných položek	0		0
A.VII.	Poskytnuté příspěvky (A.VII.28.)	0		0
28.	Poskytnuté členské příspěvky a příspěvky zúčtované mezi organizačními složkami	0		0
A.VIII.	Daň z příjmů (A.VIII.29.)	0		0
29.	Daň z příjmů	0		0
NÁKLADY CELKEM (A.I. + A.II. + A.III. + A.IV. + A.V. + A.VI. + A.VII. + A.VIII.)		90 425		90 425

Označení a	VÝNOSY b	Činnost		
		hlavní 1	hospodářská 2	celkem 3
B.I.	Provozní dotace (B.I.1.)	85 278		85 278
1.	Provozní dotace	85 278		85 278
B.II.	Přijaté příspěvky (součet B.II.2. až B.II.4.)	25		25
2.	Přijaté příspěvky zúčtované mezi organizačními složkami	0		0
3.	Přijaté příspěvky (dary)	25		25
4.	Přijaté členské příspěvky	0		0
B.III.	Tržby za vlastní výkony a za zboží	1 217		1 217
B.IV.	Ostatní výnosy (součet B.VI.5. až B.VI.10.)	4 298		4 298
5.	Smluvní pokuty, úroky z prodlení, ostatní pokuty a penále	0		0
6.	Platby za odepsané pohledávky	26		26
7.	Výnosové úroky	0		0
8.	Kurové zisky	23		23
9.	Zúčtování fondů	1 292		1 292
10.	Jiné ostatní výnosy	2 957		2 957
B.V.	Tržby z prodeje majetku (součet B.V.11. až B.V.15.)	0		0
11.	Tržby z prodeje dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	0		0
12.	Tržby z prodeje cenných papírů a podílů	0		0
13.	Tržby z prodeje materiálu	0		0
14.	Výnosy z krátkodobého finančního majetku	0		0
15.	Výnosy z dlouhodobého finančního majetku	0		0
	VÝNOSY CELKEM (B.I. + B.II. + B.III. + B.IV. + B.V.)	90 818		90 818
C.	Výsledek hospodaření před zdaněním	393		393
D.	Výsledek hospodaření po zdanění	393		393

Sestaveno dne: 16.5.2023	Podpisový záznam statutárního orgánu účetní jednotky nebo podpisový záznam fyzické osoby, která je účetní jednotkou
Právní forma účetní jednotky Veřejná výzkumná instituce	Osoba odpovědná za účetnictví (jméno a podpis) Jan Benda
Předmět podnikání	Osoba odpovědná za účetní závěrku (jméno a podpis) doc. Dr. phil. Rudolf Kučera, Ph.D. tel.: linka:

Příloha k účetní závěrce podle § 29 a 30 vyhlášky 504/2002 Sb.

Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.

Gabčíkova 2362/10
182 00 Praha 8
IČO: 67985921

Právní forma: veřejná výzkumná instituce

Činnost: Předmětem hlavní činnosti Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, v. v. i., (dále jen "MÚA") je dohled nad spisovou službou v rámci Akademie věd České republiky, přejímání a zpracování archiválií z pracovišť Akademie věd České republiky (institucionálních fondů) a archiválií vzniklých z činnosti jednotlivých vědců (osobních fondů), poskytování služeb vědecko-informačního charakteru a vědecký výzkum v oblastech teorie archivnictví, pomocných věd historických, zvláště kodikologie, dějin vědeckých institucí a osobností a obecně dějin vědy a vzdělanosti. MÚA dále uskutečňuje vědecký výzkum života a díla T. G. Masaryka v širším kontextu českých a světových dějin, zejména jeho významu pro demokratickou českou státnost a jeho humanitního a mravního odkazu pro společnost, a pečuje o archivní a knihovní fondy Ústavu T. G. Masaryka, o. p. s. Svou činností přispívá ke zvyšování úrovně poznání a vzdělanosti a k využití výsledků vědeckého výzkumu v praxi. Získává, zpracovává a rozšiřuje vědecké informace a vydává vědecké publikace (monografie, edice, soupisy, studie, sborníky a časopisy). Poskytuje vědecké posudky, stanoviska a doporučení a provádí konzultační a poradenskou činnost. Ve spolupráci s vysokými školami uskutečňuje doktorské studijní programy, pořádá pro studenty přednáškové kurzy a cvičení a vychovává vědecké pracovníky. V rámci předmětu své činnosti rozvíjí mezinárodní spolupráci, včetně organizování společného výzkumu se zahraničními partnery, přijímání a vysílání stážistů, výměny vědeckých poznatků a přípravy společných publikací. MÚA pořádá vědecká setkání, konference a semináře, včetně mezinárodních, a zajišťuje infrastrukturu pro výzkum. Úkoly realizuje samostatně i ve spolupráci s vysokými školami a dalšími vědeckými a odbornými institucemi.

Datum vzniku: 1. 1. 1953

Datum změny právní formy na veřejnou výzkumnou instituci: 1. 1. 2007

Evidence: Rejstřík veřejných výzkumných institucí vedený Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, zřizovací listina č. j. K-568/P/06

Zřizovatel: Česká republika - Akademie věd České republiky
IČO: 60165171
Sídlo: Národní 1009/3, 117 20 Praha 1

Orgány pracoviště:

Statutární orgán: ředitel doc. Dr. phil. Rudolf Kučera, Ph.D.

Rada pracoviště v roce 2022

Předsedkyně: PhDr. Marie Bahenská, Ph.D.

Místopředsedkyně: Mgr. Lucie Merhautová, Ph.D.

Interní členové: PhDr. Dagmar Hájková, Ph.D.
PhDr. Jan Hálek, Ph.D.
PhDr. Martin Klečacký, Ph.D.
PhDr. Luboš Velek, Ph.D.

Externí členové: PhDr. Marek Ďurčanský, Ph.D., Ústav dějin Univerzity Karlovy a Archiv Univerzity Karlovy
prof. PhDr. Pavel Kladiwa, Ph.D., Katedra historie Filozofické fakulty Ostravské univerzity
doc. PhDr. Ota Konrád, Ph.D., Katedra německých a rakouských studií Institutu mezinárodních studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy
PhDr. Vladimír Urbánek, Ph.D., Oddělení pro kmenologii a intelektuální dějiny raného novověku Filosofického ústavu AV ČR.
PhDr. Ing. Milan Vojáček, Ph.D., Oddělení kontroly výkonu spisové služby, fondů státní správy po roce 1992 a elektronických dokumentů Národního archivu

Tajemnice rady: PhDr. Věra Dvořáčková, Ph.D.

Dozorčí rada do 30. 4. 2022

Předsedkyně: PhDr. Taťána Petrasová, CSc. Akademická rada AV ČR

Místopředseda: Mgr. Jan Boháček Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Členové: doc. PhDr. Luboš Jiráň, CSc., Archeologický ústav AV ČR, Praha
prof. PhDr. Jiří Kocian, CSc., Ústav pro soudobé dějiny AV ČR
prof. Dr. Miloš Řezník, Deutsches Historisches Institut, Varšava

Tajemnice: PhDr. Martina Hrdinová, Ph.D. Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Dozorčí rada od 1. 5. 2022

Předseda: doc. RNDr. Tomáš Kostecký, CSc. Akademická rada AV ČR

Místopředseda: Mgr. Jan Boháček Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Členové: doc. Mgr. Libuše Heczková, Ph.D. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
doc. PhDr. Luboš Jiráň, CSc. Archeologický ústav AV ČR, Praha
prof. PhDr. Jiří Kocian, CSc. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR

Tajemnice: PhDr. Martina Hrdinová, Ph.D. Masarykův ústav a Archiv AV ČR

Rozvahový den: **31. 12. 2022**
Datum sestavení přílohy: **16. 5. 2023**
Účetní období: **kalendářní rok**

1. Použité obecné účetní zásady a použité účetní metody, odchylky od těchto metod

Účetní závěrka je sestavena v souladu se zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví (dále jen „zákon“) a s vyhláškou č. 504/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, u kterých hlavním předmětem činnosti není podnikání, pokud účtují v soustavě podvojného účetnictví (dále jen „vyhláška“). Při vedení účetnictví jsou používány účetní metody podle § 32 - § 42b vyhlášky. Účetní jednotka se ve vykazovaném období nijak neodchýlila od účetních metod podle § 7 odst. 5) zákona.

V účtovém rozvrhu si účetní jednotka stanoví uspořádání a obsah analytických účtů v rámci účtových skupin směrné účtové osnovy. Některé účty jsou stanoveny zřizovatelem. Účetní agendy za účetní období 2022 byly zpracovány v ekonomickém informačním systému EIS JASU CS Enterprise od společnosti MÚZO Praha s. r. o. a personální a mzdová agenda byla zpracována v programu OKbase od společnosti OKsystem a.s.

Centrální zálohování dat za účetní období 2019 a starší je zajištěno na základě servisní smlouvy uzavřené se Střediskem společných činností AV ČR, v. v. i. Zálohování dat od roku 2020 je zajištěno na uložistiích účetní jednotky. Účetní doklady v tištěné podobě jsou uloženy v archivu dokumentace THS v souladu se zákonem o účetnictví v objektu sídla účetní jednotky.

1.1. Způsob oceňování majetku a závazků

Veškerý majetek a závazky jsou oceňovány v souladu se zákonem a vyhláškou. Za dlouhodobý hmotný majetek považuje účetní jednotka majetek s dobou použitelnosti delší než 1 rok v ocenění 40 000,00 Kč a více. Za dlouhodobý nehmotný majetek považuje účetní jednotka majetek s dobou použitelnosti delší než 1 rok v ocenění 60 000,00 Kč a více. Od roku 2021 zvýšení limitu u DHM na 80 000 Kč.

1.2. Způsob stanovení úprav hodnot majetku (odpisy, opravné položky)

Účetní jednotka stanovuje pro veškerý odepisovaný majetek odpisový plán, který v průběhu doby používání majetku aktualizuje. Odpisy jsou stanoveny jako rovnoměrné.

1.3. Způsob uplatnění při přepočtu údajů v cizích měnách na českou měnu

Účetní jednotka používá pro přepočet cizí měny na českou měnu denní kurz vyhlášený Českou národní bankou. U bankovních účtů a pokladny vedených v EUR provádí účetní jednotka ke dni účetní závěrky přepočet na českou měnu kurzem České národní banky ke dni 31. 12. 2022. Ke dni účetní závěrky jsou vyčísleny kurzové rozdíly i u neuhrazených pohledávek a závazků. Toto platí také pro účet Paypal. Zůstatky v cizí měně jsou ke dni účetní závěrky přepočteny kurzem České národní banky ke dni 31. 12. 2022.

2. Položky dlouhodobého majetku

Položka v tis. Kč	Pořizovací cena		Oprávký		Zůstatková cena		Přírůstek 2022 majetku	Úbytek 2022 úbytek
	1. 1. 2022	31. 12. 2022	1. 1. 2022	31. 12. 2022	1. 1. 2022	31. 12. 2022		
Software	1 947	2 866	674	837	1 273	2 029	919	0
Budovy, Stavby	110 288	110 457	20 587	21 742	89 701	88 714	169	0
SMV stroje, přístroje, zařízení	4 105	4 105	1 328	1 480	2 777	2 625	0	0
SMV výpočetní technika	13 957	14 399	8 843	9 598	5 114	4 802	442	0

SMV dopravní prostředky	469	469	469	469	0	0	0	0
SMV inventář	19 217	19 217	5 351	5 766	13 866	13 451	0	0
Drobný dlouhodobý hmotný majetek (do 2002)	848	843	848	843	0	0	0	5
Pozemky	3 131	3 131	0	0	3 131	3 131	0	0
Umělecká díla	655	655	0	0	655	655	0	0
Nedokončený dlouhodobý nehmotný majetek	542	520	0	0	542	520	897	919
Nedokončený dlouhodobý hmotný majetek	0	6	0	0	0	6	617	611
Celkem	155 159	156 668	38 100	40 735	117 059	115 933	3 044	1 535

Účetní jednotka v účetním období 2022 netvořila opravné položky ani neevidovala opravné položky vytvořené v předchozích obdobích.

3. Celková odměna přijatá auditorem za povinný audit roční účetní závěrky za účetní období 2022: **50 000,00 Kč**. Dále záloha na audit projektu ERC za období 1.3.2021-31.8.2022 ve výši 45 663,59 Kč. Rovněž bylo uhrazeno 100.000 Kč za Genderový audit a příprava Gender Equality Plan.
4. Účetní jednotka nemá k 31. 12. 2022 splatné dluhy pojistného na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, ani pojistného na veřejné zdravotní pojištění, ani neeviduje splatné daňové nedoplatky v rámci českého systému daní a pojištění. Závazky vzniklé zaúčtováním mezd za prosinec 2022 byly řádně uhrazeny v lednu a únoru 2023.
5. Výsledek hospodaření je celý dosažený v hlavní činnosti a je ve výši **393 082,24 Kč**.
6. Účetní jednotce za rok 2022 nevznikla povinnost k dani z příjmu.
7. **Průměrný přepočtený počet zaměstnanců a osobní náklady**

Průměrný přepočtený počet zaměstnanců: **80,57**

Mzdové náklady	44 813 399,00
DPČ, DPP	5 816 470,00
Náhrady DPN	301 359,00
Zákonné sociální pojištění	14 814 698,00
Zákonné sociální náklady	909 689,00
Ostatní sociální náklady	1 790 100,00
Celkem	68 445 715,00

8. Odměny členům Rady pracoviště: **105 600,00 Kč**

Odměny členům Dozorčí rady: **106 000,00 Kč**

9. Vedení účetní jednotky není známo, že by některý z členů řídicích, kontrolních nebo jiných orgánů účetní jednotky nebo jejich rodinný příslušník měl účast v osobách, s nimiž účetní jednotka uzavřela za vykazované období obchodní smlouvy nebo jiné smluvní vztahy.
10. Při zjišťování základu daně z příjmů právnických osob vychází účetní jednotka z výsledku hospodaření, který upravuje v souladu se zněním zákona č. 586/1992 Sb., o daních

z příjmů. Účetní jednotka uplatňuje v souladu § 20 odst. 7) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, položku snižující základ daně pro veřejně prospěšné poplatníky. Úspora na dani za rok 2021, tj. částka 92 270 Kč (19 % z částky 488 000 Kč, o kterou byl snížen základ daně podle § 20 odst. 7)), byla použita v souladu s ustanoveními zákona o daních z příjmů.

11. Dotace přijaté v roce 2022

Dotace na provoz

AV dotace od zřizovatele na RVO	30 426 699,00
AV dotace na činnost	15 685 708,70
GAČR	21 821 681,59
TAČR	1 850 000,00
Ostatní tuzemské resorty	5 533 536,14
Evropská komise	9 960 166,04
Celkem	85 277 791,47

Dotace na pořízení dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku: prostředky přijaté od zřizovatele AV: **1 365 000,00 Kč**.

12. Výsledek hospodaření za rok 2021, zisk ve **výši 270 694,85 Kč**, byl převeden do rezervního fondu.

13. Významné položky z rozvahy a výkazu zisku a ztráty

Dohadné účty aktivní

DOHAD 2022 CEEOL, Dilia, SSČ 7 000, 29 000, 350	36 350,00
DOHAD úroku z term. vkladu	25 631,00
Čerpání ERC 2020 doh.pol. přímé	5 637 491,13
Čerpání ERC 2020 doh.pol. nepřímé	1 014 746,59
Čerpání ERC 2020 doh.pol.	324 000,00
Čerpání dotace ERC ve výši nákladů 2019 přímé	1 394 822,76
Čerpání dotace ERC ve výši nákladů 2019 nepřímé	737 127,07
Čerpání EHRI-PP 2020 doh.pol. přímé	551 151,50
Čerpání EHRI-PP 2020 doh.pol. nepřímé	137 787,00
Čerpání EHRI-3 2020 doh.pol. přímé	24 510,00
Čerpání EHRI-3 2020 doh.pol. nepřímé	6 127,50
Čerpání EHRI-3 2021 DOHAD nároku na dotaci - přímé	363 947,00
Čerpání EHRI-3 2021 DOHAD nároku na dotaci-nepřímé	90 986,75
Čerpání EHRI-PP 2021 DOHAD nároku na dotaci-přímé	720 368,66
Čerpání EHRI-PP 2021 DOHAD nárok na dotaci-nepřímé	180 092,00
Čerpání ERC 2021 DOHAD nároku na dotaci - přímé	8 208 805,96
Čerpání ERC 2021 DOHAD nároku na dotaci-nepřímé	1 533 284,82
Čerpání EHRI-3 2022 DOHAD nároku na dotaci - přímé	579 362,82
Čerpání EHRI-3 2022 DOHAD nároku na dotaci-nepřímé	144 840,70
Čerpání EHRI-PP 2022 DOHAD nároku na dotaci-přímé	1 225 852,09
Čerpání EHRI-PP 2022 DOHAD nárok na dotaci-nepřímé	306 463,02
Čerpání ERC 2022 DOHAD nároku na dotaci - přímé	6 831 906,80
Čerpání ERC 2022 DOHAD nároku na dotaci-nepřímé	871 740,61
Celkem	30 947 395,78

Fondy

Sociální fond	430 684,12
Rezervní fond	4 945 001,26
Fond účelově určených prostředků	3 504 338,74
Fond reprodukce majetku	825 716,75
Celkem	9 705 740,87

Ve fondu účelově určených prostředků jsou prostředky dotací, které nebyly v účetním období efektivně spotřebovány, a v souladu s podmínkami poskytovatele a platné legislativy mohou být spotřebovány v následujících obdobích (maximálně 5 % objemu prostředků přijatých v daném účetním období).

Novější projekty některých poskytovatelů odstraňují limit možnosti převodu prostředků do dalších let, není povoleno pouze 5 %, ale v podstatě je možná jakákoliv částka. Takové prostředky jsou účtovány jako přijatá záloha na dotaci (viz Závazky ve vztahu k SR).

Náklady příštích období

Podpora IBM Storwize 1-3/2023	40 429,73
Lic. antivir ESET Secure Office Plus, 11m 2023, 150ks	52 915,50
Pojištění odpovědnosti zaměstnavatele 1Q/2023 (Kooperativa)	52 254,00
Hroby Roubalík, Zubatý, 2x beze jména	28 849,00
pojištění majetku a odpovědnosti 2023	157 911,00
podpora serverů Lenovo SR650 3ks 19.1.-31.12.2023	63 424,00
podpora serverů Lenovo SR650 3ks 2024	67 157,00
podpora SAN switche (2 ks) 1-11/2023	17 968,50
Drobné nákupy pod 10 000 Kč časově rozlišené na roky 2022 až 2026	86 669,81
Celkem	567 578,54

Závazky ve vztahu k SR

Položka obsahuje jednak závazky z titulu povinnosti vrátit nespotebované prostředky dotací nad rámec možnosti jejich převodu do fondu účelově určených prostředků, jednak přijaté zálohy na dotaci.

Přijatá záloha na dotaci EHRI-3 2020 <i>European Holocaust Research Infrastructure</i>	2 218 235,69
Přijatá záloha na dotaci ERC 2019 <i>Unlikely refuge?</i>	18 033 907,24
Přijatá záloha na dotaci EHRI-PP 2019 <i>European Holocaust Research Infrastructure Preparatory Phase</i>	3 580 821,79
Zál. dotace ERC proplacení 1. dílčí zprávy r. 2021	9 935 586,45
záloha na dotaci EHRI-PP - 2. platba r. 2021	495 078,47
záloha na dotaci EHRI-3 2022	572 192,06
záloha na dotaci ERC - 2. vykazované období	13 753 300,10
Nespotebované prostředky dotací použitelné v dalších letech	3 241 698,89
Vratky dotací	260 800,31
Celkem	52 091 621,00

Prostředky dotací z Evropské komise budou v souladu s platnou legislativou a s podmínkami poskytovatele účtovány po celou dobu trvání projektu jako přijatá záloha na dotaci. Přijatá záloha na dotaci se bude postupně zvyšovat o další prostředky, které budou od poskytovatele postupně přicházet. Ke každému datu účetní závěrky po dobu trvání projektu bude účtována

dohadná položka aktivní proti výnosům z dotace ve výši nákladů vyčerpaných v daném účetním období.

Dohadné účty pasivní

DOHAD audit ERC 1.9.2019-28.2.2021	47 605,64
DOHAD audit ERC 1.3.21-31.8.22	45 663,59
DOHAD plyn 2022	66 000,00
Celkem	159 269,23

Účetní jednotka eviduje dlouhodobý nehmotný a hmotný majetek, který v souladu s platnou legislativou nevykazuje v rozvaze, v celkové výši **12 567 021,49 Kč**.

14. Události, které nastaly po datu účetní závěrky

Po datu účetní závěrky nenastaly významné události.

Datum sestavení 16. 5. 2023

Sestavil: Jan Benda

Statutární orgán: doc. Dr. phil. Rudolf Kučera, Ph.D.

